

Julia Anh Thu Ølmheim

Elsk meg fort, og til evig tid
Om relasjon i barneverntjenesten

Masteroppgave i sosialt arbeid, sosialfag
Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg hvilke opplevelser og holdninger yrkesutøvere i de kommunale barneverntjenestene har om sin relasjon til barna de møter. Bakgrunnen for oppgaven er at bildet av hvordan relasjonen er eller skal være mellom en profesjonsutøver og barn i barneverntjenesten ikke ser ut til å være entydig. Barn i barneverntjenesten kan være i en sårbar situasjon med erfarte traumer der tilknytningspersonens evne til å beskytte barnet er avgjørende. Dersom tilknytningspersonen ikke har den nødvendige evnen, kan konsekvensene være fatale for barnets personlighet, barnets evne til tilknytning og barnets forhold til livet (Sroufe 2005, 365; Klette 2008, 1540; Kirkengen og Næss 2015, 53). Det er derfor av betydning hvilke opplevelser og holdninger yrkesutøvere i barneverntjenesten har om sin relasjon til barna de møter.

Gjennom en standardisert spørreundersøkelse i form av noen spørsmål og elleve påstander, har jeg forsøkt å skape et øyeblikksbilde av hvordan relasjonen fortoner seg for yrkesutøverne i barneverntjenestene. Svarene på spørreundersøkelsen bekrefter fortsatt at bildet av relasjonen ikke er entydig.

Ved bruk av teoretiske perspektiver i denne oppgaven, har jeg drøftet og analysert de ulike aspektene som kommer frem av spørreundersøkelsen for å si noe om hvilken betydning øyeblikksbildet av spørreundersøkelsen kan ha. Teoretiske perspektiver som er benyttet i denne oppgaven involverer filosofi, profesjonalitet, tilknytning, hva som alt er bekreftet i offentlige retningslinjer og tidligere forskningsfunn.

Svarene på spørreundersøkelsen viser i hovedsak at det er delte meninger blant respondentene når det kommer til en rekke påstander. Delte meninger kan være et tegn på ekthet i tråd med Martin Bubers teori ettersom respondentene er forskjellige, og mener forskjellige ting. Delte meninger kan også være grunn til bekymring når barnets opplevelse av møtet med yrkesutøvere i barneverntjenesten ser ut til å være vilkårlig. Når opplevelsen er vilkårlig, kan det i noen tilfeller medføre konsekvenser som ikke er formålstjenlig. Drøftingen i denne oppgaven kan derfor leses som en oppfordring til yrkesutøvere, offentlige retningslinjer og andre relevante aktører om å gå mer i dybden på hva det vil si at vi som profesjonsutøvere har felles holdninger om relasjonen til barna vi møter i barneverntjenesten uten at det går utover ekthetens kvalitet.

Abstract

This thesis examines the experiences and attitudes professionals in child welfare services have on their relationship to the children they encounter. The reason for this assignment is that the picture of how the relationship is or should be between a professional practitioner and children in child welfare services do not appear to be unambiguous. Children in child welfare services are often in a vulnerable situation with experienced trauma in which the adjacent person's ability to protect the child is crucial. If the adjacent person does not have the necessary capability, the consequences could be fatal for the child's personality, the child's ability to affiliation and the child's relationship to life (Sroufe 2005, 365; Klette 2008, 1540; Kirkengen og Næss 2015, 53). The experiences and attitudes professionals in child welfare service are having about their relationship to the children they encounter is considerable.

Through a standardized questionnaire in the form of some questions and eleven allegations, I have tried to create a snapshot of how the relationship idea sounds for professionals in child welfare services. The responses to the survey confirms still the picture of the relationship is not clear.

Using theoretical perspectives in this task, I have discussed and analyzed the various aspects that arise from the survey to say something about the significance of the snapshot which the survey may have. Theoretical perspectives used in this task involves philosophy, professionalism, affiliation, what already is confirmed in public policies, and previous research findings.

The answers to the questionnaire show mainly that there are divided opinions among respondents about several of the allegations. Divided opinions show sort of a genuineness in line with Martin Bubers theory since respondents are different, and mean different things. Divided opinions may also be cause for concern when the child's experience of meeting with professionals in the child welfare service seems to be arbitrary. When experience is arbitrary, it may in some cases lead to consequences that are not appropriate. The discussion in this paper can be read as a call to professionals, public policy and other relevant actors to go into more depth on what it means that we as professionals have common attitudes about the relationship of the children we meet in the child welfare services without compromising authenticity quality.

Oslo and Akershus University College, Faculty of Social Sciences

Oslo 2016

Forord

Bakgrunnen for denne masteroppgaven har vært en interesse for det komplekse i relasjonen mellom yrkesutøver i barneverntjenesten og barn i sårbare livssituasjoner. Jeg har i denne oppgaven forsøkt å skape et øyeblikksbilde som kan si noe om relasjonen mellom profesjonsutøver og barn i barneverntjenesten på noen måte kan oppfattes entydig. Ved veis ende, har masteroppgaven på en måte skapt flere spørsmål enn det jeg satt med da jeg begynte på den.

Mastergraden har vært en lang reise med utsettelse og pause underveis da jeg har hatt noen digresjoner. Det ble alvor av masteroppgaven etter at jeg fikk tildelt en dyktig veileder i en person med samme fantastiske fornavn som meg: Julia Köhler-Olsen. Takk for dine gode, kritiske og konstruktive tilbakemeldinger. Masteroppgaven hadde ikke vært den samme uten disse tilbakemeldingene.

Takk til de nesten 1000 respondentene som ga fem minutter av sitt liv til å besvare spørreundersøkelsen. Deres svar har vært svært verdifulle.

Tusen takk til min arbeidsgiver på Grünerløkka som har bydd på fleksibilitet uten sidestykke slik at jeg kunne fullføre mastergraden.

En spesiell takk rettes til de svært få som i løpet av mitt liv har vist seg tilliten verdig når jeg har våget å stole på dem. En like spesiell takk rettes også til de mange som på en eller annen måte har stilt opp, og støttet meg, selv om tilliten ikke har vært den samme. Ingen navn nevnt, ingen navn glemt.

Min sønn, mitt alt. Takk for at du er til, og for at du alltid har en gratis klem og smil å by på.

Til sist vil jeg med dette lyse fred over Prebens minne.

Oslo, 15.november 2016

Julia Anh Thu Ølmheim

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	I
Abstract	II
Forord	III
1. Innledning	1
1.1. Tema	1
2. Om problemstillingen og begreper	3
2.1. Problemstilling og hypotese	3
2.2. Min forforståelse om relasjon i barneverntjenesten	3
2.3. Begreper og utdypning av problemstillingen	6
2.4. Oppgavens oppbygning	7
3. Teoretiske perspektiver og forskningsfunn	8
3.1. Yrkesetikk	8
3.1.1. Menneskesyn	8
3.1.2. Moralfilosofi basert på det kognitive	9
3.1.3. Diskursetikk	9
3.1.4. Nytteetikk og utilitarisme	10
3.1.5. Dydsetikk	10
3.1.6. Vektlegging av det emosjonelle	11
3.1.7. Nærhetsetikk	11
3.1.8. Relasjon og ekthet i relasjonen	11
3.2. Forståelser av relasjonsbegrepet i sosialt arbeid	13
3.2.1. Personlighet i en profesjonell relasjon	14
3.3. Tilknytning	15
3.3.1. Konsekvenser ved utrygg tilknytning	17
3.4. Sosiologisk perspektiv på relasjoner i geografiske forhold	18
3.5. Offentlige retningslinjer i Norge	19

3.6.	Forskningsfunn	21
4.	Metode	25
4.1.	Innledning om metode	25
4.2.	Vitenskapsteoretisk perspektiv	25
4.3.	Mitt utgangspunkt ved valg av metode.....	26
4.4.	Forskningsdesign	27
4.5.	Utforming av spørsmålene i spørreundersøkelsen.....	29
4.6.	Mitt utgangspunkt i forhold til spørreundersøkelsen.....	29
4.7.	Proessen rundt spørreundersøkelsen	30
4.8.	Reaksjoner på spørreundersøkelsen.....	31
4.9.	Refleksjoner etter reaksjonene på spørreundersøkelsen	32
5.	Resultater fra spørreundersøkelsen	35
5.1.	Innledning om resultatene	35
5.1.1.	Riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstid i mindre kommuner ...	35
5.1.2.	Tid til å skape en god relasjon.....	36
5.1.3.	Opplevelser knyttet til emosjonell tilgjengelighet og tilknytning	38
5.1.4.	Å fortelle om personlige erfaringer til barna.....	41
5.1.5.	Å knytte seg til profesjonsutøver i barneverntjenesten som omsorgsperson	42
5.2.	En kortfattet oppsummering av de andre resultatene	45
5.3.	Validitet	46
6.	Analyse og drøfting.....	46
6.1.	Innledningsvis.....	46
6.2.	Tilgjengelighet for barn etter arbeidstid	47
6.2.1.	I mindre kommuner	47
6.2.2.	Betydningen av å være tilgjengelig.....	48
6.2.3.	Nytteetisk perspektiv	50
6.2.4.	Andre perspektiver knyttet til tilgjengelighet.....	52

6.2.5. Tilgjengelighet på en forsvarlig måte.....	52
6.3. Opplevelser knyttet til emosjonell tilgjengelighet og tilknytning	56
6.4. Ha tid til å skape en god relasjon.....	58
6.5. Å fortelle om personlige erfaringer til barna	58
6.6. Opplevelse av overordnedes holdning.....	61
6.7. Ikke villig til å bli fosterhjem	61
6.7. Hypotesen	62
6.8. Fra min forforståelse til et vitenskapsteoretisk perspektiv	63
7. Oppsummering og avslutning	65
8. Litteraturliste.....	71
Vedlegg 1: Godkjenning av studien	76
Vedlegg 2: Invitasjon til spørreundersøkelsen	79
Vedlegg 3: Spørreskjema	81

Oversikt over tabeller og figurer

Tabell 1 Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden.....	35
Tabell 2 Krysstabellanalyse av påstand nr. 3 og antall innbyggere i tre variabler.....	36
Tabell 3 Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna.....	37
Tabell 4 Krysstabellanalyse av påstand nr. 4 og antall år med arbeidserfaring innen barnevern. Frekvens.	37
Tabell 5 Emosjonelt tilgjengelig for barna.....	38
Tabell 6 Krysstabellanalyse av påstand nr. 6 og påstand nr. 4. Frekvens.....	39
Tabell 7 Krysstabellanalyse av påstand nr. 6 og påstand nr. 7. Frekvens.....	39
Tabell 8 Multippel frekvensanalyse av påstand nr. 5, 6 og 7.....	40
Tabell 9 Krysstabellanalyse av påstand nr. 4 og påstand nr. 8. Frekvens.....	42
Tabell 10 Å knytte seg til profesjonsutøver i barneverntjenesten som omsorgsperson.	42
Tabell 11 Krysstabellanalyse av påstand nr. 3 og påstand nr. 4. Frekvens.....	43
Tabell 12 Krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 3. Frekvens.....	44
Tabell 13 Krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 4. Frekvens.....	45
Figur 1 Jeg opplever at barna jeg møter på jobben knytter seg til meg på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos meg.....	40
Figur 2 Å fortelle om personlige erfaringer til barna.	41
Figur 3 Min erfaring er at min overordnede er tilhenger av profesjonalitet i den betydning at man ikke skal være personlig i møte med barna.	46

1. Innledning

1.1. Tema

Elsk meg fort, og til evig tid. Oppgavens tittel er utopisk, men sier direkte ut hva barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt ofte har behov for. Når barn opplever traumer, utfordres deres tillit til tilknytningspersonenes evne til å beskytte dem. Dersom tilknytningspersonene ikke klarer å beskytte dem, risikerer barnet at traumet forsterkes med utviklingsskader, endringer i barnets hjerne og andre uønskede senskader (Sroufe 2005, 365; Klette 2008, 1540). Barn som ikke har opplevd en omsorgsgivende kontakt med en primær voksen, utvikler ikke tilknytningsatferd da denne frakobles eller undertrykkes under spesielle og ekstreme omstendigheter. Dette kan medføre deprivasjon (Hart 2011, 162). Derfor kan behovet for tilknytning og omsorg være betydelig blant barn som over tid har opplevd en mangel på dette. Etter over fem år i sosialtjenesten har jeg en fornemmelse av at en del profesjonsutøvere forbinder det profesjonelle med ikke å bli for personlig i en yrkesrelatert relasjon. Inntrykket er slik at man skal være nøytral på en måte som gjør at man ikke skal redegjøre for eget privatliv overfor mennesker som søker om profesjonell bistand. Når temaet blir diskutert på møter, er det min erfaring at profesjonsutøverne har forskjellige oppfatninger av temaet. Jeg antar at situasjonen er omtrent den samme i mange andre tjenester med menneskerelatert arbeid, og lurer derfor på hvordan dette fortoner seg for yrkesutøvere i barneverntjenesten ettersom perspektiv rundt dette kan ha en større betydning for barn i sårbare situasjoner. Sosialpsykologen Lawrence Shulman har gjort rede for at man som profesjonsutøver må trene opp ferdigheter til å bruke seg selv i profesjonsutøvelsen, og at det personlige alltid vil være en del av den daglige profesjonsutøvelsen (Shulman 2003, 57). Greta Marie Skau (2011, 36) har skrevet boken «Gode fagfolk vokser», der det blant annet står at dersom enkelte profesjonsutøvere forstår for lite av seg selv og andre, kan de være i fare for å krenke dem de har med å gjøre uten å skjønne at de faktisk krenker. Profesjonsutøvere som jobber i barneverntjenesten med ansvar for barn i sårbare livssituasjoner, er i en posisjon der det anses som avgjørende at de forstår seg selv og andre så godt at de ikke krenker barna. Følgene av krenkelser kan prege barnet på en måte som går negativt utover barnets psykiske helse slik at barnet som voksen blir til en person som ikke verdsetter liv og helse (Kirkengen og Næss 2015, 53). Det er derfor viktig at vi som profesjonsutøvere forstår oss selv og andre så godt at vår yrkesutøvelse ikke oppleves som krenkende for menneskene vi møter i våre yrker. En måte for å forstå oss selv og andre på, er å studere ulike fenomener som er av betydning for yrkesutøvelsen.

Jeg har derfor valgt å fokusere på profesjonsutøvernes opplevelser og holdninger til relasjonen de har til barna de møter i barneverntjenesten. Hva en relasjon er, kan ikke bestemmes rent objektivt siden det er partene i relasjonen som bestemmer dens karakter gjennom tolkninger av relasjonen (Henriksen og Vetlesen 2006, 142). Barn som barneverntjenesten har omsorgsansvaret for, er i en kompleks situasjon fordi det er flere voksne personer involvert for å ta avgjørelser som handler om barnet. Noen av dem har ut i fra en rekke logg enten sjelden eller aldri møtt barnet (Skauge 2010, 91), og kan slik sett ikke alltid vite hva barnet mener er viktig. Dette er i en kontrast til de fleste barn der avgjørelser blir tatt av en eller to voksne personer som er i daglig kontakt med barnet, det vil si foreldre eller foresatte som har den daglige omsorgen (Cashmore 2002, 838; Donnelly 2010, 190). Det er derfor interessant å studere relasjonen mellom profesjonsutøvere i barneverntjenesten og barna de møter.

Ved hjelp av en standardisert spørreundersøkelse som profesjonsutøvere ved barneverntjenestene har besvart, har jeg forsøkt å få fram et øyeblikksbilde rundt noen påstander som handler om profesjonsutøvernes relasjon til barna de møter. Metoden jeg har benyttet i denne oppgaven gjør at jeg ikke får fram alle svar og helhetsbildet som eksisterer blant profesjonsutøvere i barneverntjenesten. Imidlertid har jeg fått fram noen aspekter som oppgaven vil vise.

Spørreundersøkelsen vil gi informasjon om profesjonsutøvernes oppfatning av egen rolle som profesjonell, og i hvilken grad de opplever at det følelsesmessige inngår i denne rollen. I en relasjon inngår også en viss grad av tilknytning. Begrepet tilknytning har en noe annen kvalitativ betydning sammenlignet med begrepet relasjon. Tilknytning handler, etter det jeg forstår, om graden av trygghet og tillit som eksisterer i relasjonen. Teoriene om tilknytning supplerer så hvilken betydning den inntatte profesjonsrollen har for profesjonsutøvelsen.

Gjennom denne oppgaven tror jeg at jeg delvis kan anskueliggjøre hvordan profesjonsutøvernes egen forståelse av rollen preger omsorgsansvaret i barneverntjenesten og utformer barnets hverdag.

2. Om problemstillingen og begreper

2.1. Problemstilling og hypotese

Hensikten med denne undersøkelsen er blant annet å finne ut hvordan profesjonsutøverne i barneverntjenesten opplever at følelsene inngår i profesjonsutøvelsen. Videre er hensikten å få mer kunnskap om hvordan relasjonen til barna i barneverntjenesten er i profesjonsutøvernes øyne. For å finne svar, har jeg valgt å benytte en standardisert spørreundersøkelse med tverrsnittdesign. Jeg mener det vil gi et interessant øyeblikksbilde av hvordan hverdagen og relasjonen fortoner seg for barnevernsansatte i kontorene. Problemstillingen er derfor slik:

Hva slags opplevelser og holdninger har profesjonsutøvere i barneverntjenesten om relasjonen til barna de jobber med? Hvilken betydning kan disse opplevelsene og holdningene ha?

Jeg har laget en hypotese som grunnlag for spørreundersøkelsen. Bakgrunnen for hypotesen går ut på at det blant annet antas at profesjonsutøvere i barneverntjenesten opplever det som for krevende å involvere seg i barnet med et følelsesmessig engasjement, at de gjør det lettere for seg selv ved å unnlate å engasjere seg følelsesmessig. Dette gir meg en hypotese som lyder slik:

Profesjonsutøverens relasjon til barna de har med å gjøre i barneverntjenesten, er i større grad følelsesnøytral enn følelsesmessig engasjert.

Her kunne jeg formulert hypotesen slik at jeg tror at relasjonen i større grad er preget av en holdning om å være følelsesmessig engasjert enn følelsesnøytralt. For meg er det i grunnen ikke så viktig om hypotesen formuleres på den ene eller den andre måten siden undersøkelsen har som formål å belyse yrkesutøvernes opplevelser og holdninger om relasjonen de har til barna. Jeg ser på begrepene «følelsesmessig engasjert» og «følelsesnøytralt» som hvert sitt ytterpunkt i en skala.

2.2. Min forforståelse om relasjon i barneverntjenesten

Før jeg for alvor begynte med masterprosjektet, fremstod barneverntjenesten for meg som et forvaltningsorgan bestående av ansatte som møter barn i sårbare livssituasjoner. Min forståelse handlet om at barneverntjenestens mandat gikk ut på å fange opp og ta vare på barn som ikke har en tilfredsstillende omsorgssituasjon i tråd med formålet i barnevernloven. Videre at møtene med barnet og utredningen som gjennomføres av andre instanser etter bestilling fra barneverntjenesten, er med på å skape grunnlaget for hvilken oppfølging barnet får.

Formålet i barnevernloven handler om at barnevernet skal sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid og bidra til at barn får trygge oppvekstvilkår jf. § 1-1 i barnevernloven. Jeg merker meg formuleringen «får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid» da jeg har en forståelse av barnevernet som en instans som i stor grad har utfordringer med å sikre at barn får nødvendig omsorg til rett tid. Forståelsen støttes av offentlige undersøkelser som har avdekket avvik og mangler ved barneverntjenestene (Riksrevisjonen 2012). Barnevernets mandat handler ikke bare om å motta bekymringsmeldinger og vurdere nye saker. Barnevernet har også ansvar for alle barn de på en eller annen måte har omsorgsansvaret for, uavhengig av om det er en omsorgsovertakelse eller om det er et hjelpetiltak i regi av barnevernet. Hjelpetiltak kan være så mangt, og også innebære plassering utenfor hjemmet jf. § 4-4 i barnevernloven.

Barneverntjenesten har ansvar for barn i alle faser, og barn kan i løpet av kontakten med barneverntjenesten være plassert på et sted hvor de ikke har det optimalt i mangel på bedre alternativ. Videre kan det hende at barnet etter å ha fått et hjelpetiltak eller blitt plassert et sted av barneverntjenesten, likevel ikke opplever å få nødvendig hjelp og omsorg. Det kan være slik blant annet fordi forståelsen av hva det betyr å få nødvendig hjelp og omsorg ikke er entydig avklart i barnevernloven, og at det kan være individuelle forståelser angående hva det betyr at et barn får nødvendig hjelp og omsorg gjennom barneverntjenesten. Det er ikke nødvendigvis slik at barnet og barneverntjenesten alltid har en felles forståelse om hva det betyr at barnet får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

Jeg tror en saksbehandler i barneverntjenesten ganske sjelden møter barnet. Jeg tipper at det gjennomsnittlige antallet ganger en saksbehandler i startfasen møter samme barn i forbindelse med utredning og oppfølging, er rundt fire ganger i løpet av en periode på to måneder. Grunnen til at jeg tipper dette, er blant annet at Berit Skauge i sin masteroppgave har avdekket at det i år 2009 var spor etter at barnas mening var hørt i logg i 39,6 prosent av mappene (Skauge 2010, 91). Det betyr at 60,4 prosent av barna ikke hadde noe spor i sin logg som kunne tyde på at de var hørt. Skauge gjorde en innholdsanalyse av 50 elektroniske barnevernmapper fra hvert av årene 2000 og 2009. Hun fant også ut at det i større grad ble dokumentert at barn ble hørt i år 2000 sammenlignet med i år 2009. Mitt inntrykk er at barneverntjenesten i stor grad benytter andre fagfolk og instanser til å foreta en grundig utredning av barnets omsorgssituasjon.

Jeg så for meg at rollen som ansatt i barneverntjenesten først og fremst handler om å være en person som forvalter lov om barneverntjenester. Jeg så ikke på barneverntjenesten som en omsorgsinstans, men som en tjeneste som finner andre og passende omsorgspersoner til barn

som er i behov av dette slik at det oppnås en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Da jeg er kjent med at det stadig er behov for nye fosterhjem, tenkte jeg at det naturligvis betyr at det kan gå tid før barn blir gitt en tilfredsstillende omsorgssituasjon. I forlengelsen av denne tankegangen, har jeg lurt på i hvilken grad barneverntjenesten fungerer som omsorgsinstans når de har det totale omsorgsansvaret for barnet i den tiden det tar før barnet eksempelvis blir tildelt et fosterhjem eller får en trygg voksen person som barnet kan knytte seg til. Jeg tenkte at ansatte i barneverntjenesten er opptatt av å ivareta sin rolle på en måte som gjør at barn ikke knytter seg til dem som omsorgspersoner fordi barna skal få andre og mer stabile omsorgspersoner som skal være til stede for barna over tid. Videre at ansatte i barneverntjenesten synes det er vanskelig å ta vare på barn når de ikke klarer å finne tilfredsstillende omsorgsbaser i tide. Det kan også skape et følelsesmessig engasjement for å oppfylle formålet med arbeidet.

Jeg har derfor lurt på om profesjonsutøvere i barneverntjenesten kan se på seg selv som ansvarlige for omsorgen eller som omsorgspersoner i de perioder barnet eksempelvis ikke har fått tildelt et fosterhjem selv om barnet kanskje har en midlertidig omsorgsbaser. Imidlertid ser jeg også for meg at det følelsesmessige engasjementet har en grense, siden man som ansatt i en barneverntjeneste ikke på privat vis kan overta omsorgen for alle barn som har det vanskelig av helt opplagte årsaker. Årsakene kan handle om at det er uetisk eller at den enkelte ikke ønsker å ta vare på flere barn når den enkelte har nok med sine egne utenfor arbeidstiden. Eller at man ikke har mulighet til det av praktiske årsaker som for eksempel at det ikke er plass i boligen.

Videre har jeg fundert på om det er et paradoks at barneverntjenesten er ansvarlige for omsorgen til barna når de ikke ser på seg selv som omsorgspersoner. Her tenker jeg spesielt på barna som på et tidspunkt ikke er tildelt et fosterhjem eller har en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Mer spesifikt angående tilfredsstillende omsorgssituasjon tenker jeg også på de situasjoner der barnet som en del av barnevernets tiltak er plassert i en omsorgsbaser som ikke fungerer tilfredsstillende for barnet. Jeg mener det er et viktig spørsmål om det er greit å ha det slik bare fordi det er tenkt å være noe midlertidig, eller om det bør eksistere løsninger som bedre ivaretar barna i perioder hvor barna ikke har en tilfredsstillende omsorgsbaser. Det kan også være uenighet mellom barn, foresatte og barneverntjenesten om hvorvidt barnet har en tilfredsstillende omsorgssituasjon. En slik motsetning eller konflikt mellom partene kan utfordre barnevernets mandat, og påvirke i hvilken grad tiltak som iverksettes oppleves som «nødvendig hjelp og omsorg til rett tid».

2.3. Begreper og utdypning av problemstillingen

Ettersom denne oppgaven består av sentrale begreper som relasjon og tilknytning, har jeg valgt å redegjøre kortfattet for de sentrale begrepene i denne delen av oppgaven for å utdype problemstillingen. Det vil komme en mer inngående redegjørelse rundt begrepene i en senere del av denne oppgaven. På grunn av oppgavens begrensede omfang har jeg valgt ikke å utdype begrepet profesjonell siden denne oppgaven prioriterer å si noe om hvordan profesjonsutøverne opplever sin relasjon. Imidlertid viser jeg i denne oppgaven at det personlige inngår som en naturlig del av en profesjonell rolle.

Graden av det følelsesmessige er noe som helt elementært inngår som en del av det personlige, og i en yrkessammenheng kan det personlige bli regulert fordi man som profesjonsutøver har en mening om hvordan det personlige skal være i en profesjonell rolle. Reguleringen kan for eksempel skje i retning av å fremstå som mer følelsesnøytralt enn følelsesmessig engasjert, eller motsatt. Min spørreundersøkelse går ut på å sette to ytterpunkter opp mot hverandre, det vil si følelsesnøytralt og følelsesmessig engasjert, med rom for svar som kan ligge på en linje mellom ytterpunktene.

En regulering i retning av følelsesnøytralt innebærer etter det jeg forstår, at man framstår som saklig, og at man streber etter å ikke avsløre egne følelser i samspill med barnet (Nygren 2004, 99). Denne tolkningen av begrepet profesjonell ligger tett opp til tre av Talcott Parsons klassiske kriterier på hva som kjennetegner en profesjon. Det første kriteriet er følelsesmessig nøytralitet. Det andre kriteriet er at alle klienter behandles likt, det vil si universalisme. Det tredje kriteriet er funksjonell spesifisitet, eller saklighet (Parsons 1964, 333-334).

Profesjonsutøveren velger da ikke å involvere seg følelsesmessig. Det er et valg man kan ta fordi man opplever det som for krevende å bli involvert i den enkelte. På denne måten gjør profesjonsutøveren det lettere for seg selv ved å unnlate å engasjere seg følelsesmessig (Løgstrup 1999, 192).

En regulering i retning av følelsesmessig engasjement gjør at man lar seg berøre som mennesker, og våger å bruke seg selv som medmennesker slik at man også kan berøre den andre på et følelsesmessig plan (Furuholmen og Andresen 2007, 249). Dette beskriver kjernen i det å være følelsesmessig engasjert slik jeg forstår dette ytterpunktet.

Når begrepet relasjon omtales som noe som er mellom mennesker, handler det om forbindelsen mellom mennesker, uten at det nødvendigvis legges noe mer i det. Alle mennesker har på en eller annen måte en relasjon til hverandre, selv om de fleste ikke legger noe mer i det enn for eksempel at man bor på samme sted, og dermed har en relasjon til hverandre som mennesker som bor i samme område. Når en relasjon begynner å få et

kvalitativt innhold av større betydning, som for eksempel en situasjon eller en følelse som bringer personene nærmere hverandre av ulike årsaker, kan vi begynne å snakke om at personene har en tilknytning til hverandre.

Begrepet tilknytning kan i manges øyne tolkes synonymt med begrepet relasjon. For meg og i denne oppgaven er de to begrepene atskilt fordi de har noe ulik betydning. Jeg oppfatter relasjon som noe jeg kan ha til andre uavhengig av om andre opplever at de har en relasjon til meg. Imidlertid har man ikke nødvendigvis en tilknytning til alle man har en relasjon til, og graden av tilknytningen kan oppleves ulikt hos to personer som er i en relasjon til hverandre. Det er altså en kvalitativ forskjell mellom begrepene som gjør at begrepet relasjon er noe som kan bestå uavhengig av hvilke følelser som er i bildet, mens begrepet tilknytning beskriver graden av trygghet og tillit en person har til den andre personen. I denne oppgaven anser jeg tilknytningsbegrepet som sentral da jeg er interessert i å se om svarene på spørreundersøkelsen kan si noe om i hvilken grad tilknytningen med kvalitetene trygghet og tillit er tilstede som følge av en regulering av det personlige i profesjonsrollen i retning av følelsesnøytralt eller følelsesmessig engasjement.

Tilknytningsbegrepet brukes ofte om barn og omsorgspersoner, noe som gjør begrepet relevant for denne oppgaven. Min forståelse av begrepet tilknytning er dermed definert slik: «En affektiv forbindelse som barnet danner i forhold til en annen bestemt person, slik at de kan være forent over avstand og tid.» (Brandtzæg, Smith og Torsteinson, 2011, 20).

Tilknytningsstilen som den enkelte har, viser både til en tilstand av å være tilknyttet og til kvaliteten ved den enkeltes tilknytning.

2.4. Oppgavens oppbygning

Oppgaven starter med teoretiske perspektiver der yrkesetikk, herunder menneskesyn og noen filosofiske perspektiver blir presentert. Deretter følger avsnitt om relasjonsbegrepet i sosialt arbeid, teori om tilknytning, en del om offentlige retningslinjer i Norge og tidligere forskningsfunn. Etter teorikapitlet presenteres metoden som benyttes i denne oppgaven. Resultater fra spørreundersøkelsen presenteres etter metodekapitlet. Drøfting og analyse av resultatene kommer etter presentasjon av resultatene. Oppgaven avsluttes deretter med en oppsummering av funn i drøftingsdelen.

3. Teoretiske perspektiver og forskningsfunn

3.1. Yrkesetikk

3.1.1. Menneskesyn

I forbindelse med profesjonsutøvelse i en offentlig tjeneste, er det på sin plass å gjøre rede for menneskesynets relevans. Et barn som trenger profesjonell omsorg gjennom barneverntjenesten, blir en trengende part, og avhengig av å motta noe som vedkommende ikke er i stand til å sørge for på egen hånd. Det skaper et asymmetrisk forhold til profesjonsutøveren (Henriksen og Vetlesen 2006, 78). Avhengighet er et moralsk fenomen siden fenomenet kommer til den enkelte uten at den enkelte selv har valgt det. Når noen blir avhengig av en profesjonsutøver, pådrar profesjonsutøveren seg et ansvar for å yte noe som den trengende part er i behov av. Selv om den enkelte eller profesjonsutøveren ikke har valgt ansvaret, er det ikke fritt fram for å velge det bort. For profesjonsutøveren er dette ansvaret ofte formalisert som en del av stillingens innhold, og således kan det forstås som et ansvar profesjonsutøveren velger med det samme vedkommende takker ja til å jobbe i en gitt stilling. Men hvordan profesjonsutøverne eller andre tolker dette ansvaret i forhold til hvordan det skal praktiseres er ikke alltid entydig avgitt i en stillingsbeskrivelse. Slik sett kan vi i en gitt situasjon overfor en bestemt person, benekte ansvarets realitet. Et eksempel på dette kan være en profesjonsutøver i barneverntjenesten som mener at vedkommende ikke har omsorgsansvar for et barn som barneverntjenesten er i kontakt med, fordi det er omsorgsbasen, fosterhjemmet eller institusjonen som har omsorgsansvaret på oppdrag fra barneverntjenesten. Det er noe vi har frihet til å gjøre, men som vi moralsk sett ikke nødvendigvis har rett til å gjøre (Henriksen og Vetlesen 2006, 88).

Menneskesynet er med på å prege profesjonsutøverens holdning til ansvaret de har, og det påvirker relasjonen til blant annet barna. Hva slags syn den enkelte har på mennesker og livet sier noe om hvilke verdier som ligger til grunn. Menneskesyn og holdninger er ikke statiske siden de kan formes og utvikles. Gjennom utdanningen som eksempelvis barnevernspedagog skal en rustes til å ta den etiske og moralske dimensjonen i møtet med andre mennesker på alvor. For å få det til, er det nødvendig å fokusere på hvilke holdninger vi har når vi ønsker å jobbe i menneskerelaterte yrker. Denne bevisstgjøringen kan brukes til å utvikle holdninger som er egnede for en god profesjonsutøvelse (Henriksen og Vetlesen 2006, 73).

Forfatterne Henriksen og Vetlesen (2006, 116) mener at de følelsesmessige aspektene ofte er underbelyst i moralfilosofien og i de foreliggende lærebøkene. Videre at de fleste teoriene om

moral og moralsk utvikling, gjør enten det kognitive eller det emosjonelle til hovedsak. Dette bidrar til en ubalanse som får den enkelte til å tro at det ene er mer vesentlig enn det andre. I det følgende vil jeg presentere noen typer moralfilosofi siden jeg ser på dem som relevante for oppgavens problemstilling. Her blir det underkapitler om diskursetikk, utilitarisme, nytteetikk, dydsetikk og nærhetsetikk. De filosofier som vektlegger det emosjonelle mer enn det kognitive, har mer fokus på empati. Empati betyr ifølge ordboken¹ (evne til) innlevelse i et annet menneskes situasjon eller tankeliv. Nærhetsetikk, som Buber og Løgstrup var opptatt av, er teorier som har mer fokus på empati sammenlignet med de andre teoriene.

3.1.2. Moralfilosofi basert på det kognitive

Når moralfilosofi er basert på det kognitive, handler det om at menneskets holdninger blir til av egne kognitive overbevisninger om hva som er rett og galt. Overbevisningene kan være påvirket av andre mennesker og omgivelsene. Immanuel Kant, Jean Piaget og Lawrence Kohlberg er kjente filosofer som har formidlet teorier om moralfilosofi basert på det kognitive. De har gitt omgivelsene stor betydning, og mener at holdningene blir til som et resultat av tilegnet kunnskap gjennom interaksjon med andre mennesker i miljøet. Teoriene de har formidlet, har blitt kritisert. Kritikken går blant annet ut på at teoriene er for unyansert i og med at mennesker kan foreta handlinger basert på andre faktorer enn det kognitive og hva som er forventet av dem i samfunnet (Henriksen og Vetlesen 2006, 123).

3.1.3. Diskursetikk

Diskursetikken slik Jürgen Habermas legger opp til, kan være av betydning for profesjonsutøvelsen i barneverntjenestene da et slikt utgangspunkt bygger på aksept fra alle parter om det beste argumentet. Denne etikken innebærer at vi må være villige til å gi oss på noen punkter for å få til noe som alle kan være med på (Habermas 1999, 105-112).

Diskursetikk er med andre ord en etikk for å sikre både nærhet og distanse på en gang. Nærhet ved å ta innover seg hvordan andre mennesker opplever sin situasjon og vurderer mulige løsninger. Distanse for å få riktig perspektiv til alle sider ved saken og ikke alliere seg for mye med en av partene (Henriksen og Vetlesen 2006, 187).

Kritikken mot diskursetikken handler om at det ikke alltid lar seg gjøre å få gjennomført diskurser om moralske spørsmål når noen ikke lar seg overbevise av gode argumenter. Videre at folk ikke alltid blir enige. Det kan også være en risiko for at noen utøver skjult makt over

¹

http://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=empati&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge
(Lastet ned den 07.11.2016)

parter i diskursen slik at et resultat av diskursen ikke alltid er en følge av en kommunikasjon basert på frihet for alle parter.

3.1.4. Nytteetikk og utilitarisme

Jeremy Bentham var den første utilitariske teoretiker som mente at det vi streber etter i all vår handling, er å oppnå lyst og forhindre lidelse. Det nyttige i etikken er derfor det som fremmer lyst eller minsker ulysten. Det fundamentale problemet i nytteetisk teori er å kartlegge hva som er nyttig (Bentham 1970, 3-4).

Bentham mente at man skulle ta hensyn til alle involverte parter slik at man ikke skulle være egoistisk ved kartlegging av hva som er nyttig. Dette betyr at det i noen tilfeller kan være nytteetisk å avstå fra å gjøre det som i en situasjon vil gagne en selv mest, til fordel for en mer omfattende gevinst som gjør at flere tjener på handlingen selv om en selv ikke kommer så godt ut (Bentham 1970, 4). Slik har nytteetikken som formål å fokusere på om den aktuelle handling tjener et større antall mennesker.

Det innvendes imidlertid mot nytteetikk som eneste grunnlag for handling siden en nytteetisk handling ikke kan sikre den enkelte grunnleggende rettigheter dersom nytte til flest mulig skal prioriteres. Et eksempel på dette er dersom man vil prioritere å bruke penger på behandling som har større nytteverdi for flere personer enn en spesiell behandling som kan ha nytteverdi for en person. Slik sett kan man da forestille seg å sette opp nye og dyre behandlingsmetoder spesielt rettet mot en gruppe mennesker med en bestemt diagnose der det er usikkert hvilken nytteeffekt behandlingen har, mot behandlingsmetoder som alt har vist seg å ha god nytteeffekt for en gruppe mennesker med en annen diagnose. Nytteetisk tenkning vil da helle mot å prioritere behandlingsmetoder som har vist seg å ha en god nytteeffekt framfor behandlingsmetoder med usikker nytteeffekt (Henriksen og Vetlesen 2006, 196).

For å måle nytte, må man ofte vurdere ulike handlinger opp mot hverandre for å se hvilken handling som kommer best ut i en nytteetisk tankegang. En utfordring når man vurderer slike handlinger er at man ikke nødvendigvis er kjent med alle handlinger og alle konsekvenser ved handlingene da det er grunnlaget for å måle hvilken nytte hver enkelt handling har.

3.1.5. Dydsetikk

En dyd er en stabil holdning som gjør den enkelte i stand til å virkeliggjøre et gode. En person med dyd er derfor en person som har en bestemt holdning som uttrykker seg i en handling, og denne handlingen virkeliggjør et gode. Det finnes flere dyder og den viktigste moralske dyden i denne typen etikk er moralsk klokskap, altså evnen til å gjennomføre et godt og velbegrunnet resonnement som «får det beste» ut av situasjonen (Henriksen og Vetlesen 2006,

205). Utfordringen med dydsetikk er at det ikke alltid er like avklart hvilke verdier fellesskapet er enige om, og hva det er som kreves for at vi skal kunne virkeliggjøre disse. Imidlertid bidrar dydsetikken til å hindre en oppdeling av etikken siden dydsetikk gir rom for ulike handlinger som det beste i ulike situasjoner (Henriksen og Vetlesen 2006, 216).

3.1.6. Vektlegging av det emosjonelle

Vektlegging av det emosjonelle går ut på at det foreligger empati ved å ha emosjonell inntoning overfor den andre. Emosjonell inntoning er en toveisaffære ved at det er de to personers innstilthet på hverandre som bestemmer den psykiske og emosjonelle kvaliteten i den dyadiske relasjonen de to utgjør (Henriksen og Vetlesen 2006, 105). Empati dreier seg ikke bare om å rette seg mot den andre ved lidelse, men også ved andre typer følelser, så som aggresjon og glede.

Kari Martinsen er sykepleier og filosof. Hun er anerkjent for sin omsorgsfilosofi. Hun mener at fordi det individsentrerte menneskesynet står så sterkt i vår tid, har kjærligheten så vanskelig for å uttrykke seg i vårt samfunn (Austgard 2010, 75). I møtet mellom to personer, som pasient og profesjonsutøver, er det en appell i inntrykket. Den ene appellerer til den andre om oppmerksomhet, om å bli sett på som betydningsfull selv om de er fremmede for hverandre. Den ene eller begge to kan våge seg fram med en forventning om å bli imøtekommet og tatt alvorlig (Martinsen 2000, 24). Martinsen forklarer at det å ikke bli anerkjent som menneske gjør vondt, for det kan oppleves som å bli sett uten å bety noe for den som ser. I slike tilfeller bli det blir mer et «jeg-det» relasjon enn et «jeg-du» relasjon (Buber 1967, 77-86; Martinsen 2000, 39).

3.1.7. Nærhetsetikk

Det grunnleggende i nærhetsetikk er jeg-du forholdet som da skal påvirke moralen som oppstår i møtet mellom et jeg og et du. Et menneske har erfaring om seg selv som et etisk subjekt. Erfaringen er følelsesmessig og kognitiv. Det er dermed viktig å lytte, anerkjenne, vise respekt og yte omsorg i denne tilnærmingen. Knud Ejler Løgstrup, Levinas og Martin Buber er noen sentrale teoretikere som har fokus på nærhetsetikk. Bubers teori om jeg-du forholdet og Løgstrups teori vil i det følgende bli redegjort for i et eget delkapittel. På grunn av oppgavens begrensede omfang avgrensers oppgaven seg fra å omtale Levinas.

3.1.8. Relasjon og ekthet i relasjonen

Filosofen Martin Buber hadde en oppfatning av at det er en viktig forskjell mellom «jeg-du» og «jeg-det». Han forklarte at «jeg-du» ordparet gjør at jeg ser på den andre som et individ jeg er i et forhold til, i motsetning til ordparet «jeg-det» som da ser på den andre som noe man

ikke er i et forhold til. «Jeg-det» ordparet innebærer at jeg avgrensner min oppfatning av den andre til å omhandle transitive verb. Det vil altså si at dersom jeg avgrensner mitt syn på den andre til en person som gjør noe, som forestiller seg noe, føler noe, tenker noe, fornemmer noe, holder noe for sant, så ser jeg på den andre som et «det». Dette fordi Buber mente at menneskets liv ikke fullbyrdes alene av transitive verb ettersom mennesket ikke bare består av aktiviteter som går ut på å gjøre noe tilknyttet et eller flere objekter (Buber 1967, 79).

Når jeg ser på den andre som et «du», så ser jeg på helheten der jeg er i et forhold til den andre. Begrepsparet «jeg-du» opprettholder forholdets verden, noe begrepsparet «jeg-det» ikke gjør siden «jeg-det» bare blir med som en erfaring. Martin Buber har forklart dette ytterligere ved å benytte et eksempel som går ut på at dersom jeg ser på et tre, så ser jeg på dets egenskaper som et slags bilde der jeg kan klassifisere treet art, fason og bevegelse. Men når jeg gjennom vilje og nåde kommer i et forhold til treet, blir det ikke lenger bare et «det» fordi jeg blir grepet av en makt som holder meg tilbake siden jeg ser enda mer av treet, som dets kjemi og forbindelse med andre elementer. Treet får da en ny betydning i og med at det blir levendegjort på en måte som har med meg å gjøre og som jeg har med å gjøre, på en annen måte enn når jeg bare betrakter treet som et «det» (Buber 1967, 82-84).

Buber sa videre at jeg ikke må forkaste noen andre betraktningmåter for å betrakte den andre som et «du» ettersom tilstanden når jeg ser på den andre som et «du», i bunn og grunn bare er mer av alt. Det mennesket jeg sier «du» til med hele mitt vesen, erfarer jeg ikke fordi jeg heller står i et forhold til mennesket. Først når jeg går ut av forholdet, erfarer jeg mennesket igjen og mennesket blir heller et «det» framfor et «du». Buber sier også at forholdet kan bestå selv om mennesket jeg sier «du» til, ikke oppfatter det i sin erfaring (Buber 1967, 77-86).

Med andre ord kan forholdet bestå selv om det ikke oppleves gjensidig.

I følge Buber, er det viktig å være ekte i forholdet siden mellommenneskelighet forutsetter nettopp ekthet. Sannhet i denne sammenhengen handler om å forholde seg til hverandre som den vi er. Når ektheten ikke er til stede, er det heller ikke ekte menneskelighet (Buber 1990, 38-39).

Løgstrup mente at vi gjennom egen holdning til den andre, er med på å bestemme hvordan den andres verden blir (Løgstrup 1999, 39). Han var opptatt av tillit som noe grunnleggende, og vektla den naturlige tilliten som vi alle mennesker har med mindre vi opplever mistillit eller andre opplevelser som gjør at den naturlige tilliten ikke lenger blir like spontan og naturlig (Løgstrup 1999, 29).

Utdypende forklarte Løgstrup at tilliten ikke bare er opp til vårt forgodtbefinnende da den er gitt av noen. Når noen gir tillit til noen, innebærer det også en form for selvutlevering der den

videre tilliten også er avhengig av hvordan den andre forholder seg til det som blir gitt som følge av tilliten. Hvordan den andre forholder seg til tilliten som er gitt, handler om den andres holdninger. Derfor mente Løgstrup at det var en uuttalt fordring til oss som mennesker å ta vare på det livet som tilliten gir oss (Løgstrup 1999, 40). Det å ta vare på livet som tilliten gir oss – det vil si personen og personens liv når personen gir oss eller meg tillit som følge av en intim forbindelse, betyr at jeg ikke skal stille meg likegyldig til personen som gir meg tillit. Det betyr videre at jeg velger å ta vare på personen, i stedet for å ødelegge. Hva fordringen innebærer i forhold til hvert enkelt menneske, kan variere, og det er derfor slik at den enkelte selv må finne ut av hva fordringen går ut på.

Løgstrup (1999, 206) mente at fordringen skal gå ut på at en opptrer slik at en bidrar til å støtte om etiske verdier som for eksempel kjærlighet, tålmodighet og toleranse. Et barn kan for eksempel utlevere seg selv og vise tillit uten forbehold. Dersom jeg møter dette barnet med kjærlighet heller enn det motsatte, mente Løgstrup (1999, 42) at jeg da sørger for at barnets livsmuligheter ikke ødelegges. Han mente også at fordringen blir stående selv om kjærligheten uteblir (Løgstrup 1999, 171).

Løgstrup drøfter også de krevende sidene med å involvere seg i den enkelte og minner om at man kan gjøre det lettere for seg selv ved å unnlate å engasjere seg og bekymre seg for den andre ved at man i en «lidenskapsløs tilskuerholdning på liksom og ukjærlig retter seg etter fordringen» (Løgstrup 1999, 192).

Balansen i den profesjonelles rolle omhandler avveiningen av i hvor stor grad man skal inngå i nærheten med den andre. Løgstrup mente ikke at man ubetinget skal la seg oppsluke av den andre. Man må ta vare på seg selv i relasjonen fordi det å gå inn i den radikale fordringen som kjærligheten krever, vil ha sin pris (Thrana 2013, 16).

Med tanke på problemstillingen er det derfor et viktig og interessant moment å se hvor grensen går mellom å ivareta seg selv i relasjonen og graden av nærhet profesjonsutøveren skal ha til barnet i barneverntjenesten. Derfor skal vi nå se litt på begrepene relasjon og tilknytning. Deretter blir det et lite kapittel om sosiologisk perspektiv på relasjoner i geografiske forhold.

3.2. Forståelser av relasjonsbegrepet i sosialt arbeid

Relasjonsbegrepet har vært sentralt innenfor sosialt arbeid i alle tider. Alt i 1917 skrev Mary Richmond at individuelt sosialt arbeid handler om en intens studie og bevisst bruk av sosiale relasjoner (Richmond 1917). Hun er sammen med Jane Addams blitt betraktet som grunnleggeren av faget sosialt arbeid. Felix Biestek var en amerikansk prest og professor som

ble inspirert av Richmond. Han gjorde rede for at individuelt sosialt arbeid bygger på sju hovedprinsipper i forståelsen av en god relasjon (Biestek 1957):

1. Individperspektivet som en motsetning til samfunnsperspektivet.
2. Hensiktsmessig vektlegging av følelser, noe som betyr at sosialarbeideren bare skal støtte følelsene hos brukeren i den grad det er hensiktsmessig.
3. Sosialarbeideren skal av den grunn bare ha et kontrollert følelsesmessig engasjement i situasjonen, noe kan forbindes med kravet om å være nøytral og distansert i rollen som sosialarbeider.
4. Sosialarbeideren skal ha en aksepterende holdning.
5. Sosialarbeideren skal ha en ikke-dømmende holdning.
6. Brukerens rett til selvbestemmelse er grunnleggende. Dette punktet assosieres gjerne til begrepet «brukermedvirkning».
7. Kravet til konfidensialitet.

Til forståelsen av relasjonen i lys av individuelt sosialt arbeid, som nevnt ovenfor, kommenterer sosionomen Laila Granli Aamodt at denne plasserer sosialarbeideren i en unødig opphøyd posisjon der det påhviler sosialarbeideren et ansvar for endringer for eller med den andre parten. Gjensidigheten mellom partene blir mindre vektlagt. Aamodt poengterte at profesjonsutøveren med tanke på Bubers tenkning, må være villig til å selv å bli en annen i møte med et «du». Altså må profesjonsutøveren være åpen for å selv bli forandret som følge av et møte med et «du» (Aamodt 2014, 39).

Menneskene i relasjonen kan, om de har åpenhet overfor hverandre og møter hverandre som et «jeg-du» fenomen, bidra til at det skapes en «ny» virkelighet «mellom» dem (Aamodt 2014, 42).

Aamodt (2014, 36) har forstått relasjonen mellom mennesker som et gjensidig og interaktivt forhold der begge parter påvirker hverandre. Her er transaksjonsmodellen sentral siden den tar for seg hvordan mennesker og omgivelser påvirker hverandre. Denne forståelsen innebærer også en erkjennelse av at jeg aldri kan se og forstå en annen persons relasjon til meg uten å ta i betraktning min egen påvirkning. Den andre personen kan altså aldri sees og forstås uavhengig av sin kontekst. Som profesjonsutøver blir man en viktig bidragsyter i denne konteksten.

3.2.1. Personlighet i en profesjonell relasjon

Det er en utbredt oppfatning og krav om at profesjonsutøvere skal være profesjonelle. Noen har tolket dette kravet dithen at de skal være upersonlige. Dette er en feil oppfatning siden det

personlige alltid vil være en del av den daglige profesjonsutøvelsen, og profesjonsutøvere må trene opp ferdigheter til å bruke seg selv på best mulig måte i profesjonsutøvelsen (Shulman 2003, 57).

Greta Marie Skau er opptatt av personlig kompetanse da hun mener det er en fare for at profesjonsutøvere blir for profesjonelle i den forstand at de har stor tro på sin teknisk-vitenskapelige kompetanse der forståelsen av det profesjonelle handler om å ikke være personlig. Profesjonsutøvere som på denne måten lider av profesjonell maktarroganse der de ikke bryr seg om andres tanker og følelser, vil kunne utgjøre stor skade i møte med sårbare og utsatte mennesker (Skau 2011, 36-37).

Imidlertid er det ikke alle som fullt ut støtter Skaus redegjørelse om personlig kompetanse. Nygren er en professor i psykologi og sosialt arbeid som har problematisert fenomenet personlig kompetanse. Han forklarer at begrepet og forholdet mellom det personlige og det profesjonelle ofte er uklart. For å forklare hva han mener, har han vist til hvordan Skau har redegjort for personlig kompetanse. Skau skiller personlig kompetanse fra det hun kaller «teoretisk kunnskap» og «yrkesspesifikke ferdigheter», samtidig som hun mener at personlig kompetanse er en viktig del av profesjonaliteten. Nygren mener det er forvirrende å skille personlig kompetanse fra det profesjonelle samtidig som personlig kompetanse skal være en viktig del av det profesjonelle. Han mener at ved å opprettholde et skille mellom personlig kompetanse og profesjonell kompetanse, kan man få et inntrykk av at den profesjonelle kompetansen er «upersonlig» (Nygren 2004, 98).

Noe av profesjonsdiskursen har også belyst at grensen mellom det som hører til arbeid og det som hører til det personlige stadig utviskes. Et eksempel på dette er at det i stillingsutlysninger blir etterspurt kompetanse hos potensielle arbeidstakere som vanligvis knyttes til det personlige, som for eksempel samarbeidsevne, omstillingsevne og vektlegging av personlig egnethet (Krejsler 2006, 304).

3.3. Tilknytning

John Bowlby var en psykolog som er kjent for sitt arbeid og utvikling av tilknytningsteorien. Han var opptatt av tilknytningens generelle beskyttelsesfunksjoner (Bowlby 1969). Han ble inspirert av etologiens ide om at tilknytning er et atferdssystem som omfatter nærhetssøking med de tilhørende kognitive og emosjonelle komponentene (Smith 2006,140-141).

Ifølge Bowlby (1988, 119-123) er tilknytningen et atferdssystem med en innebygd motivasjon om å søke trøst når fare truer, og et innstilt mål om å oppnå fysisk nærhet i utrygge situasjoner. Tilknytningssystemet kan lett komme i kollisjonskurs med andre atferdssystemer

som regulerer frykt eller utforskning av nye situasjoner. Atferden som er forbundet med tilknytning, er ikke alltid aktivert og kan aktiveres. Aktivering av denne atferden avhenger av hva som er hensiktsmessig i en aktuell situasjon.

Tilknytningspersonen brukes som en trygg base og havn for barnet når det er nysgjerrig, utforsker omverdenen eller når det oppstår faretruende situasjoner. Det som er av størst betydning for tilknytningen, er at omsorgspersonen er psykologisk tilgjengelig for barnet. Ut i fra barnets erfaringer med hvor tilgjengelige omsorgspersonene er, og hvordan de reagerer når barnet trenger trøst eller beskyttelse, vil barnet mentalt konstruere indre arbeidsmodeller av tilknytningspersonene og av seg selv i forhold til disse (Bowlby 1973, 203-204; 1980, 426; Bretherton og Munholland 2016, 79-81). Indre arbeidsmodeller er altså barnets mentale forestillinger av omsorgspersonene og av seg selv i forhold til disse. Arbeidsmodellenes funksjon er å hjelpe mennesket til å forstå hva som skjer i forhold til en tilknytningsperson, forutsi hva som vil hende i fremtiden, og lage tilknytningsrelevante handlingsstrategier (Smith 2006, 142).

Arbeidsmodellene er basert på historikken i forbindelse med omsorgspersonens reaksjoner på barnets tilsiktede og tilknytningsrelevante handlinger. Disse modellene bygger delvis på kognitive forventninger, men har også et emosjonelt aspekt fordi de vurderinger som barnet bevisst eller ubevisst foretar seg, erfares som føyte opplevelser. Det er i hovedsak to forhold som bestemmer hvordan de indre arbeidsmodellene blir etablert. Det første handler om tilknytningspersonens fysiske tilstedeværelse i situasjoner som barnet eller det andre mennesket opplever som skremmende. Det andre forholdet handler om barnets eller menneskets visshet om at tilknytningspersonen er tilgjengelig dersom det er ønskelig selv om vedkommende ikke fysisk er tilstede. Bowlby (1988, 122-123) mente at det første forholdet hadde størst betydning opp til tre årsalderen. Etter det får det andre forholdet gradvis større betydning jo eldre man blir og vil etter hvert bli den dominerende variabelen.

Barnets eller menneskets utvikling av selvforståelse og oppfatning av tilknytningspersonens egenskaper er av komplementære størrelser fordi de indre arbeidsmodellene speiler virkelige og erfarte samspillsmønstre. En indre arbeidsmodell av selvet som verdsatt og kompetent dannes i en kontekst der foreldrene eller andre tilknytningspersoner oppfattes som emosjonelt tilgjengelige, og der de samtidig også støtter barnets eller personens utforskning av omverdenen. Hvis et barn derimot har en arbeidsmodell av selvet som nedvurdert og inkompetent, vil det gå sammen med at foreldrene eller tilknytningspersonen oppfattes som vanskelig tilgjengelige og lite oppmuntrende i forbindelse med utforskning av omverdenen (Smith 2006, 155).

Tilknytningsatferden som barnet viser, er en atferd som ikke alltid aktiveres ettersom den er avhengig av situasjonsforhold. Tilknytningsbåndet derimot, eller den følelsesmessige tilknytningen, varer ved over tid uavhengig av atferden (Smith 2006, 142-143).

Tilknytningsbåndet som egenskap er noe som dannes og utvikles fra barnsben av. Denne egenskapen bygger på relasjonskvaliteten mennesket har erfart i forhold til sine omsorgspersoner og andre mennesker. Et menneske kan ha kvalitativt forskjellige tilknytningsbånd til ulike personer (Smith 2006, 143).

For å avgjøre om en person utenfor familien er en tilknytningsperson for et barn, må man se på om vedkommende gir fysisk og emosjonell omsorg. Tid til og kvaliteten på omsorgen, mengde emosjonell investering og gjentatt tilstedeværelse over tid er forhold som kan være avgjørende for tilknytningen (Smith 2006, 143).

3.3.1. Konsekvenser ved utrygg tilknytning

Det er forsket på tilknytningsmønstre og hvordan omsorgssvikt påvirker barnets tilknytninger. Ved omsorgssvikt vil barnet utvikle en utrygg tilknytning til foreldrene, og det vil ha vanskelig for å etablere tillit til andre (Lyons-Ruth mfl. 1990, 96-97). Omsorgssvikt kan medføre at barnet utvikler et negativt bilde av seg selv og verden ettersom barnet tolker omverdenen på bakgrunn av de erfaringene barnet tilegner seg hjemmefra. Erfaringene vil påvirke hvordan barnet møter nye situasjoner og mennesker på andre arenaer. Dersom barnet tolker omverdenen ved å utvikle mistillit, vil barnets evne til å løse de senere utviklingsoppgavene på positivt vis bli svært svekket.

Barn som opplever at foreldrene er følelsesmessig utilgjengelige, kan oppleve å ikke være av verdi for foreldrene, men heller en belastning, noe som påvirker barnets selvoppfatning. En del av barna som blir utsatt for denne typen omsorgssvikt, påtar seg tidlig en voksenrolle fordi de må kompensere for foreldrenes unnlatelser, slik at den underliggende skaden kan være lite synlig før atskillig senere i barnets liv. Barnet kan få ros og anerkjennelse for sin mer voksne atferd uten at andre er i stand til å se at barnet er blitt utsatt for omsorgssvikt, og at det står i fare for å utvikle store relasjonsproblemer senere i livet (Killén 2015, 44).

Barnets tillit til tilknytningspersonenes evne til å beskytte dem blir utfordret når barn blir utsatt for traumatiske opplevelser. Slike opplevelser kan skape utviklingsskader, endringer i barnets hjerne, og andre senskader (Sroufe 2005, 365; Klette 2008, 1540). Barn kan ta i bruk ulike overlevelsestrategier for å overkomme belastningene som følger av omsorgssvikt. En av dem går ut på å ha en «overdreven» tilpasningsstrategi der atferd og ferdigheter tilpasses de

voksnes forventninger. En annen strategi går ut på å være utagerende ved å ødelegge for både seg selv og andre i eksempelvis lek eller læresituasjoner (Killén 2015, 149).

Ved fravær av en omsorgsgivende kontakt med en primær voksen, utvikler barnet ikke tilknytningsatferd da denne frakobles eller undertrykkes under spesielle og ekstreme omstendigheter. Konsekvensen av dette kan være deprivasjon (Hart 2011, 162).

Det er den depriverende separasjonen hvor barnet ikke har en sjanse til å utvikle tilknytning til noen, som er ødeleggende. Dersom barnet ikke har en alternativ omsorgsperson til å erstatte den opprinnelige med, eller hvis barnet opplever en rekke vekslende omsorgspersoner som barnet ikke har mulighet for å knytte seg til, kan barnet bli tilknytningsløst. Et tilknytningsløst barn får ikke tilgang til en sikker base. Barnet står da i fare for å utvikle mistillit, bitterhet, protest, depresjon og forholder seg kritikkkløst til andre. Hvis barnet flere ganger mister sine tilknytningspersoner, vil investering i nye mulige tilknytningspersoner med tiden reduseres. Det kan medføre at barnet henvender seg kritikkkløst til andre mennesker (Hart 2011, 167).

De tyske psykologene Sprangler og Schieche har i sine undersøkelser forklart at barn med et unnvikende tilknytningsmønster utvikler en hensiktsmessig og velfungerende mestringsstrategi for å unngå eller forminske risikoen for å bli avvist når de har behov for kontakt. Fra et tilknytningsperspektiv er det å etablere kontakt etter separasjon fra omsorgsperson en hensiktsmessig strategi for følelsesmessig reorganisering. De ambivalente og desorganiserte barna forsøker å regulere sin ustabile følelsesstilstand ved å søke nærhet, men er ikke i stand til å bruke omsorgspersonen som en kilde til trygghet og følelsesmessig regulering (Hart 2011, 178). Barn med unnvikende tilknytningsmønster viser ikke sine følelser og vil gradvis undertrykke sin tilknytningsatferd og vise overdreven tilpasning. Barn med utrygg ambivalent tilknytning overdriver ved intenst å søke kontakt eller like intenst skyve tilknytningspersonen vekk, og forsterker tilknytningsatferden når de føler seg truet (Killén 2010, 48).

3.4. Sosiologisk perspektiv på relasjoner i geografiske forhold

Det som kjennetegner arenaer der mennesker har fysisk nærhet til hverandre, er at de kan gi grunnlag for vennskap, omsorg og konflikter (Schiefløe 2011, 362). Bygdesamfunnet fremstilles gjerne som bylivets motsetning ettersom samfunnet er preget av nærhet og tilhørighet. George Simmel var en tysk filosof og sosiolog som var opptatt av de omfattende samfunnsendringer i sin tid ettersom tradisjonell jordbrukssamfunnet utviklet seg til å bli en annerledes tilværelse i industrisamfunnet. Han så på positive og negative effekter av disse

endringene, som fortsatt er gjeldende den dag i dag. Han mente at bylivet hadde en psykologisk effekt på folk som gjorde at de fremstod om blasert og reservert, og tilsynelatende uten interesse for dem eller det som var utenfor den kjente og private sfæren (Simmel 1971, 89).

Bylivet var imidlertid ikke bare negativt, da Simmel også så at bylivet hadde sine fordeler ved muligheten for individuell spesialisering. Forskning viser at tradisjonelle oppfatninger av forskjellene mellom bygdesamfunn og bysamfunn har endret seg med tiden ettersom livsstil i by og bygd stadig har nærmet seg hverandre. Likevel er det fremdeles vanligere med nabokontakt på små steder siden andelen som oppgir at de ikke har kontakt med naboer varierer fra knapt 20 prosent i spredtbygde strøk til omtrent 40 prosent i de største byene. Tilsvarende er det også noe vanligere å motta hjelp fra naboer på landsbygda (Schieffloe 2015, 140).

3.5. Offentlige retningslinjer i Norge

Av alle offentlige retningslinjer, er loven og dens tolkninger ansett som svært viktige. I denne oppgaven er det barnevernloven som gjelder. Barnevernlovens formål er å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid og bidra til at barn får trygge oppvekstvilkår. I barnevernloven har vi også forsvarlighetskravet jf. § 1-4, som sier at tjenester og tiltak etter barnevernloven skal være forsvarlige. I forarbeideren til forsvarlighetskravet fremgår det at kvalitet i barneverntjenestens saksbehandling blant annet handler om å holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i tilstrekkelig omfang. Videre at kvalitet på saksbehandlingsarbeidet er avgjørende for å fatte riktige beslutninger. Her handler det også om hva som er god barnevernfaglig kunnskap, som skal bygge på oppdatert kunnskap og allmenngyldige samfunnsetiske normer (Prop. 106 L (2012-2013), 48).

Det er utarbeidet seks kvalitetsmål i forarbeideren som har som formål å understøtte god praksis i tjenesten. Av disse kvalitetsmål, er kvalitetsmål nummer to av interesse for denne oppgaven. I dette kvalitetsmålet fremgår det at ansatte i barnevernet skal møte barna med omsorg, varme og anerkjennelse (Prop. 106 L (2012-2013), 49). I samme forarbeider vil departementet videreutvikle kompetansen både i barnevernet og hos barnefaglige sakkyndige når det gjelder betydningen av tilknytnings- og relasjonskvalitet. Videre står det i forarbeideren at departementet vil utvikle faglige anbefalinger på sentrale områder og utvikle en kvalitetsindikator for å vurdere barnevernsarbeidet opp mot kvalitetsmål og faglige

anbefalinger. Denne forarbeideren sier ellers ikke noe om hvordan relasjonen mellom yrkesutøver i barneverntjenesten og barnet skal være.

Forarbeidene til dagens barnevernlov viser at departementet mener at saksbehandlingsregler, frister for undersøkelser og iverksetting av tiltak nedfelt i forskrifter til loven, tilsyn som føres samt mulige sanksjoner ved brudd på frister, i vesentlig grad vil sikre at utsatte barn får nødvendig hjelp til rett tid og ivareta barnet på en meget tilfredsstillende og hensiktsmessig måte (Ot.prp.nr. 44 (1991-1992), 6-7). I forarbeideren til kapittel fire i barnevernloven står det utførlig at særlige tiltak skal iverksettes med begrunnelse i barnets interesse og barnets beste der tiltaket skal gi barn stabil og god voksenkontakt (Ot.prp.nr. 44 (1991-1992), 6).

I forarbeideren til endringer i barnevernloven viser departementet faglig kompetanse hva angår konsekvensene av mangel på emosjonell tilgjengelighet hos foreldre ettersom det blant annet kan medføre at barnet skjerner seg fra nærrelasjoner til andre for å slippe den ubehagelige opplevelsen av forventet avvisning. Erfaringer med mangel på emosjonell forpliktelse hos foreldre kan over tid medføre at barnet ikke lærer hvordan det skal ta og beholde en emosjonelt forpliktende kontakt med andre (Ot.prp.nr. 69 (2008-2009), 6).

I 2009 fremla et ekspertutvalg en utgreiing om kompetanseutvikling i barnevernet der det blant annet fremgår at det er av stor viktighet at barnevernsarbeideren har bevissthet om eget ståsted, holdninger og følelsestilstand (NOU 2009:8, 62). Det ble også avdekket at flere av studielederne ved høyere utdanningsinstitusjoner mener at praksisstudier bør integreres bedre samt utvides da studentenes personlige kompetanseutvikling først og fremst skjer her. Den personlige kvalifiseringen har blant annet som mål å gjøre studentene mer bevisst på egne verdier, holdninger og menneskesyn.

Utvalget mener at studenter som skal utdanne seg til å ivareta ansvars- og arbeidsoppgaver i barnevernet, må ha en utdanning som blant annet legger vekt på etiske holdninger. Etiske holdninger dreier seg om at profesjonell kompetanse for arbeid i barnevernet krever toleranse for variasjon og avvik, og evne til å gi oppmuntring og impulser til optimisme. Det betyr at profesjonsutøveren skal ha tiltro til at utsatte barn og unge kan få et godt liv. Ekspertutvalget skriver i utgreiingen at: «Det er også nødvendig å utvikle personlig robusthet og trygghet i vanskelige konfliktsituasjoner, noe som innebærer evne til å finne en god balanse mellom empatisk nærhet og faglig distanse.» (NOU 2009:8, 102).

Av det yrkesetiske grunnlagsdokumentet som er utarbeidet av Fellesorganisasjonen (2015), kan vi på side 8 lese at:

Samarbeid er en forutsetning for utøvelse av helse- og sosialfaglig arbeid. Et helhetlig og godt koordinert tjenestetilbud bygger på gode relasjoner mellom yrkesutøver og bruker,

og et konstruktivt samarbeid mellom involverte yrkesgrupper, etater og i mange tilfeller brukerens private nettverk (...) I tillegg må de ha evne til å inngå reelle dialoger både med brukerne og aktuelle samarbeidspartnere.

Dialog vil si at man deler sitt personlige perspektiv på en situasjon eller et problem med andre involverte, og forutsetter at man forsøker å se verden gjennom andres øyne. Målet er å komme til en felles beslutning om veien videre som kan ivareta verdiene til de ulike berørte, og aksepteres av alle.

Det yrkesetiske grunnlagsdokumentet legger altså opp til at profesjonsutøvere skal ha evne til å inngå reelle dialoger der man deler sitt personlige perspektiv med andre involverte. I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet er det utførlig beskrevet hvilke verdier som utgjør et etisk grunnlag for yrkesutøveren. Da det ikke er et eget avsnitt eller lignende for gruppen barn, antas det at det forventes at profesjonsutøvere skal ha de samme holdningene til barna som til de voksne.

3.6. Forskningsfunn

Aamodt skriver i boken sin «Den gode relasjonen» at det er relativt få undersøkelser som er rettet mot relasjonen mellom sosialarbeidere og klienter. Derimot har vi mye å hente fra psykoterapiforskningen (2014, 54).

Aamodt intervjuet fem sosialarbeidere ved en barneverntjeneste om omsorgsbegrepets relevans (2014, 124-127). Først spurte hun informantene om hva de la i begrepet omsorg. Informantene svarte at begrepet inneholder både forståelse, respekt, tilstedeværelse, aktiv lytting, omtanke, nærhet og varme. Aamodt skriver at hun hadde inntrykk av at det ikke var selve omsorgsbegrepet de hadde et positivt forhold til, men de kvalitetene de la inn i begrepet. Da Aamodt spurte dem om hva de mente med å gi omsorg, vegret de fleste seg for å bruke omsorgsbegrepet, og hadde derfor problemer med å redegjøre for hvordan de viste omsorg i praksis. En informant svarte for eksempel at hun ikke koblet omsorg til arbeidet i barneverntjenesten. Samme informant forklarte at med omsorg tenkte hun på barna sine, der hun har et ansvar i forhold til dem. I forhold til klientene derimot, er det ikke hun som har ansvar da klientene har ansvar selv, og det er grunnen til at det blir galt å bruke omsorg. Noen andre informanter mente at omsorg kan virke negativt og passiviserende. De ga uttrykk av å være redd for at det å gi omsorg ville bidra til å ta fra folk ansvaret for eget liv og at klienten ikke nødvendigvis har behov for all støtte og omsorg. Informantene var opptatt av å ikke bidra til at klientene ble avhengige og uselvstendige, men selvstendige individer som tar ansvar for egne handlinger og eget liv (Aamodt 2014, 124-127).

Karin Haarberg Aas (2007, 45-52) har intervjuet noen nyutdannede sosialarbeidere om utvikling av relasjonskompetansen i arbeidslivet etter endt utdanning. En av informantene fortalte at hun ikke var forberedt på at det handlet så mye om å bruke seg selv. Utfordringen ved å møte klientene som profesjonell sosialarbeider, og ikke som privatperson krevde bevissthet om egen rolle, og arbeid med å tilpasse denne rollen til de ulike situasjonene. Refleksjoner fra ferdighetstreningens rollespill på høgskolen om å integrere ens egen person i sin profesjonelle rolle uten å være privat, måtte utvides og videreutvikles etter hvert som nye og ikke tidligere erfarte situasjoner oppsto (Shulman 2003, 57).

Undersøkelser viser at jo mer hjelpsomme profesjonsutøvere er, jo lettere skapes gode relasjoner til menneskene de har med å gjøre i yrkesutførelsen (Luborsky m.fl. 1997, 62). Alle mennesker er imidlertid forskjellige, og det finnes derfor noen som vil føle seg invadert av det de kan oppleve som for mye støtte, empati og omsorg. De foretrekker en relasjon som er nøytral, og som har en forretningsmessig form (Bachelor 1995, 333-334).

Forskning utført av «Using friendship» viser at relasjoner der yrkesutøvere har hatt profesjonell distanse, ikke har vært høyt verdsatt av klientene, og at en slik måte ikke har vært effektiv for å bygge tillit (Trevithick 2003). Artikkelen viser til at effektive relasjoner ofte har vennskapslignende kvaliteter. At effektive relasjoner ofte har vennskapslignende kvaliteter, er støttet av flere studier som eksempelvis der informanter i bedringsprosessen har vist til at det å bli hørt, sett og respektert av profesjonsutøverne, har vært til stor hjelp for dem (Topor 2001; Borg og Kristiansen 2004, 495; Tidefors og Olin 2011; Topor 2014, 77).

Vennskapslignende relasjoner oppstår ifølge flere studier blant annet fordi profesjonsutøverne er åpne om seg selv (Borg og Kristiansen 2004, 495; Laugharne mfl. 2011, 499-502).

Laugharne mfl. (2011, 502-503) beskriver profesjonsutøvere som går utover «ekspertise», utover sitt «profesjonelle ansvar», og utover sitt «profesjonelle plikt». Borg og Kristiansen (2004, 499-501) formulerer det også som å gå «utover ens profesjonelle rolle», og skriver videre at disse profesjonsutøverne ser ut til å agere på «grensen av det som vanligvis anses som profesjonell opptreden».

Topor og Borg (2014) har skrevet en bok som handler om virksomme relasjoner i bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. Boken bygger i hovedsak på intervju med femten personer om sine erfaringer fra psykiske lidelser. Intervjuene ble foretatt mot slutten av 1990-tallet. Topor viser til at mange av de tidligere pasientene som har beskrevet profesjonsutøvere som har vært til hjelp, også har beskrevet profesjonsutøvere som har vært til hindring i bedringsprosessen. Det som ofte kjennetegner de som har vært til hindring i bedringsprosessen, er at teknikkene og den profesjonelle rollen for dem er viktigere enn å

lytte til pasientens ønsker om hjelp. Med andre ord betydde dette at rutiner og regler ble viktigere enn personen som skal få hjelp (Topor 2014, 62).

Topor har skrevet at fagfolk som bryter regler og rutiner for brukernes skyld ikke synliggjøres når regelbruddet har ført noe godt med seg. De blir derimot synliggjort når regelbruddet fører til at arbeidet med brukeren mislykkes (Topor 2014, 66).

Flere av brukerne har fortalt at det for bedringsprosessen har vært avgjørende at profesjonsutøvere har bydd på seg selv, og hatt et emosjonelt engasjement som gir en opplevelse av at noen gjør noe for akkurat den enkelte brukeren (Topor 2014, 70). Det vises i et eksempel til hvordan tidsrammen underordnes relasjonen ved at profesjonsutøveren spontant bestemte for å gi mer tid enn det som er oppsatt til brukeren og brukeren forteller at dette hadde en betydning for selvfølelsen. Av dette utdypes det at relasjonen må få den tid og rom den trenger for å utvikle seg i sin egen takt, og at det derfor ikke går å avbryte en samtale fordi klokken viser en bestemt tid. Brudd mot arbeidsplassens tidsbestemmelser er et av de vanligste bruddene i brukernes fortellinger når de fortalte om hva som hadde vært til hjelp for dem (Topor 2014, 70).

Denhov og Topor (2012, 422) kom fram til at profesjonsutøvere som har en beredskap til å være «villig til å bryte reglene», får sitt uttrykk ved at de gjør noe på en annen måte, eller gjør mer enn det brukeren vanligvis forventer eller regner som rimelig å be om. Noen av dem sa i intervju at det var viktig å være klar over forskjellige typer relasjoner, og at det er en klar, om enn noe fleksibel grense til den private sfæren (Denhov og Topor 2012, 421). Denne fleksibiliteten kan ses på som en form for personlig åpenhet. Studie utført av Ware, Tugenberg og Dickey (2004, 556) viser også til hjelpende «terapeuters villighet til å gjøre alt de kan for å være til hjelp» og som «midlertidig opphever restriksjonene i formelle klient-terapeut-roller» slik at de kan gjøre «sitt ytterste».

En del studier påpeker at det er behov for grenser knyttet til denne fleksibiliteten slik eksempelvis Denhov og Topor (2012, 420) beskriver: «Slik en venn indikerer at det finnes likheter, så vel som ulikheter, mellom relasjonen til en nær venn og relasjonen til en profesjonell.»

En kvalitativ undersøkelse der seks ansatte innen psykisk helsearbeid ble intervjuet, viste at egne erfaringer var viktige i arbeidet, og at det bidro til bedre og flere spørsmål. Videre at god kontakt med egne erfaringer og følelser gjorde dem til bedre yrkesutøvere. Det var imidlertid viktig å skille mellom gjenkjennelse og sammenligning ettersom yrkesutøvere måtte være bevisst at det andre forteller til dem av erfaringer ikke kan sammenlignes med yrkesutøvernes egne erfaringer, kun gjenkjennes (Moen og Larsen 2013, 18-19).

Gjenkjennelsen er likevel med på å skape en god relasjon da yrkesutøvere gjennom gjenkjennelse forstår andre bedre. Faren med gjenkjennelsen er når yrkesutøveren inntar den rollen de selv hadde savnet når de var i samme situasjon, og slik bli mer opptatt av egne erfaringer og savn i stedet for å fokusere på det brukeren selv formidler som kan være forskjellig fra det en selv har erfart. Yrkesutøverne som ble intervjuet fortalte også at de først fortalte om egne erfaringer når de var godt kjent med brukeren og hadde en tillitsfull relasjon (Moen og Larsen 2013, 20).

Heidi Aarum Hansen (2009, 248) intervjuet syv sosialarbeidere som alle hadde arbeidet mer enn seks år i den kommunale barneverntjenesten etter endt utdanning. I en artikkel har hun skrevet om studien og om hva sosialarbeidere gjør for å ivareta barnet i situasjonen. Hun fant ut at det å være sammen med barnet, og snakke med barnet, var noe som flere av sosialarbeiderne var opptatt av. En sosialarbeider forklarte at dette gjorde at de ble godt kjent med barnet, og at dette bidro til å skape relasjoner som utviklet trygghet og tillit i endringsarbeidet. Flere av intervjuobjektene fortalte at vellykket oppfølgingsarbeid skyldes at de har hatt direkte kontakt med barnet, noe som gjør at de i større grad tar barnets perspektiv (Hansen 2009, 250).

Hansen viser til Hornemans undersøkelse som ble gjennomført i 1995. Undersøkelsen viste at ungdommene mente at de voksne som betydde noe, var blant de som klarte å vise noen av sine egne følelser. For ungdommene betydde det at de voksne viste noe av seg selv som mennesker, for når de voksne gjorde dette, ble det lettere for ungdommene å gjøre tilsvarende. Når voksne viser noen av sine egne følelser, opplevde ungdommene det som at de var i stand til å engasjere seg «fullt og helt». Slike voksne ble personer som ungdommene gjerne lyttet til, og brukte som referansepersoner (Horneman 1996, 45-47).

Hansen mener at hennes undersøkelse viser at det å ta barnets perspektiv handler om en utvidet forståelse av barnets behov. Det handler om å forstå barnet i lys av barnets eget selvbilde, i lys av foreldrenes omsorgskompetanse, og i lys av flerfaglig arbeid (Hansen 2004, 119). Hansen konkluderer med at sosialarbeiderens syn på barnets posisjon i oppfølgingsarbeidet er av avgjørende betydning, og må tillegges subjektstatus slik at barnets egne erfaringer og forståelse av situasjonen anerkjennes. Hansen mener at sårbare barn i liten grad passer inn i dagens krav om objektiv kunnskap og effektivitet. Sårbare barn har behov for sosialarbeidere som vektlegger personlige relasjoner, og som har tid til å jobbe sammen med barnet på barnets egne premisser (Hansen 2009, 258).

4. Metode

4.1. Innledning om metode

Denne oppgaven har en faglitterær vinkling med teoretiske perspektiver som skal belyse eksisterende kunnskap om hvilke holdninger profesjonsutøvere i barneverntjenesten bør ha om relasjonen til barna de jobber med. Jeg benytter en standardisert spørreundersøkelse for å utforske problemstillingen og hypotesen da det vil gi et bilde som jeg vil drøfte opp mot eksisterende teori om temaet. En spørreundersøkelse er en kvantitativ metode inspirert av positivistisk vitenskapsteori og hypotetisk-deduktiv metode. De viktigste forskjellene mellom kvalitativ og kvantitativ metode handler om mengde respondenter, hvilken informasjon man får, og kvaliteten på informasjonen man får. I dette kapitlet vil jeg først skrive litt om det vitenskapsteoretiske perspektivet og gå inn på hvorfor jeg har valgt kvantitativ metode. Deretter vil jeg utdype metoden jeg har benyttet, redegjøre for prosessen og belyse svakhetene ved dette metodevalget.

4.2. Vitenskapsteoretisk perspektiv

Ettersom kvantitativ metode ved bruk av spørreundersøkelse er benyttet i denne oppgaven, har metodeforankringen et positivistisk vitenskapssyn. Positivismen er en av de mest innflytelsesrike vitenskapsteoretiske retningene, og handler om å fokusere på det positive som noe nyttig og verdifullt, som noe virkelig til forskjell fra det innbilte. Videre er positivistisk vitenskapssyn preget av en presisjon og sikkerhet som gjør at man forklarer verden ved å dele opp fenomener i detaljerte deler for å skape full oversikt og kontroll (Aadland 2011, 131). I positivismen er det slik at kun det som kan bevises, er sant.

Kritisk rasjonalisme i Poppers ånd går ut på å aldri ta noe for gitt, og alltid være kritisk rasjonell slik at man holder åpen alle muligheter og stenger de muligheter som blir falsifisert. Popper var kritisk til positivismen ettersom han påpekte at det ikke er alt som kan bevises, men som likevel kan være sant. Videre kritikk mot positivismen går blant annet ut på at det er mye som fortolkes, og at det ikke er mulig å bevise alt som er sant. Kuhn kritiserte også positivismen, og viste til en ny måte å tenke på. Han mente at vitenskapen utvikler seg over tid, slik at det som en gang ble ansett som for sant, blir forsket på, etterprøvd og anerkjent i en periode. Deretter vil det dukke opp nye funn eller avvik som gjør at man på nytt må vurdere det man først tok for å være sant. I utforskningen av dette, kan man komme fram til ny vitenskap som da erstatter den forrige, - det vil si at det her skjer et paradigmeskifte. Slik vil

virkelighetsbildet vare fram til det kommer nye funn eller avvik som gjør at vi må revurdere virkelighetsbildet til fordel for ny vitenskap (Aadland 2011, 152).

Denne oppgaven kan ses på som en måte å ta for seg et positivistisk vitenskapssyn ved bruk av spørreundersøkelsen, for så å vurdere dette opp mot teoretiske perspektiver, som da kan tenkes på som en form for kritisk rasjonalisme, før en drøfting rundt virkelighetsbildet kanskje kan skape ny viten om hvordan ting er, og dermed skape et paradigmeskifte. Hvis du som leser først trodde at barneverntjenesten var en tjeneste der yrkesutøverne har entydige holdninger om sin relasjon til barna, kan du oppleve et paradigmeskifte ved å lese denne oppgaven for å få et bilde av at virkeligheten langt fra er så entydig. Hvis du på forhånd hadde et virkelighetsbilde av situasjonen som noe dystert med mange utfordringer, vil denne oppgaven kanskje bare bekrefte eksisterende virkelighetsforståelse. Så det er i utgangspunktet opp til den enkelte leser, hvilket utgangspunkt den enkelte leser har, for å kunne si noe om hva slags viten du som leser kan få av denne oppgaven. Som forfatter har jeg hatt et åpent utgangspunkt der jeg har tatt for meg de ulike vitenskapsteoretiske perspektivene der det har falt seg naturlig. Til syvende og sist tror jeg på Kuhns forklaring.

4.3. Mitt utgangspunkt ved valg av metode

Jeg har vært interessert i det impulsive svaret fra profesjonsutøvere når de må velge mellom bestemte svaralternativer på vilkårlige spørsmål om relasjonen til barna de møter i barneverntjenesten. Interessen kommer av at jeg tror at hvordan man velger å svare på vilkårlige spørsmål om relasjon i barneverntjenesten, sier noe om hvilke holdninger det er som rår i grunnen ved besvarelsen. Jeg er i denne oppgaven ikke interessert i årsakene til at profesjonsutøvere velger å svare det ene eller det andre, for det er ikke det problemstillingen dreier seg om. Dette er noe av grunnen til at jeg har benyttet kvantitativ metode i utforskningen av problemstillingen. Jeg tror også at om jeg hadde utført kvalitative intervjuer innenfor dette temaet, ville jeg fått svar som i mye større grad lyder slik «bare, hvis, og, men, om situasjonen var slik og slik, så ville jeg ha gjort slik og slik». Det ville nok ha vært et spennende forskningsprosjekt i seg selv, og noe jeg kan tenke meg ved en senere anledning. Men jeg har nå i denne oppgaven ikke noe ønske om å fordype meg i årsakene til hvordan relasjonen blir til.

Jeg er også interessert i å få et bilde av hvordan de fleste opplever relasjonen til barna i barneverntjenesten. Videre ville det trolig være vanskelig å få gjennomført gode dybdeintervjuer der temaet tilknytning blir aktuelt siden det for mange kan føles som noe

personlig og sårbart som man helst ikke skal si noe galt om. At det er personlig og sårbart, kan vi se av Laila Aamodts gjengivelse av intervjuer hun har gjennomført med fem sosialarbeidere ved en barneverntjeneste der hun observerte at de vegret seg for å svare da de fikk spørsmålet om hva de mente med å gi omsorg (Aamodt 2014, 124-127).

Som problemstillingen viser, har jeg et ønske om å studere hva slags opplevelser og holdninger profesjonsutøvere i barneverntjenestene har om relasjonen til barna de jobber med. Det eksisterer per i dag relativt få kvantitative eller kvalitative undersøkelser som utforsker profesjonsutøvernes relasjon til barna i barneverntjenesten i Norge. Jeg har benyttet nøkkelordene «relasjon» kombinert med «barneverntjeneste» i søkemotorer som BIBSYS, Nasjonalbiblioteket, Norart og Google Scholar. I internasjonale søkemotorer har jeg med de samme nøkkelordene, på engelsk «relationship» og «child welfare services», funnet noen artikler om dette temaet. Jeg har valgt å bruke nøkkelordene relasjon og barneverntjeneste for å få alle treff som inkluderer de to ordene da begrepene er grunnleggende i denne oppgaven.

4.4. Forskningsdesign

Jeg har benyttet standardiserte spørreskjemaer da det gir et øyeblikksbilde av hva slags opplevelser og holdninger yrkesutøvere i barneverntjenestene har om sin relasjon til barna de møter i jobben. Ved selvutfyllingsskjema er det bestemte svaralternativer som kan måles og respondenten påvirkes ikke av å møte en fysisk intervjuer. Videre tar det mindre tid å besvare en spørreundersøkelse ved å krysse av på et svaralternativ til elleve spørsmål enn det er å gjennomføre et personintervju, noe som gjør at man kan ha et stort antall respondenter. For å vurdere kvaliteten på spørreundersøkelsen ser man på hvor høy reliabilitet og validitet undersøkelsen har. Dersom samme spørsmål blir gjentatt flere ganger med samme resultat, kan man vurdere spørsmålet til å ha høy reliabilitet. Dersom spørsmålet avgir de svar på det man faktisk ønsker å få svar på, angir det også høy validitet.

Det er grunn til å tro at respondentene besvarte spørreundersøkelsen hver for seg, selv om de hadde mulighet til å snakke med hverandre om spørreundersøkelsen siden det nesten ikke er en felles forståelse blant respondentene ved for eksempel at «95 % besvarte delvis enig» på noen av påstandene. Dessuten ble spørreundersøkelsen sendt til mange barneverntjenester i hele Norge, noe som også gjør at den ytre validiteten styrkes. Det vil si at resultatene kan generaliseres med tanke på det store antallet respondenter og variasjonen blant respondentene når det kommer til de uavhengige variablene. De 971 respondentene som fullførte spørreundersøkelsen, svarte på alle spørsmål da det er obligatorisk for å komme videre i spørreundersøkelsen at man har besvart det forrige spørsmålet. Det var en del respondenter

som delvis fullførte spørreundersøkelsen, og jeg har valgt å utelate dem i denne oppgaven ettersom jeg bare ville vektlegge de respondenter som hadde besvart hele spørreundersøkelsen.

Ved kvalitative intervjuer kan intervjuobjektet komme til å svare alt mulig. Det gjør at det kan være vanskelig å sammenligne mellom intervjuobjektene for å finne ut hvilke holdninger som er mest vanlig blant yrkesutøverne i barneverntjenesten. Jeg er interessert i å synliggjøre hva som er de gjennomgående tendensene i barneverntjenesten siden det er lite kunnskap og forskning rundt hvilken relasjon yrkesutøvere i barneverntjenesten har til barna de møter. Videre er jeg interessert i hvordan de fleste oppfatter seg selv som profesjonsutøver når det kommer til spørsmål om relasjon til barna de møter. Jeg ser for meg at det kan føles veldig personlig og intimt å snakke om relasjon eller tilknytning i et personintervju, noe som gjør at en spørreundersøkelse er lettere å gjennomføre fordi man ikke må gjøre rede for ytterligere detaljer.

En fordel med selvutfyllingsskjema er at det er billig, og kan nå et stort utvalg da jeg ønsker å få besvarelser fra flest mulig yrkesutøvere i alle barneverntjenester i hele Norge. Videre er det viktig at spørreundersøkelsen kan besvares fullstendig anonymt, og helt uten lojalitetsforpliktelser ovenfor arbeidsgiver. Jeg har benyttet meg av en elektronisk spørreundersøkelse fordi det gir mulighet til en effektiv og enkel datainnsamlingsmetode. Spørreundersøkelsen er utarbeidet på en måte som sikrer anonymiteten, og som gjør at ingen personopplysninger er mulig å føre tilbake til en respondent. Ved å besvare en elektronisk spørreundersøkelse, er det samtidig gitt samtykke til deltakelse i undersøkelsen.

Ulempen med selvutfyllingsskjema er blant annet at det er få kontrollmuligheter og risiko for stort frafall (Ringdal 2013, 199). For å motivere ansatte til å besvare undersøkelsen og med det forhindre frafall, innledet jeg spørreundersøkelsen med en kortfattet begrunnelse som sier noe om hvor viktig det er at spørsmålene blir besvart i tillegg til at jeg vil sørge for at alle vil få et kortfattet resultat når prosjektet er ferdig.

En utfordring med spørreundersøkelser er at det er en risiko for at man ikke får helt korrekte svar da intervjuobjektene kan glemme eller huske feil hva som egentlig skal være det «rette» svaret for dem (Ringdal 2013, 207). Videre så blir spørreundersøkelsen besvart på et bestemt tidspunkt hvor barnevernsansatte er i en bestemt situasjon, en bestemt tid i livet med en bestemt mengde erfaring og kunnskap. Om samme spørreundersøkelse blir besvart av samme person om ti år, vil besvarelsene mest sannsynligvis se annerledes ut fordi en har tilegnet seg erfaring og kunnskap gjennom ti år som gjør en mer oppmerksom på flere nyanser og aspekter som en ikke tenkte på ved første gangs besvarelse av spørreundersøkelsen. Om

spørreundersøkelsen blir besvart av en nyutdannet barnevernspedagog, vil besvarelsen mest sannsynligvis være svært ulik en besvarelse av en erfaren barnevernspedagog som har arbeidet i barneverntjenesten i ti år. Erfaringen og kunnskapen en bygger opp gjennom langvarig yrkesutøvelse kan både vise at de vet mer, eller at de blir mer vant til å ta ting for gitt, og blir blind på ting som en kanskje burde være oppmerksom på. Selv om en jobber i barneverntjenesten i flere år, så blir en ikke nødvendigvis «ekspert» om en ikke holder seg faglig oppdatert gjennom årene ved å lese relevant fagstoff og ha et reflektert forhold til egen yrkesutøvelse. Reliabiliteten er derfor noe begrenset i og med at samme spørsmål kan besvares annerledes til et annet tidspunkt på grunn av overnevnte faktorer, og således påvirkes validiteten.

4.5. Utforming av spørsmålene i spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen er delt opp i tre grupper der den første gruppen handler om enkle opplysninger om respondenten. Den andre gruppen handler om respondentens arbeidsplass, og den tredje gruppen består av elleve ulike påstander om relasjon der respondenten skal hake av for det svaralternativet som er riktig for respondenten. Svaralternativene er gradert i en skala med fem alternativer fra «helt enig» til «helt uenig» der det ene alternativet er «hverken enig eller uenig». De 11 påstandene har jeg utformet etter en ide om at de valg respondentene lander på, vil si noe om respondentens holdninger og opplevelser om relasjonen de har til barna de møter i barneverntjenesten.

4.6. Mitt utgangspunkt i forhold til spørreundersøkelsen

Mitt utgangspunkt går ut på at de aller fleste ikke er enten helt enig eller helt uenig i de ulike påstandene i spørreundersøkelsen. Det er min forståelse at de fleste profesjonsutøvere har et balansert utgangspunkt når de besvarer spørreundersøkelsen ved at de helst krysser av for svaralternativene «delvis enig» eller «delvis uenig». Jeg tror nok at mange av de som har besvart spørreundersøkelsen, har opplevd det som ubehagelig å besvare vanskelige og til dels personlige spørsmål, hvor det ikke er plass til å forsvare eller forklare hvorfor de har landet på aktuelt svaralternativ. Dette fordi spørreundersøkelsen er standardisert, ikke gir rom for nyanser og utgreiinger som det ville være naturlig å ha ved kvalitative intervjuer. Videre har spørreundersøkelsen ytterpunkter som kan forstås som ekstreme svaralternativ, som de færreste ser for seg som et realistisk svaralternativ. Ulempen med å ha ytterpunktene som svaralternativer er at ingen kjenner seg igjen i de svaralternativene, slik at ingen vil velge å

hake av for de alternativene. Når spørsmålene også er ekstreme, som noen av spørsmålene i spørreundersøkelsen kan oppleves, vil det være vanskelig å få fram nyansene dersom alle lander på kun svaralternativene «delvis enig» eller «delvis uenig». Dette fordi spørsmålene ikke oppleves som realistiske eller relevante i forhold til den virkeligheten respondentene opplever.

Det vil kunne medføre at jeg ikke vil få fram nyansene mellom de mange respondentene som har landet på svaralternativene «delvis enig» eller «delvis uenig». Jeg har også forsøkt å finne ut av hvordan spørsmål skal stilles for å utforske relasjonsforståelsen. For å få fram dette, har jeg derfor landet på å utarbeide noen påstander som respondentene kan besvare i hvilken grad de er enige i påstandene. Jeg har laget påstandene med inspirasjon fra annen forskning, som for eksempel da Aamodt (2014, 124-127) observerte i kvalitative intervjuer at barnevernsarbeidere vegret seg for å svare da de fikk spørsmålet om hva de mente med å gi omsorg. Videre har jeg også forsøkt å utforme spørsmål slik at de belyser hvilke verdier og forståelser som vektlegges. Det er ikke nødvendigvis slik at det ene svaret er mer riktig enn det andre. For i realiteten kan det være slik at det i noen tilfeller er riktigere å la barn få muligheten til å knytte seg til profesjonsutøveren i barneverntjenesten som omsorgsperson, mens i andre tilfeller kan det være mer riktig å unngå at slikt skjer.

4.7. Prosessen rundt spørreundersøkelsen

Først sendte jeg skjermbrev til postmottaket ved alle kommuner i Norge etter å ha fått en oversikt med skjermbrevadresser til kommunene. Til å begynne med fikk jeg svar fra i underkant av 100 kommuner. Deretter samlet jeg inn en del skjermbrevadresser ved å finne de som er offentlig tilgjengelig på kommunens hjemmeside og sendte enda et skjermbrev med påminnelse om skjermbrevet jeg hadde sendt et par uker tidligere. Per 1. november 2015 hadde jeg mottatt og funnet skjermbrevadresser fra rundt 267 kommuner. Utover dette har åtte kommuner og en bydel i Oslo opplyst om at de ikke ønsker å være med på spørreundersøkelsen. Resten av kommunene besvarte ikke, og har heller ikke skjermbrevadressene offentlig tilgjengelig. Enkelte kom med tilbakemelding om at de ikke kunne gjennomføre spørreundersøkelsen av tekniske årsaker som for eksempel at de ble forhindret av brannmur. Noen få unntak er det, som har besvart, men ikke helt forstått at jeg ønsket en oversikt over adressene fra alle ansatte, og ikke bare fra den ene som har besvart. Etter at jeg sendte ut den elektroniske spørreundersøkelsen til 2317 respondenter den 03.11.2015, sendte jeg ut noen purringer med jevne mellomrom. Da spørreundersøkelsen ble

avsluttet den 31.12.2015 hadde 971 respondenter fullført spørreundersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 41,9 %.

Jeg meldte studien til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS med positivt svar. Spørreundersøkelsen testet jeg ut på et par venner og veileder før den ble sendt ut til respondentene. Jeg har benyttet Lime Survey som databehandler siden Høgskolen i Oslo og Akershus hadde avtale med denne leverandøren når jeg gjennomførte undersøkelsen.

4.8. Reaksjoner på spørreundersøkelsen

Etter at spørreundersøkelsen ble distribuert, fikk jeg 27 skjermbrev fra respondenter om hva de mente om spørreundersøkelsen og hvordan de opplevde den. Jeg har i denne oppgaven valgt å ta responsen med som en del av datagrunnlaget for å si noe om svakhetene ved spørreundersøkelsen da jeg mener det er viktig å belyse svakhetene når jeg vurderer i hvilken grad besvarelsene kan gjenspeile virkeligheten. Responsen deler seg hovedsakelig opp i følgende punkter:

- 1) Begrepet «omsorgsperson». En del respondenter mente at dette var et uklart begrep, og var usikre på hva dette innebar. En respondent mente at det kunne vært tilstrekkelig med «en trygg voksen person». Noen av respondentene opplyste om at de ikke ser på seg selv som omsorgspersoner fordi det er foreldre eller andre foresatte som utøver den daglige omsorgen, som altså skal være omsorgspersoner. En respondent mente at det ble feil å anta at saksbehandlere er omsorgspersoner for barna i de tilfeller der dette er vedtatt fordi kommunen engasjerer fosterhjem som skal utøve den daglige omsorgen på vegne av barneverntjenesten. En sa det slik «Jeg opplever at spørsmål som går på meg som «omsorgsperson» for barn jeg møter i jobben min er lite relevante for jobben jeg utfører som saksbehandler. ... Jeg kjente meg veldig lite igjen i svaralternativene.»
- 2) Påstandene oppleves som urealistiske da de ikke passer inn i mandatet som barneverntjenesten har. Enkelte respondenter savnet mulighet til å forklare hvorfor man tenker ja eller nei på spørsmålet om å bli fosterhjem for et barn. Et eksempel på en respons var at man ikke kan bli fosterhjem for et barn som man også har vært saksbehandler til, da det innebærer inhabilitet og medfører at man må slutte i jobben. Videre at det er mange grunner til at man ikke ønsker å bli fosterhjem for et barn, som

eksempel at man alt har vært fosterhjem tidligere eller at man er i en livssituasjon der det ikke lar seg gjøre å bli fosterhjem.

- 3) Mange strekker seg langt for å treffe barna utover arbeidstiden, men at ordet fritid er svært begrensende og at svaret på denne påstanden kan gi et unyansert bilde av hvor langt man strekker seg for de familiene man er i kontakt med i jobben.
- 4) Noen av respondentene savnet et alternativ for å vise hvor i barneverntjenesten respondenten jobber i, altså hvilken rolle man har i barneverntjenesten, da det trolig er stor forskjell mellom å jobbe i de ulike team fordi det beror på at oppgavens innhold er av ulik art.
- 5) Noen av respondentene ga tydelig uttrykk for at det manglet alternativer og mulighet for å nyansere bildet og at spørsmålene ikke traff. Ved spørsmålet om profesjonalitet mente en respondent at man som kontaktperson i barneverntjenesten er nødt til å holde en viss profesjonalitet og dermed avstand, men at det ikke gjøres for å skape selvstendighet hos barna.

4.9. Refleksjoner etter reaksjonene på spørreundersøkelsen

Begrepet «omsorgsperson» har jeg først tolket som «en person som yter omsorg til en annen», men jeg ser at i barneverntjenesten blir dette i større grad forstått som en rolle som ikke ansatte i barneverntjenesten skal ha, fordi det er noen andre, som familie eller fosterfamilie som må ha den rollen da vedkommende skal ha mer hyppig kontakt med barnet.

Saksbehandlere i barneverntjenesten møter et barn sjelden mer enn en håndfull antall ganger i løpet av for eksempel et par måneder i forbindelse med det mandatet de har. Derfor er det ikke naturlig å anta at saksbehandlere skal være «omsorgspersoner». Jeg har likevel vært nysgjerrig på dette fordi barneverntjenestens mandat handler om nettopp omsorg for barn, og lurt på om min forforståelse er riktig med tanke på at profesjonsutøvere i barneverntjenesten ikke ser på seg selv som en omsorgsperson fordi den daglige omsorgsoppgaven skal delegeres til noen andre. Ettersom det har vært reaksjoner knyttet til begrepet «omsorgsperson», vurderes det at påstandene som inneholder begrepet «omsorgsperson» har lav begrepsvaliditet.

Spørsmålet som var formulert slik «Jeg er villig til å bli fosterhjem for et barn som er yngre enn eller 12 år gammel som jeg gjennom jobben er kjent med at ikke har hatt omsorgspersoner å knytte seg til i løpet av de siste 6 månedene.» handler først og fremst om et barn som ikke har hatt omsorgspersoner å knytte seg til i løpet av de siste 6 månedene. Da

er det slik at det er en situasjon hvor det ikke er omsorgspersoner til stede av en eller annen grunn, og når en som jobber i barneverntjenesten vet at dette er et faktum, kan det også skape følelser og meninger om hva som bør eller skal gjøres i en slik situasjon. Det beste hadde naturligvis vært om barnet kunne fått en omsorgsperson servert til seg på dagen. Men virkeligheten er langt fra så enkelt som det. Derfor kan det hende at det tar tid før en slik person er til stede for barnet. I denne tiden, når kanskje den eneste som vet at et barn mangler en omsorgsperson, er en ansatt i barneverntjenesten, kan det spørres om hvor villig man er til å ta vare på barnet på egen hånd blant annet fordi barneverntjenesten forvaltningsmessig sett har omsorgsansvaret. Videre også fordi man kanskje har en holdning som innebærer at man genuint bryr seg om barnet, og har et sterkt ønske om å ta vare på barnet når det ikke er noen andre til å gjøre det.

Jeg er likevel klar over at en del respondenter har valgt å besvare ut i fra dagens livssituasjon som eksempelvis kan innebære at man praktisk talt ikke har plass i ettromsleiligheten eller lignende. Oppgaven har som formål å vise et øyeblikksbilde av hva de generelle svarene er på de ulike påstandene, og hvordan respondentene har valgt å svare på spørreundersøkelsen.

At noen respondenter har valgt å besvare fra et ståsted som i større grad er preget av en holdning om at «det er urealistisk å bli omsorgsperson for et barn jeg har møtt i barneverntjenesten», er interessant i seg selv, like interessant som det er når holdningen er «jeg vil selvfølgelig ta vare på barn som ikke har det bra, selv om jeg ikke kan se for meg at det vil forekomme en slik situasjon». Jeg vil likevel ikke legge for stor vekt på hva respondentene har valgt å svare på enkelte spørsmål, og da tenker jeg på de ekstreme spørsmålene som jeg i ettertid har vurdert til å ha lav validitet. Svarene vil som sagt, kun vise et øyeblikksbilde av det impulsive svaret, og kanskje speile noe av holdningen som ligger bak svaret.

Spørsmålenes utforming har også vært av en slik type som en del respondenter har opplyst om at de oppleves som utfordrende fordi de ikke er aktuelle i en arbeidshverdag i barneverntjenesten. Jeg ser at spørsmålene ikke er høyst aktuelle i arbeidshverdagen, og at de derfor ikke vil kunne gi et realistisk bilde av hvilke opplevelser og holdninger ansatte i barneverntjenesten har om relasjonen til barna de jobber med. Dette gjør at jeg ikke kan legge for stor vekt på svarene jeg får når jeg stiller spørsmål som ikke er realistiske med begrensede svaralternativer. Jeg har vært interessert i det impulsive svaret som man får når man stiller et vanskelig spørsmål. Ulempen med spørsmålene når de formuleres og tolkes slik at når de ikke oppleves som realistiske eller relevante for respondenten, er at svarene ikke i betydelig grad kunne knyttes opp til et realistisk bilde av hva slags holdninger og opplevelser

profesjonsutøvere i barneverntjenesten har om relasjonen til barna de møter. Det betyr med andre ord at noen av spørsmålene i spørreundersøkelsen kan ha lav validitet. Jeg vurderer at påstand nr. 9 og 10 til å ha lav validitet siden påstandene kan tolkes som uetiske og urealistiske når de tolkes slik at man skal bli omsorgsgiver til et barn som man også har vært saksbehandler til, siden man da blir inhabil og må slutte i jobben.

Når jeg formulerte påstandene, var det i min intensjon kun en interesse for å vite om hva respondenten hadde ønsket å velge hvis respondenten kunne, altså hva respondenten var villig til. Jeg så ikke for meg at påstanden kunne tolkes slik at man absolutt skulle gjøre det man var villig til, for i virkeligheten ville nok de fleste av respondentene ha tatt flere faktorer til vurdering før en slik beslutning ble satt til livs. Etter at jeg fikk respons fra en del respondenter om de aktuelle påstandene, forstod jeg at påstandene hadde lav validitet på grunn av hvordan de oppleves og tolkes.

Jeg er klar over at det finnes mange ulike grunner til at en profesjonsutøver i mange situasjoner velger å ikke la seg engasjere følelsesmessig. For eksempel vil en profesjonsutøver synes at det vil være for mye å beskjeftige seg med ved å bli fosterhjem når profesjonsutøveren alt har huset fullt av barn og lite med plass. En profesjonsutøver kan likevel være følelsesmessig engasjert i sin jobb uten å bli fosterhjem. Videre vil noen andre kanskje mene at det riktige ikke nødvendigvis er å bli fosterhjem for et barn, men heller intensivere mer i arbeidet på å sørge for en god omsorgssituasjon til barna de møter gjennom jobben.

Jeg ser også svakheten ved at det burde ha vært et alternativ for hvor i barneverntjenesten den enkelte jobber, men så tenker jeg også at ansatte fra tid til annen kan få endret sine arbeidsoppgaver og at holdningene muligens vil være de samme selv om arbeidsoppgavene endrer seg. Men det er klart at opplevelsene vil være forskjellig avhengig av arbeidsoppgavene man har i barneverntjenesten.

5. Resultater fra spørreundersøkelsen

5.1. Innledning om resultatene

På bakgrunn av refleksjonene jeg har gjort meg etter reaksjonene på spørreundersøkelsen, har jeg valgt å presentere resultater knyttet til påstander det ikke har vært betydelige reaksjoner på. Jeg vil likevel si noe kortfattet om resultatene jeg har fått på de andre påstandene selv om de kan ha lav validitet. En kortfattet beskrivelse av slike resultater kan bidra til en refleksjon rundt øyeblikksbildet av hvilke opplevelser og holdninger profesjonsutøvere i barneverntjenesten har om relasjonen til barna de møter. Jeg har overført dataene fra Lime Survey til SPSS som er et dataprogram for kvantitative data for å analysere datamaterialet. I denne delen vil resultatene presenteres hovedsakelig i krysstabellanalyser uten diskusjon om resultatene da diskusjonen vil finne sted i et senere kapittel. Jeg har valgt å ikke sammenligne svarene på flere enn to påstander om gangen siden påstandene er så forskjellige. I flere av analysene som nå presenteres har jeg slått sammen variablene slik at delvis enig og helt enig har blitt til variabelen enig, mens delvis uenig og helt uenig har blitt til variabelen uenig. I noen av analysene har jeg utelatt respondenter som har besvart «hverken enig eller uenig».

5.1.1. Riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstid i mindre kommuner

Ved påstanden som lyder «Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.», viser svarene at respondentene sprer seg i svarkategoriene, som vi kan se i tabell 1.

Tabell 1 Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden.

	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent
Enig	382	39.3	44.1	44.1
Uenig	484	49.8	55.9	100.0
Total	866	89.2	100.0	
Hverken enig eller uenig	105	10.8		
Totalt	971	100.0		

Totalt 49,8 % av respondentene er enten delvis eller helt uenige i påstanden. Av dem er 14,7 % helt uenig. Videre er totalt 39,3 % av respondentene helt eller delvis enige i påstanden. Av dem er 10,1 % helt enige i påstanden.

Siden respondentene deler seg så veldig på dette punktet, har jeg foretatt krysstabellanalyser for å se om det foreligger faktorer knyttet til verdiene på nominalnivå som slår seg spesielt ut på denne påstanden. Jeg fant ut at størrelsen på kommunen har noe å si for hvor respondentene plasserer seg i denne påstanden, slik det fremgår av tabell 2. Ettersom de fleste av respondentene, det vil si 505 personer, jobber i en kommune der innbyggertall er fra 10001-50000, har jeg delt opp variablene i tre grupper for å få en mer jevn fordeling av respondenter i hver gruppe, samtidig som jeg viser hvordan dette speiler seg i påstand nr. 3.

Tabell 2 Krysstabellanalyse av påstand nr. 3 og antall innbyggere i tre variabler.

	Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.		Totalt
	Enig	Uenig	
1-10000 innbyggere	72	111	183
10001-50000 innbyggere	187	269	456
50001- 700000 innbyggere	123	104	227
Totalt	382	484	866

Tabell 2 viser at det er 39,34 % som er enige i påstanden som jobber i en kommune med maks 10 000 innbyggere. 60,66 % av respondentene i samme kommunestørrelse er uenige i påstanden. De fleste av respondentene jobber i en kommune med kommunestørrelse 10001-50000 innbyggere, og av dem er 41 % enige i påstanden, mens 59 % er uenige i påstanden. I enda større kommuner, med innbyggertall fra og med 50001, er det 54,18 % som er enige i påstanden, mens 45,81 % er uenige i påstanden. Det viser at flere i mindre kommuner med innbyggertall opptil 50000 mener at de skal være tilgjengelig for barna etter arbeidstiden framfor det motsatte. På steder der barneverntjenesten betjener et innbyggertall større enn 50000, er tallene motsatt slik at de fleste mener at man ikke skal være tilgjengelig for barna etter arbeidstiden.

5.1.2. Tid til å skape en god relasjon

Når det kommer til påstanden «Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.», oppgir 44,67 % av respondentene at de er delvis enig i påstanden. Om man føyer til de som er helt enige i påstanden slik vi kan lese av tabell 3, øker prosentandelen til 55,82 %. Andelen som er delvis og helt uenig i påstanden er på 35,22 %.

Tabell 3 Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna.

	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent
Enig	542	55.8	61.3	61.3
Uenig	342	35.2	38.7	100.0
Total	884	91.0	100.0	
Hverken enig eller uenig	87	9.0		
Totalt	971	100.0		

Jeg er litt interessert i hvilken bakgrunn respondentene har når de besvarer dette spørsmålet, og foretok derfor en krysstabellanalyse for å se om antall år med arbeidserfaring innenfor barnevernet har noe å si. Jeg valgte å slå sammen noen variabler innen antall år med arbeidserfaring innenfor barnevern, slik at det ble tre variabler i stedet for fem.

Tabell 4 Krysstabellanalyse av påstand nr. 4 og antall år med arbeidserfaring innen barnevern. Frekvens.

		Hvor mange år har du jobbet innenfor barnevern? Her gjelder kun barneverntjeneste og barneverninstitusjoner.			Totalt
		0-5 år	6-10 år	11-50 år	
Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.	Delvis enig	200	106	128	434
	Delvis uenig	88	57	92	237
	Helt enig	54	26	28	108
	Helt uenig	32	23	50	105
	Hverken enig eller uenig	23	16	48	87
Totalt		397	228	346	971

Tabell 4 viser at andelen yrkesutøvere som har jobbet 0-5 år i barnevernet som er helt og delvis enig i påstanden er på 63,98 %. Andelen yrkesutøvere som har jobbet 6-10 år i barnevernet og som er helt og delvis enig i påstanden er på 57,89 %. For de som har jobbet 11-50 år i barnevernet, er det 45 % av respondentene som er delvis eller helt enige i påstanden. Videre viser tabellen at andelen yrkesutøvere som har jobbet 0-5 år i barnevernet

som er helt og delvis uenig i påstanden er på 30,23 %. Det samme tallet for neste gruppe, som altså er yrkesutøvere med 6-10 års arbeidserfaring i barnevernet, er på 35 %. I den siste gruppen, som har 11-50 år med arbeidserfaring innen barnevernet, er det 41 % som er delvis eller helt uenig i påstanden. Jeg merker meg også at 13,87 % av respondentene i den siste gruppa her, har valgt å hake av for at de hverken er enig eller uenig i påstanden, som altså er en større andel enn i de andre gruppene.

5.1.3. *Opplevelser knyttet til emosjonell tilgjengelighet og tilknytning*

Tabell 5 viser at 89,1 % av respondentene har sagt seg helt eller delvis enig i at de opplever at de er emosjonelt tilgjengelig for barna de er i kontakt med i barneverntjenesten. Det er 4 % av respondentene som er helt eller delvis uenig i påstanden og 6,9 % som har haket av for at de hverken er enig eller uenig i påstanden.

Tabell 5 Emosjonelt tilgjengelig for barna.

Jeg opplever at jeg er emosjonelt tilgjengelig for barna jeg er i kontakt med i jobben.

	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent
Delvis enig	491	50.6	50.6	50.6
Delvis uenig	29	3.0	3.0	53.6
Helt enig	374	38.5	38.5	92.1
Helt uenig	10	1.0	1.0	93.1
Hverken enig eller uenig	67	6.9	6.9	100.0
Totalt	971	100.0	100.0	

Siden det er så mange som 89,1 % av respondentene som opplever at de er emosjonelt tilgjengelig for barna de er i kontakt med på jobben, lurte jeg på hvordan dette står i forhold til påstanden om de opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barna de møter. I tabell 6 fremgår det at 50,36 % av respondentene som har sagt at de opplever at de er emosjonelt tilgjengelige for barna, samtidig er enige i at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna de møter. For de respondenter som er enige i at de er emosjonelt tilgjengelige for barna, og som er uenig i at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna, er andelen på 31,93 %.

Tabell 6 Krysstabellanalyse av påstand nr. 6 og påstand nr. 4. Frekvens.

	Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter			Totalt
	Enig	Uenig	Hverken enig eller uenig	
Jeg opplever at jeg er emosjonelt tilgjengelig for barna jeg er i kontakt med i jobben.	489	310	66	865
Enig				
Uenig	24	12	3	39
Hverken enig eller uenig	29	20	18	67
Totalt	542	342	87	971

Ettersom jeg er nysgjerrig på om yrkesutøverne opplever at barna knytter seg til yrkesutøverne når de samtidig opplever at de er emosjonelt tilgjengelig for barna, har jeg gjort en krysstabellanalyse av påstand nr. 6 og påstand nr. 7 i tabell 7.

Tabell 7 Krysstabellanalyse av påstand nr. 6 og påstand nr. 7. Frekvens.

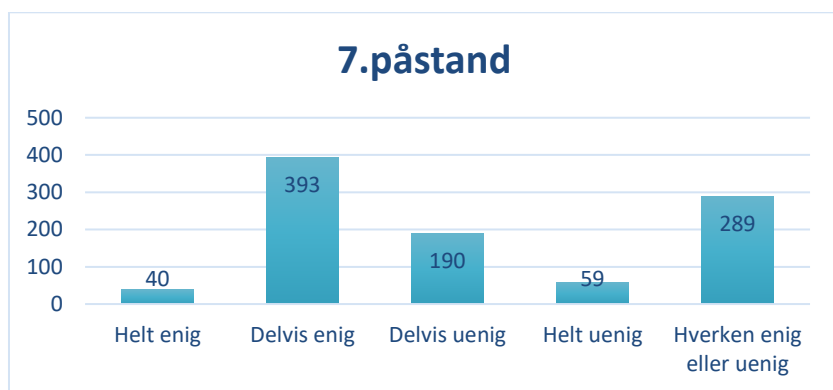
	Jeg opplever at barna jeg møter på jobben knytter seg til meg på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos meg.			Totalt
	Enig	Uenig	Hverken	
Jeg opplever at jeg er emosjonelt tilgjengelig for barna jeg er i kontakt med i jobben.	420	203	242	865
Enig				
Uenig	5	24	10	39
Hverken	8	22	37	67
Totalt	433	249	289	971

Analysen i tabell 7 viser at 865 respondenter har sagt seg helt eller delvis enig i at de opplever seg som emosjonelt tilgjengelig for barna. Av dem er det litt over halvparten som enten har besvart at de hverken er enig eller uenig i påstanden om barna knytter seg til vedkommende eller ikke opplever at barn knytter seg til vedkommende på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet.

Av alle respondenter er det et flertall som opplever at barna de møter på jobben knytter seg til yrkesutøveren på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos yrkesutøveren, slik vi

kan se av figur 1. Totalt er det 44,59 % personer som har sagt seg enige i påstanden, mens 25,64 % er uenige i påstanden. I denne påstanden er det 29,76 % respondenter som hverken er enig eller uenig i påstanden, noe som er en ganske stor andel av total antall respondenter på 971. Andelen som hverken er enig eller uenig i påstanden er større enn andelen som er uenige i påstanden. En annen måte å tolke dette på, er å si at totalt 55,4 % respondenter har haket av for at de enten er uenig eller hverken enig eller uenig i påstanden, noe som gir et bilde av at respondentene i større grad er uenig ikke ønsker å angi enighet eller uenighet i påstanden. Eller at 74,36 % av respondentene er enten enige eller ikke ønsker å angi enighet eller uenighet i påstanden.

Figur 1 Jeg opplever at barna jeg møter på jobben knytter seg til meg på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos meg

Jeg har analysert svarene på påstand nr. 5, 6 og 7 ved en multipel frekvensanalyse i tabell 8 for å se om de samme respondentene har sagt seg enig i samtlige av påstandene knyttet til emosjonell tilgjengelighet. I denne tabellen kan vi se at over halvparten av respondentene, det vil si 56,8 %, har haket av for at de er enige i alle tre påstandene.

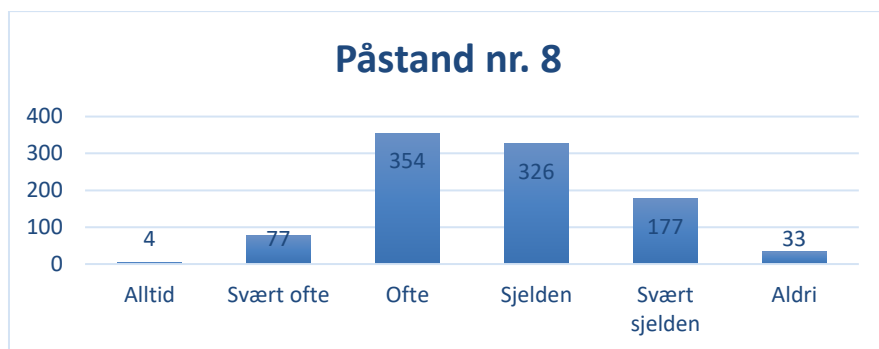
Tabell 8 Multipel frekvensanalyse av påstand nr. 5, 6 og 7.

	Respons		Prosent per påstand
	Frekvens	Prosent	
Enig	1655	56.8%	170.4%
Uenig	715	24.5%	73.6%
Hverken enig eller uenig	543	18.6%	55.9%
Totalt	2913	100.0%	300.0%

5.1.4. Å fortelle om personlige erfaringer til barna

Jeg har laget et diagram av svarene i påstand nr. 8 som lyder slik: «I løpet av min arbeidserfaring i barneverntjenesten, har jeg fortalt om mine personlige erfaringer til barna jeg møter.». Diagrammet er illustrert i figur 2.

Figur 2 Å fortelle om personlige erfaringer til barna.

Diagrammet viser at det er jevnt mellom de som ofte og sjelden har fortalt om sine personlige erfaringer til barna de møter. Jeg har forsøkt å finne ut av om det er spesielle faktorer ved respondentene, så som alder, antall år i barnevern, kommunestørrelse og utdanning. Men det er ingen av faktorene som stikker seg ut spesielt. Heller ikke i forhold til de andre påstandene, er det noe som skiller seg ut, og det antas derfor at det er nærmest tilfeldig hvilke holdninger og opplevelser den enkelte har, når det kommer til hvem det er som forteller om sine personlige erfaringer til barna de møter. Imidlertid har jeg kjørt en krysstabellanalyse av denne påstanden og påstanden som lyder «Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.», slik det fremgår av tabell 9. Denne analysen viser at det fortsatt er jevnt fordelt mellom de som ofte og sjelden har fortalt om sine personlige erfaringer til barna de møter samtidig som de opplever at de ikke har tid til å etablere en god relasjon til barna.

Tabell 9 Krysstabellanalyse av påstand nr. 4 og påstand nr. 8. Frekvens.

		Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.			Totalt
		Enig	Uenig	Hverken	
I løpet av min arbeidserfaring i barneverntjenesten, har jeg fortalt om mine personlige erfaringer til barna jeg møter.	Aldri	21	9	3	33
	Alltid	2	2	0	4
	Ofte	197	133	24	354
	Sjelden	197	94	35	326
	Svært ofte	35	39	3	77
	Svært sjelden	90	65	22	177
Totalt		542	342	87	971

5.1.5. Å knytte seg til profesjonsutøver i barneverntjenesten som omsorgsperson

Det er jevnt mellom andelen enige og uenige når det kommer til påstanden om det er viktig for yrkesutøvelsen at barna gis mulighet til å knytte seg til yrkesutøver som omsorgsperson, slik det fremgår av tabell 10.

Tabell 10 Å knytte seg til profesjonsutøver i barneverntjenesten som omsorgsperson.

For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.

	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent
Enig	357	36.8	45.5	45.5
Uenig	427	44.0	54.5	100.0
Total	784	80.7	100.0	
Hverken enig eller uenig	187	19.3		
Total	971	100.0		

Tabellen viser at andelen respondenter som er enige i påstanden er på 36,8 %. Videre viser tabellen at andelen respondenter som er uenige i påstanden er på 44 %. Av respondentene var det 19,3 % som haket av for at de hverken var uenig eller enig i påstanden. Det er for så vidt

litt flere som er uenige i påstanden, og jeg legger merke til at hele 176 respondenter er helt uenige i påstanden, noe som betyr at 18,13 % tydelig viser sitt standpunkt i denne påstanden. Siden respondentene har delte meninger i denne påstanden som i påstand nr. 3 og 4, har jeg valgt å foreta krysstabellanalyser for å sammenligne sammenhengen på svarene mellom de to ulike påstandene. I tabell 11 har jeg foretatt en krysstabellanalyse av påstand nr. 3 og nr. 4.

Tabell 11 Krysstabellanalyse av påstand nr. 3 og påstand nr. 4. Frekvens.

		Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.		Totalt
		Enig	Uenig	
Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.	Enig	234	117	351
	Uenig	255	190	445
Totalt		489	307	796

Tabell 11 viser at av de som har besvart enten enig eller uenig i begge påstandene, er de fleste enige i påstanden om at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna. Omtrent halvparten av de som er enig i denne påstanden, er uenig i påstanden om at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden. Den andre halvparten er enig i at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden. Videre viser analysen at 23,87 % av respondentene er uenige i begge påstandene mens det er 29,39 % som er enige i begge påstandene. De fleste av respondentene har landet på at de er enige i påstanden om at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna, men de er uenig i at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden, da andelen respondenter som har haket av for disse svaralternativene er på 32 %.

Jeg har også foretatt en krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 3 i tabell 12.

Tabell 12 Krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 3. Frekvens.

		For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.		Totalt
		Enig	Uenig	
Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.	Enig	123	196	319
	Uenig	202	184	386
Totalt		325	380	705

Av tabell 12 kan vi se at 202 respondenter er enige i at det er viktig å gi barna mulighet til å knytte seg til en som omsorgsperson for å gjøre jobben sin samtidig som de er uenige i at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden. Imidlertid ser vi at det er 123 respondenter som er enige i at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstiden, samtidig som de er enige i at det er viktig å gi barna mulighet til å knytte seg til seg som en omsorgsperson for å gjøre jobben sin. Videre er 184 respondenter uenige i begge påstandene. Det vil si at de synes det er viktig å la seg være tilgjengelig for barna etter arbeidstiden, samtidig som barna ikke bør få mulighet til å knytte seg til en som omsorgsperson. 196 av respondentene er uenige i at det er viktig å la barna få mulighet til å knytte seg til en som omsorgsperson, samtidig som de er enige i at det ikke er riktig å gjøre seg tilgjengelig for barna etter arbeidstid.

I tabell 13 har jeg foretatt en krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 4. Denne analysen viser at de fleste som opplever at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna de møter, er uenige i at det er viktig for yrkesutøvelsen at barna gis mulighet til å knytte seg til yrkesutøveren som omsorgsperson ettersom denne andelen er på 31,8 %. Andelen som er enige i begge påstandene er ikke så langt unna med 29,1 %. Det er omtrent like jevnt mellom respondentene som er enige og uenige i påstand nr. 5 som er uenig i påstanden om at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna de møter.

Tabell 13 Krysstabellanalyse av påstand nr. 5 og påstand nr. 4. Frekvens.

		For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.		Totalt
		Enig	Uenig	
Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.	Enig	211	231	442
	Uenig	131	153	284
Totalt		342	384	726

5.2. En kortfattet oppsummering av de andre resultatene

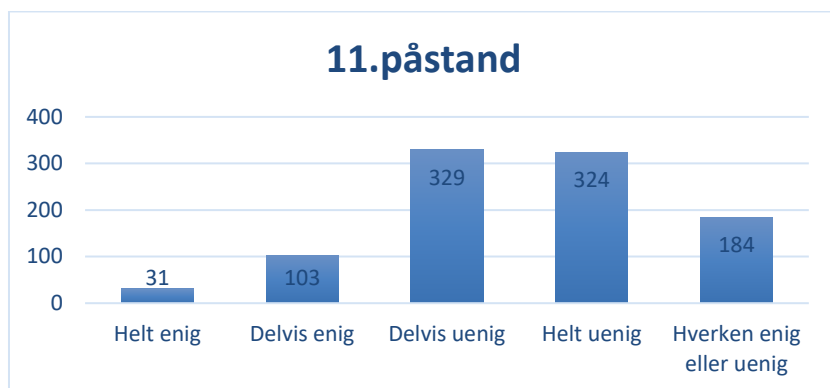
De fleste som har besvart spørreundersøkelsen, jobber ikke i en storby, og de fleste er utdannet barnevernspedagog. 505 av 971 respondenter som har besvart spørreundersøkelsen, jobber i en barneverntjeneste der antall innbyggere tjenesten dekker er mellom 10001-50000. Videre er 88,77 % av respondentene kvinner. Når det kommer til alder, antall år med arbeidserfaring i barnevern og antall ansatte i barneverntjenesten fordeler respondentene seg relativt jevnt innenfor alle svarkategoriene.

De fleste, det vil si 90,7 % av respondentene er uenige i første påstand. Det vil si at begrepet profesjonell ikke betyr å være distansert, og ikke tillate personlig nærhet. Heller ikke at denne tilnærmingen bidrar til at barna blir uavhengige og selvstendige voksne.

Respondentene som har besvart spørsmålene om de kunne tenke seg å bli fosterhjem for barn som de gjennom jobben er kjent med at barnet ikke har hatt det bra over lengre tid, har i hovedsak besvart at de ikke er villig til å bli fosterhjem. De aller fleste, henholdsvis 65,7 % av respondentene i påstanden der barnet er 12 år eller yngre, og 68,2 % i påstanden der barnet er 13 år eller eldre, har haket av for at de ikke vil bli fosterhjem. Når jeg foretar krysstabellanalyse av påstanden knyttet til fosterhjem med de andre påstandene ser jeg at respondentene fordeler seg omtrent jevnt mellom hvorvidt de er enige eller uenige i den andre variabelen.

Når det kommer til siste påstand som handler om hvorvidt den overordnede er tilhenger av profesjonalitet i betydning av at man ikke skal være personlig i møte med barna, er de fleste uenige i påstanden. Totalt 67,3 % av respondentene er delvis og helt uenig i påstanden slik det fremgår av figur 3.

Figur 3 Min erfaring er at min overordnede er tilhenger av profesjonalitet i den betydning at man ikke skal være personlig i møte med barna.

5.3.Validitet

Som nevnt tidligere, har de ulike resultatene ulik validitet. Ettersom påstanden «Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.», ikke har skapt reaksjoner eller spørsmål knyttet til påstandens formulering, er det grunn til å vurdere at resultatet er av høy validitet. Det samme gjelder for påstanden «tid til å skape en god relasjon» og påstanden «I løpet av min arbeidserfaring i barneverntjenesten, har jeg fortalt om personlige erfaringer til barna jeg møter.». De påstandene som er vurdert til å ha lav validitet, er de påstander som enkelte respondenter har opplyst om at de ikke oppleves som realistiske. Det er påstand som «For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.», og påstanden om man kunne tenke seg å bli fosterhjem for et barn som man er kjent med at ikke har hatt det bra over lengre tid.

6. Analyse og drøfting

6.1. Innledningsvis

Før jeg begynner å diskutere resultatene fra spørreundersøkelsen, vil jeg repetere problemstillingen for å ha denne friskt i minne. Problemstillingen er slik:

Hva slags opplevelser og holdninger har profesjonsutøvere i barneverntjenesten om relasjonen til barna de jobber med? Hvilken betydning kan disse opplevelsene og holdningene ha?

I dette kapittelet om analyse og drøfting tar jeg først for meg påstanden om det er riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden. Her blir det en utdypende diskusjon med tanke på hva resultatene fra spørreundersøkelsen har vist. Deretter vil det være et delkapittel om påstander knyttet til emosjonell tilgjengelighet. Dernest blir det analyse og diskusjon om noen

av de andre resultatene fra spørreundersøkelsen. Hypotesen vil bli diskutert i et eget delkapittel etter diskusjonen om de andre resultatene. Kapittelet avsluttes med et lite tilbakeblikk til min forforståelse.

6.2. Tilgjengelighet for barn etter arbeidstid

Svarene på spørreundersøkelsen viser at det er jevnt mellom respondentene som er enige og uenige i påstanden som lyder «Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.». Det er rundt 10 % flere som er uenige enn enige i denne påstanden. At det er jevnt mellom andelen enige og uenige i denne påstanden, kan tyde på at det ikke eksisterer en entydig og felles forståelse blant yrkesutøverne om hva som er riktig, hvilke holdninger eller forventninger som stilles til yrkesutøverne i barneverntjenesten når det kommer til dette spørsmålet.

6.2.1. I mindre kommuner

Prosentmessig er det flere i mindre kommuner enn i større kommuner som mener at det er riktig å være tilgjengelig for barna etter arbeidstid. Dette fenomenet kan forklares i et sosiologisk perspektiv. Schiefloe (2011, 362) har redegjort for at det er grunnlag for vennskap og konflikter der mennesker har fysisk nærhet til hverandre. Derfor kan man anta at yrkesutøvere i mindre kommuner er i en situasjon som gjør at de i større grad er motivert for å opprettholde positive relasjoner til andre i lokalsamfunnet fordi negative relasjoner kan virke ødeleggende på lang sikt siden det er vanskeligere å unngå personer man kommer i konflikt med på mindre steder enn i en storby med en halv million innbyggere. At det er større sannsynlighet for å støte på barnet man er i kontakt med i barneverntjenesten på fritiden i små samfunn enn i større samfunn, kan kanskje gjøre det vanskeligere å la seg være utilgjengelig for barnet.

Svarene på spørreundersøkelsen viser at yrkesutøvere i mindre kommuner i større grad enn yrkesutøvere i større kommuner mener det er riktig å la seg være tilgjengelig etter arbeidstid. Å la være å være tilgjengelig for barna etter arbeidstid kan ut i fra en sosiologisk forståelse være grunnlag for konflikter, fordi det ikke er mulig å unngå barna når en lever i et geografisk isolert samfunn, og yrkesutøverne vil forståelig nok unngå konflikter. Svarene på spørreundersøkelsen ser ut til å bekrefte tidligere forskning om at det fremdeles er mer vanlig med nabokontakt og hjelp fra naboer på landsbygda enn i byen ettersom yrkesutøveren i mindre kommuner i motsetning til yrkesutøvere i større kommuner føler større tilhørighet og

nærhet til sine sambygdinger, så som barna. En annen ting svarene på spørreundersøkelsen kan bekrefte, er Simmels betraktninger om at bylivet har en psykologisk effekt på yrkesutøvere slik at menneskene i byene i motsetning til menneskene på landsbygda er mer reservert og uten interesse for dem utenfor den private og kjente sfæren (Schiefløe 2015, 140). Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at geografiske forhold kan påvirke yrkesutøvernes holdninger til barna de møter i barneverntjenesten, og hvorvidt det er riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden.

6.2.2. Betydningen av å være tilgjengelig

Hvorvidt yrkesutøvere gjør seg tilgjengelig for barn som de har kontakt med i barneverntjenesten, vil være med på å utforme barnets indre arbeidsmodeller hva angår tilknytning (Smith 2006, 142). Ettersom det ifølge Bowlby er av størst betydning for tilknytningen at omsorgspersonen er psykologisk tilgjengelig for barnet, kan det bety at barnet bør oppleve at omsorgspersonen er tilgjengelig uavhengig av klokkeslett. Dersom barnet skal se på yrkesutøveren i barneverntjenesten som en omsorgsperson, bør omsorgspersonen fremstå som tilgjengelig for barnet også etter arbeidstid. Dette gjelder i hvert fall når en har en forståelse av at en omsorgsperson er en person som er psykologisk tilgjengelig. Det kan derfor se ut som at respondentene som har vært uenige i påstanden ikke ser på seg selv som en omsorgsperson i barneverntjenesten. Respondentene som har vært uenige i påstanden kan likevel oppleve at de er omsorgspersoner i arbeidstiden der de er psykologisk tilgjengelig ettersom forståelsen av dette begrepet i en yrkesfaglig kontekst kan variere mellom respondentene. Hvordan respondentene tolker begrepet omsorgsperson synliggjøres ikke gjennom spørreundersøkelsen som er gjort i denne oppgaven.

Dersom barnet erfarer at trygge voksne rundt barnet er tilgjengelig for trøst eller beskyttelse, vil barnet kunne konstruere en indre arbeidsmodell som verdsatt og kompetent (Smith 2006, 155). At en yrkesutøver i barneverntjenesten ikke gjør seg tilgjengelig etter arbeidstiden betyr ikke nødvendigvis at yrkesutøveren ikke er tilgjengelig for trøst og beskyttelse hvis yrkesutøveren sørger for denne tilgjengeligheten i sin arbeidstid. Det betyr at yrkesutøverne kan støtte barnets utforskning av omverdenen i arbeidstiden.

Spørsmålet vil kanskje derfor dreie seg i retning av hvorvidt det er tilstrekkelig for barnet at yrkesutøvere gjør seg tilgjengelig i sin arbeidstid. Det finnes trolig ikke et klart svar på dette, og svaret kan avhenge av barnets alder og modning. Barnets kognitive utvikling er slik at jo eldre barnet blir, jo mer utvikles abstraksjon og logisk tenkning (Hart 2011, 153). Slik sett kan det være viktigere for barnet at yrkesutøveren lar seg kontakte uavhengig av arbeidstiden

ettersom barnet kan oppleve at behovet for kontakt med en psykologisk tilgjengelig person ikke slutter når arbeidsdagen vanligvis er over. I en logisk tenkning kan det være en forventning om at yrkesutøvere som yter omsorg etter loven, skal være tilgjengelig for omsorg uavhengig av tid på døgnet. I en alternativ logisk tenkning, som kanskje kan være mer fremtredende blant barn, kan det være slik at barn forstår at det er naturlig og riktig at yrkesutøvere i en barneverntjeneste ikke kan være tilgjengelig etter arbeidstiden nettopp fordi de på dette tidspunktet ikke er på jobb, og således ikke har slike forpliktelser.

Et perspektiv går ut på at sårbare barn kan oppleve yrkesutøvere som mindre psykologisk tilgjengelig dersom de kun tar seg betalt for å være tilgjengelig, som altså er ensbetydende med å være tilgjengelig i arbeidstiden. Ettersom barn som har opplevd omsorgssvikt kan ha vanskelig for å etablere tillit til andre (Lyons-Ruth mfl. 1990, 96-97), vil det bety at profesjonsutøvere og nye omsorgspersoner må bidra mer for å få barnet til å etablere tillit til andre.

En måte for å etablere tillit på tross av tidligere erfaringer med opplevd omsorgssvikt, kan handle om en opplevelse av genuin tilgjengelighet. Genuin tilgjengelighet i den forstand at man ikke blir betalt for å stille opp eller at man stiller opp selv om det ikke er innenfor arbeidstiden. Tilliten og følelsen av en nær relasjon eller tilknytning kan derfor i mindre grad være tilstede når yrkesutøvere avgrenser sin tilgjengelighet. I noen tilfeller vil det kanskje ikke ha særlige konsekvenser for barnet om yrkesutøvere avgrenser sin tilgjengelighet. Disse tilfellene kan være kjennetegnet av at barnet alt har andre omsorgspersoner eller trygge voksne i sitt liv som barnet opplever som psykologisk tilgjengelig uavhengig av tid og rom. Dersom barnet ikke opplever at barnet har en omsorgsperson eller en trygg voksen som er psykologisk tilgjengelig for barnet uavhengig av tid og rom, kan det være av større betydning hvorvidt yrkesutøveren i barneverntjenesten gjør seg tilgjengelig for barnet etter arbeidstiden. De av respondentene som mener det er riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden, kan ha et menneskesyn som går ut på at en relasjon skal ha mulighet for tilknytning der tilknytningen forutsetter at man er tilgjengelig for barn etter arbeidstiden.

Det kan tenkes at yrkesutøvere som har sagt at det ikke er riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden, ikke ønsker å være tilgjengelig på grunn av frykt for forpliktelser og forventninger som de ikke tror at de kan tilfredsstille av ulike årsaker. For dersom man gjør seg tilgjengelig for alle barn man møter i barneverntjenesten gjennom en mangeårig yrkeskarriere, kan det bety at man kanskje må avvise barn etter hvert som de vokser til fordi det blir så mange barn som ønsker kontakt med yrkesutøveren. Det vil altså si at yrkesutøveren kan komme til et punkt der vedkommende ikke har kapasitet til å være

tilgjengelig i så stor grad. Dette kan medføre et svik og skuffelse for barnet som først ga sin tillit til yrkesutøveren. Imidlertid kan man håpe at barnet med tiden finner andre tilknytningspersoner.

Dersom den bistanden barneverntjenesten har ytt, har gitt barnet robusthet og trygghet nok til å utvikle gode relasjoner til andre mennesker, kan det bidra til at de som en gang var barnets viktigste tilknytningspersoner i barneverntjenesten etter hvert ikke blir like viktige. Slik det ofte er for mange mennesker gjennom et liv - at man møter ulike personer og knytter seg til dem alt ettersom. Relasjoner og tilknytninger kan forsvinne som følge av livets vanlige gang. At man flytter eller går inn i nye epoker av livet. Skal yrkesutøvere la være å gjøre seg tilgjengelig fordi de frykter at det blir en større belastning enn hva de kan takle? Eller bør de ta sjansen på å la seg være tilgjengelig for å etterleve andre verdier? Dette leder oss inn på verdiperspektivet. I den sammenheng drøftes det i et nytteetisk perspektiv.

6.2.3. Nytteetisk perspektiv

Svarene på spørreundersøkelsen kan være et tegn på at det i dette spørsmål blant yrkesutøverne ikke er avklart hvilken handling som har størst nytteverdi. Umiddelbart vil jeg med tanke på barnets beste kanskje tenke at nytteeffekten er større om barn opplever at yrkesutøvere er tilgjengelig for barnet etter arbeidstiden siden barnet alltid har behov for en trygg voksen person i sitt liv som er psykologisk tilgjengelig. Det er ikke sikkert at barnet benytter seg av et tilbud om tilgjengelighet etter arbeidstiden hos en yrkesutøver i en barneverntjeneste. Dette fordi relasjonens kvalitet til en yrkesutøver i barneverntjenesten allerede er begrenset av det faktum at barnet sjelden møter yrkesutøveren i løpet av ordinær arbeidstid.

Allikevel kan det tenkes at den kvalitet som yrkesutøveren i barneverntjenesten har ytt på bakgrunn av egenskapene og tilliten, kan ha en vesentlig betydning for barnet selv om kontakten er sporadisk, og selv om yrkesutøveren ikke selv anser relasjonen som særlig betydningsfull nettopp på grunn av den minimale kontakten. Det betyr med andre ord at barnet kan føle at yrkesutøveren er mer betydningsfull for barnet enn hva yrkesutøveren selv kanskje kan være klar over. Har yrkesutøveren tatt dette perspektivet til betraktning når de tar en avgjørelse for hvorvidt de gjør seg tilgjengelig for barnet etter arbeidstiden?

Spørreundersøkelsen gir ikke et klart svar på dette. I et nytteetisk perspektiv bør det være av nytte for barnet og yrkesutøvelsen at dette perspektivet blir en viktig del av yrkesutøvelsen ved at yrkesutøverne har et bevisst forhold til dette uavhengig av hvor tilgjengelig de er overfor barn etter arbeidstiden.

En annen ting som det kan være interessant å tenke på, er at behovet for trygge voksne synliggjøres dersom mange barn knytter seg til yrkesutøveren i barneverntjenesten som den nærmeste tilknytningspersonen selv om kontakten er minimal. Det kan være et tegn på at omsorgsforholdene hos barnet ikke er gode nok når de knytter seg til en yrkesutøver i barneverntjenesten som ser barnet så sjelden som eksempelvis en time to ganger i måneden. Barn kan også ha et unnvikende og desorganisert tilknytningsmønster som kan observeres ut i fra barnets atferd. Slik sett kan det å gjøre seg tilgjengelig for barn være en parameter som sier noe om barnet har det bra i sin omsorgsbasis, noe som også er av stor nytte i et nytteetisk perspektiv.

Et annet resonnement går ut på at det kanskje egentlig ikke er særlige konsekvenser for yrkesutøvere om man gjør seg tilgjengelig for barn etter arbeidstiden fordi de fleste barn ikke alltid vil velge en yrkesutøver i barneverntjenesten til å bli definert som den viktigste tilknytningspersonen i barnets liv blant annet på grunn av den minimale kontakten.

Spørreundersøkelsen har vist at halvparten av yrkesutøverne som opplever at de er emosjonelt tilgjengelige for barn, samtidig opplever at barn ikke knytter seg til vedkommende på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet, noe som bekrefter antagelsen om at mange barn ikke benytter seg av tilbud om tilgjengelighet.

Et annet spørsmål handler om hva som ligger i «til flest mulig sin nytte» i tråd med Benthams filosofi om nytteetikk og nytteeffekt (Henriksen og Vetlesen 2006, 195). Dersom «flest mulig» er barn som er i kontakt med barneverntjenesten, er nok svaret at yrkesutøvere bør være tilgjengelig etter arbeidstiden, siden de fleste av barna har behov for en trygg omsorgsperson. En utdypning av nytteeffekten ved å se på barn som «flest mulig», er at det i det lange løp vil være av nytte for storsamfunnet at barnet allerede som barn opplever en voksen person som psykologisk tilgjengelig. Dette fordi det kan forebygge fremtidige utfordringer som eksempelvis rus og fattigdom med mer. Forskning har vist at barn som er utsatt for omsorgssvikt i større grad enn andre risikerer å utvikle helserelaterte problemer av lang varighet med behov for omfattende behandling, noe som er svært kostnadskrevende for samfunnet (Killén 2015, 69).

Hvis «flest mulig» er yrkesutøvere i barneverntjenesten, kan svaret heller være at de ikke bør være tilgjengelig for barna etter arbeidstiden, siden de ikke er forpliktet til det. En slik tilgjengelighet kan også medføre flere byrder enn hva yrkesutøverne kan håndtere, og gå utover forsvarlighetskravet i barnevernloven.

6.2.4. Andre perspektiver knyttet til tilgjengelighet

Yrkesutøverne kan også være opptatt av dydsetikk slik at de velger den løsningen som «får det beste ut av situasjonen», og at de da tilpasser løsningen ut i fra hver situasjon. På denne måten kan de veksle mellom å være tilgjengelig og ikke tilgjengelig etter arbeidstiden for barn de møter i barneverntjenesten basert på en individuell vurdering på hva de mener vil være det beste i hver enkelt situasjon.

En annen innfallsvinkel går ut på at dersom yrkesutøvere er i direkte kontakt med barnet og viser egne følelser i arbeidstiden, kan det være tilstrekkelig god yrkesutøvelse uten at det nødvendigvis må innebære å være tilgjengelig for barnet etter arbeidstiden. Intervju med enkelte yrkesutøvere har påvist denne nytteeffekten uten at det nevnes at det handler om å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden (Hansen 2009, 250). Annen forskning viser at det hadde betydning for selvfølelsen at yrkesutøvere lot relasjonen komme foran tidsrammen for kontakten (Topor 2014, 70). Denne betydningen kan også gjelde for barn i sårbare situasjoner. Ettersom Aamodt (2014, 39) forklarer at man i et møte med et «du» bør være villig til å bli forandret, kan man også spørre om det da betyr at man må være tilgjengelig etter arbeidstiden for å være åpen for forandring i møtet med et barn. Eller om det ikke er så viktig med klokkeslett bare man har en væremåte som oppfylder viljen til å bli forandret i et møte med et «du» i arbeidstiden.

Dersom man avgrenser seg fra å være tilgjengelig etter arbeidstiden, kan det være et tegn på maktarroganse ved at man ikke bryr seg om andres tanker og følelser slik Skau (2011, 36-37) ser det. For å oppsummere, viser dette at det er ulike måter å tolke yrkesutøverens handling når vedkommende velger å være tilgjengelig eller ikke tilgjengelig for barn etter arbeidstiden. Hvilken tolkning som er den rette, vil nok avhenge av dydsetikken, slik at man tolker fra situasjon til situasjon. Barn og andre vil også ha ulike meninger om hva det betyr når en yrkesutøver velger den ene eller den andre handlemåten.

6.2.5. Tilgjengelighet på en forsvarlig måte

Barneverntjenesten har i sin formålsparagraf et formål om å fungere beskyttende for barn ved å bidra til at barn får trygge oppvekstvilkår. Trygghet er knyttet til beskyttelse. Barnet føler seg trygt når barnet blir beskyttet mot forhold som kan skade barnets helse og utvikling. Bowlby (1973, 204; 1980, 426; Bretherton og Munholland 2016, 79-81) forklarer at barnet mentalt konstruerer indre arbeidsmodeller av tilknytningspersonene og av seg selv i forhold til dem basert på barnets erfaringer med hvor tilgjengelig omsorgspersonene er, og hvordan de reagerer når barnet trenger beskyttelse. Det kan derfor tolkes slik at for å oppfylle

barneverntjenestens formålsparagraf, er det en forutsetning at barnet opplever omsorgspersonene som tilgjengelige med evne til å reagere på en god måte når barnet trenger beskyttelse.

Dersom yrkesutøveren i barneverntjenesten i en periode blir den viktigste omsorgspersonen, kan det være slik at yrkesutøveren faktisk bør forplikte seg til å være så tilgjengelig som mulig for å oppfylle formålet med barneverntjenesteloven. Men man skal også ta forsvarlighetskravet § 1-4 i barnevernloven på alvor ved å tenke på hvor langt denne forpliktelsen skal gå, og da kan det være slik at det ikke er forsvarlig å være tilgjengelig for barna etter arbeidstiden.

Forarbeidene til dagens barnevernlov viser at departementet mener at saksbehandlingsregler, frister for undersøkelser og iverksetting av tiltak nedfelt i forskrifter til loven, tilsyn som føres samt mulige sanksjoner ved brudd på frister, i vesentlig grad vil sikre at utsatte barn får nødvendig hjelp til rett tid og ivareta barnet på en meget tilfredsstillende og hensiktsmessig måte (Ot.prp.nr.44 (1991-1992), 6-7). Slik sett sier forarbeideren ikke at yrkesutøvere i barneverntjenesten skal være omsorgspersoner, men heller forvaltere av tiltak i tjenesten. Det er imidlertid et annet spørsmål om yrkesutøvere i barneverntjenesten deler denne tolkningen. En nyere forarbeider til endringer i barnevernloven, der blant annet forsvarlighetskravet ble et resultat, viser i et av kvalitetsmålene at ansatte i barnevernet skal møte barna med omsorg, varme og anerkjennelse (Prop. 106 L (2012-2013), 49). Det utdypes ikke ytterligere i forarbeideren hvordan dette er tenkt å praktiseres, og det kan være en grunn til at det er så stor variasjon mellom respondentene når de har besvart og reagert på spørreundersøkelsen. Slik dette kvalitetsmålet står, ser det ut til å ikke ha noen reell effekt på yrkesutøvernes praksis i barneverntjenesten. Det er noe som spørreundersøkelsen også ser ut til å bekrefte. Andre offentlige retningslinjer sier heller ikke så mye om hva det vil si at ansatte i barnevernet møter barna med omsorg og varme. Det kan være at meningen med eller tolkning av at «ansatte i barnevernet skal møte barna med omsorg» egentlig handler om at ansatte i barnevernet skal sørge for at barna får andre omsorgspersoner der det er nødvendig, og ikke nødvendigvis at den aktuelle saksbehandleren i barneverntjenesten skal møte barnet med omsorg som omsorgsperson. Dette kvalitetsmålet fremstår derfor som uklart siden omsorgsbegrepet kan tolkes på ulikt vis, slik resultatene av spørreundersøkelsen også gir inntrykk av.

En ytterligere gjennomgang av flere av forarbeiderne til dagens barnevernlov, viser at det ikke er noe fokus på hvordan relasjonen mellom yrkesutøver og barnet i barneverntjenesten skal være, utover at departementet vil utvikle faglige anbefalinger på sentrale områder med utgangspunkt i forskning og erfaringsbasert kunnskap. Videre vil departementet, slik det står i

forarbeideren som ble utarbeidet i 2013, utvikle kvalitetsindikatorer for å vurdere barnevernsarbeidet opp mot kvalitetsmål og faglige anbefalinger. Ettersom det står så lite i forarbeiderne, loven eller andre offentlige retningslinjer om hvordan det personlige, relasjonelle og emosjonelle i yrkesutøverens rolle skal være i relasjon til barnet i barneverntjenesten, ser det ut til at det ikke er stilt tydelige forventninger til yrkesutøverne om dette.

I forarbeideren til kapittel fire i barnevernloven står det utførlig at særlige tiltak skal iverksettes med begrunnelse i barnets interesse og barnets beste der tiltaket skal gi barn stabil og god voksenkontakt (Ot.prp.nr.44 (1991-1992), 6). Berit Skauge har vist i sin masteroppgave at logg i barneverntjenesten viser at det i 2009 var spor etter at barnas mening var hørt i logg i 39,6 prosent av mappene (Skauge 2010, 91), noe som betyr at det er grunn til å tro at yrkesutøvere i barneverntjenesten ikke i tilstrekkelig grad undersøker om behovet for særlige tiltak som skal gi barn stabil og god voksenkontakt er til stede ettersom barnets interesse ikke blir hørt eller synliggjort i en stor del av loggene.

Dermed har undersøkelsen av Skauge (2010) vist at yrkesutøverne i barneverntjenesten i liten grad sørger for at formålet med kapittel fire i barnevernloven oppfylles etter forventningene som er beskrevet i forarbeideren. Spørreundersøkelsen som er gjort i denne oppgaven viser at det er delte meninger om man skal være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden, hvor ofte eller sjelden man forteller om personlige erfaringer til barna, og hvorvidt det er viktig at barn får mulighet til å knytte seg til yrkesutøveren i barneverntjenesten som omsorgsperson. Delte meninger om disse tingene kan trolig påvirke grunnlaget for kontakt med barnet. Grunnlaget handler om å få fram barnets interesse og barnets beste når det kommer til å vurdere om særlige tiltak skal iverksettes. Det handler også om å vite om barnet allerede har eller har behov for stabil og god voksenkontakt.

Delte meninger vil altså kunne gjøre det slik at profesjonen, holdningene og verdiene barnet møter i yrkesutøvere ved barneverntjenesten varierer fra yrkesutøver til yrkesutøver. At det kan være tilfeldig hvilket utgangspunkt og holdninger yrkesutøveren har, når vedkommende møter et barn i barneverntjenesten, kan være grunn til bekymring fordi tjenesten ikke fremstår som en tydelig tjeneste med klare verdier og standpunkter. Delte meninger kan også virke positivt ved at det speiler det faktum at mennesker er forskjellige, og barn likeså samt at vi kanskje ikke kan forvente at alle yrkesutøvere føler og tenker det samme om sine relasjoner til andre siden det angår den personlige delen av profesjonsutøvelsen.

Å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden, betyr ikke at man påtvinger barn kjærlighet ved å være tilgjengelig. Det betyr at barnet får en opplevelse av at yrkesutøvere kan kontaktes

selv om yrkesutøvere ikke er på jobb, og ikke nødvendigvis at yrkesutøvere vil kontakte barnet for å påtvinge en tilknytning etter arbeidstiden. Å tilby seg som tilgjengelig kan bero på at yrkesutøvere i større grad ser på barnet som et «du» framfor et «det» ettersom man da ikke ønsker å vektlegge seg selv som en person som tilnærmer barnet på en «teknisk-vitenskapelig» måte. Yrkesutøvere kan også innta en holdning om å se på barnet som et «du» samtidig som de ikke har en «teknisk-vitenskapelig» tilnærming til barnet uten å måtte være tilgjengelig for barnet etter arbeidstiden.

Ettersom forskning utført av «Using friendship» (Trevithick 2003) har vist at effektive relasjoner ofte har vennskapslignende kvaliteter, kan det kanskje bety at profesjonsutøvere i større grad bør tenke på å bygge relasjoner som innehar vennskapslignende kvaliteter.

Vennskapslignende kvaliteter er ikke i samsvar med ideen om å avgrense seg etter arbeidstiden, noe som i større grad støtter tanken om at profesjonsutøvere bør tilby seg som tilgjengelig for barn etter arbeidstiden for blant annet å oppnå en effektiv relasjon til barnet. Likevel kan det også tenkes at relasjonen fremstår som effektiv dersom andre vennskapslignende kvaliteter foreligger i relasjonen selv om yrkesutøveren ikke gjør seg tilgjengelig etter arbeidstiden.

Gjennom kvalitative intervjuer med flere brukere, har forskning vist at det som hadde stor betydning for brukere var yrkesutøvere som bød på seg selv utover forventede rammer (Borg og Kristiansen 2004, 499-501; Ware, Tugenberg og Dickey 2004, 556; Laugharne mfl. 2011, 499-503; Denhov og Topor 2012, 421-422; Topor 2014, 62-70). Det er viktig å bemerke at en del studier også viser at det er behov for grenser knyttet til en fleksibilitet når yrkesutøvere byr på seg selv utover hva som er forventet (Denhov og Topor 2012, 420). Det kan tolkes ut i fra delte meninger i spørreundersøkelsen, eksisterende teori og offentlige retningslinjer at det ikke er klart hvor grensene skal være. Hvis man tar for seg forsvarlighetskravet i barnevernloven, kan grensene være akkurat der det passer best for yrkesutøverne ettersom jobben ikke skal bli for altoppslukende. Dette fordi det er viktig for yrkesutøverne å ta vare på seg selv i relasjonen (Thrana 2013, 16).

Om man snur på det, og ser for seg at forsvarlighetskravet skal komme i barnets favør, kan det bli en avveining av hvorvidt det er forsvarlig at yrkesutøveren i barneverntjenesten har en betydelig profesjonell avstand til barnet. Dersom avstanden går på bekostning av barnets psykiske helse der barnet er i en sårbar situasjon uten andre psykologisk tilgjengelige personer, kan det kanskje medføre konsekvenser man ikke vil vurdere som forsvarlige.

Hansen (2009, 258) mener at sårbare barn i liten grad passer inn i dagens krav om objektiv kunnskap. Hun mener videre at det er behov for yrkesutøvere som vektlegger personlige relasjoner med tid til å jobbe sammen med barnet på barnets egne premisser.

Hansens tankegang støtter en forventning om at yrkesutøvere ikke skal avgrense sin tilgjengelighet til arbeidstiden siden barnets premisser kan handle om å også være tilgjengelig etter arbeidstiden. Imidlertid kan det også diskuteres hva som menes med «etter arbeidstid» siden yrkesutøvere kan definere seg som på jobb i sin arbeidstid dersom de møter et barn utenfor planlagt arbeidstid. Likevel vil en ikke nødvendigvis se på sin fritid som «i arbeidstiden».

6.3. Opplevelser knyttet til emosjonell tilgjengelighet og tilknytning

Slik det fremgår av spørreundersøkelsen, er 89,1 % enige i at de er emosjonelt tilgjengelige for barna de møter i barneverntjenesten. Man kan spørre om det er grunn til bekymring eller ytterligere utforskning når henholdsvis 4 % og 6,9 % er uenig eller hverken enig eller uenig i påstanden. Det kan hende at noen av respondentene opplever at den aktuelle stillingen i barneverntjenesten av andre overveiende årsaker ikke tillater at de skal være emosjonelt tilgjengelige for barna de møter i barneverntjenesten. Krysstabellanalysen av denne påstanden og påstanden om hvorvidt man opplever at man har tid til å skape en god relasjon til barna viser at halvparten av respondentene har haket av for at de opplever at de ikke har tid til å skape en god relasjon samtidig som de likevel opplever at de er emosjonelt tilgjengelige for barna. 31,93 % respondenter opplyser om at de opplever at de er emosjonelt tilgjengelige for barna samtidig som de opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barna.

Svarene fra spørreundersøkelsen beskriver et øyeblikksbilde som viser at yrkesutøvere i barneverntjenesten opplever at de er emosjonelt tilgjengelige for barna selv om de ikke opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barna. Det reiser spørsmålet om man kan være emosjonelt tilgjengelig for barna når man ikke har tid til å skape en god relasjon til barna. Smith (2006, 143) mener at tid til og kvaliteten på omsorg, mengde emosjonell investering og gjentatt tilværelse over tid er forhold som kan være avgjørende for tilknytningen. Altså ser det ut som at tid er en variabel, mens kvalitet og mengde emosjonell investering er en annen variabel. Imidlertid er tillit en av grunnsteinene i en god relasjon, og det tar tid å etablere tillit, spesielt når barnet har hatt erfaringer med mistillit, noe som er vanlig hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt. For barn som har blitt utsatt for mistillit og omsorgssvikt, blir det nødvendig for barnet å bruke mer tid for å bygge tillit til noen siden

det er vanskelig å etablere tillit etter negative opplevelser med tilliten (Lyons-Ruth mfl. 1990, 96-97).

Buber (1990, 38-39) vektla det å være ekte i relasjonen, og Løgstrup (1999, 40) er opptatt av at man skal ha holdninger som ivaretar tilliten man får i møte med en annen. Skal vi følge Bubers og Løgstrups overbevisning, kan det være at yrkesutøveren fremstår som emosjonelt tilgjengelig dersom yrkesutøveren fokuserer på egne holdninger i møtet med barnet slik at holdningene ivaretar tilliten, selv om man ikke nødvendigvis opplever at man har tid til å skape en god relasjon til barnet. Biestek (1957) som gjorde rede for grunnprinsippene i individuelt sosialt arbeid, inspirert av grunnleggerne i sosialt arbeid, har vektlagt holdninger og kontrollert følelsesmessig engasjement i prinsippene for en god relasjon i sosialt arbeid. Her kan det se ut til at holdninger og kontrollert følelsesmessig engasjement kan komme på kollisjonskurs ettersom det er viktig at holdningene ivaretar tilliten samtidig som man skal ha kontrollert følelsesmessig engasjement. Holdninger som ivaretar tilliten handler om at man ser på den andre som et «du» heller enn som et «det», og at det er ekthet i relasjonen. Ekthet i relasjonen samsvarer ikke så godt med «kontrollert følelsesmessig engasjement» siden en slik kontroll av følelser gjør at man avgrenser sin ekthet i retning av «kontrollert følelsesmessig engasjement», og det er kanskje ikke like ekte som et følelsesmessig engasjement som ikke er kontrollert.

Bowlby forklarer at det som er av størst betydning for tilknytningen, er at omsorgspersonen er psykologisk tilgjengelig for barnet ettersom dette er med på å konstruere barnets indre arbeidsmodeller av tilknytningspersonene og seg selv i forhold til disse (Bowlby 1973, 203-204; 1980, 426; Bretherton og Munholland 2016, 79-81). Ettersom barnets indre arbeidsmodeller er basert på vurderinger ut ifra følte opplevelser, er det å være psykologisk tilgjengelig også å være emosjonelt tilgjengelig. Arbeidsmodellene er også basert på historiske erfaringer i forbindelse med omsorgspersonens reaksjoner på barnets tilsiktede og tilknytningsrelevante handlinger. Bowlby mente at den variabelen som blir stadig viktigere jo eldre barnet blir, er barnets visshet om hvorvidt tilknytningspersonen ville være tilgjengelig dersom dette er ønskelig selv om vedkommende ikke fysisk er tilstede. Det kan derfor forstås at det er av stor betydning for barnet at barnet har en person i sin nære krets som fungerer som tilknytningsperson.

Hvis barna ikke føler at de har en god relasjon til yrkesutøveren i barneverntjenesten fordi yrkesutøveren ikke har tid til å etablere en slik relasjon, er det mindre sannsynlig at barna vil dra nytte av yrkesutøverens emosjonelle tilgjengelighet. Dette selv om man tenker at man er

emosjonelt tilgjengelig for barna til tross for at man ikke har tid til å skape en god relasjon til barna.

6.4. Ha tid til å skape en god relasjon

Svarene på spørreundersøkelsen viser at flere opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barnet jo lengre arbeidserfaring de har nedlagt i barnevernet. Dette synes ved at andelen enige og uenige i påstanden vokser og synker proporsjonalt med antall år med arbeidserfaring i barnevernet. Det er derfor grunn til å anta at opplevelsen knyttet til tid til å skape en god relasjon endrer seg og forbedrer seg jo flere år med arbeidserfaring man har innen barnevern. Det er mulig at dette skyldes en endring i forventningene til hva man kan oppnå som yrkesutøver i barneverntjenesten, at forventningene reduseres eller realiseres bedre jo mer arbeidserfaring man tilegner seg. Eller at man med arbeidserfaring lærer måter å skape en god relasjon på som ikke er like tidkrevende som det man erfarte som nyutdannet yrkesutøver. En annen innfallsvinkel kan være at jo mer arbeidserfaring man har, jo mer effektiv blir man i yrket slik at man i større grad opplever tid til å skape en god relasjon til barnet. Det er likevel samlet sett et dystert bilde når forskjellen mellom hvor mange som er enige og uenige i påstanden er på rundt 20 %, og da er det 20 % flere som er enige i påstanden og dermed ikke opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barna de møter i barneverntjenesten.

6.5. Å fortelle om personlige erfaringer til barna

Spørreundersøkelsen viser at det er jevnt mellom respondentene som ofte eller sjelden forteller om sine personlige erfaringer til barna de møter i barneverntjenesten. Dette kan kanskje skyldes at yrkesutøverne i løpet av utdannelsen ikke får det klart for seg hva som er det rette når det kommer til det å fortelle om personlige erfaringer til barna. Eller at det ikke finnes et riktig svar på dette spørsmålet da det kan variere fra situasjon til situasjon hvorvidt det er hensiktsmessig å fortelle om personlige erfaringer til barna man møter i barneverntjenesten. Men at andelen er så jevnt fordelt mellom de som ofte har fortalt og de som sjelden har fortalt om personlige erfaringer til barna de møter, viser at yrkesutøverne ikke er en forutsigbar gruppe på dette feltet. Hva sier det om en yrkesutøver dersom vedkommende ofte eller sjelden forteller om sine personlige erfaringer til barna de møter? Dersom yrkesutøveren ofte forteller om sine personlige erfaringer til barna de møter, er det mulig at de i større grad ser på barna som et «du» framfor et «det» fordi de da gir av seg selv mens barna som regel blir tvunget til å gi av seg selv på grunn av situasjonen de er i. Dette er i tråd med

Bubers teori (Buber 1967, 77-86). Det er også naturlig å forstå at yrkesutøvere som oftere enn sjeldnere forteller om sine personlige erfaringer er mer en tilhenger av å være personlig framfor det motsatte. Dersom yrkesutøveren sjelden forteller om sine personlige erfaringer, kan det kanskje bety at de ikke anser det som noe relevant eller viktig i yrkesutøvelsen. Ettersom det er interessant at yrkesutøvere ikke er en forutsigbar gruppe når det kommer til dette spørsmålet, tenker jeg at det også signaliserer at yrkesutøverne ikke er enige om hvorvidt det er riktig å fortelle om personlige erfaringer til barna de møter. Det kan antyde at diskursetikk ikke fungerer i dette spørsmål ettersom yrkesutøverne ikke er enige. Det er skrevet artikler, og forsket på dette gjennom intervju med yrkesutøvere om det å fortelle om personlige erfaringer til brukere. Flere av intervjuene viser at yrkesutøvere opplever å gjøre en bedre jobb når de har evne til å gjenkjenne det brukeren forteller, samtidig som de er bevisst på å holde riktig fokus ved å ikke sammenligne det brukeren forteller med egne erfaringer som ligner på brukerens opplevelse (Moen og Larsen 2013, 18-19).

På den ene siden kan det være behov for større oppmerksomhet og diskusjon om dette når spørreundersøkelsen viser at rundt halvparten både ofte og sjelden forteller om egne erfaringer til barna de møter. På den andre siden ser det ut til at det å fortelle om egne erfaringer først skjer når det er etablert en tillitsfull relasjon, og når yrkesutøveren er blitt godt kjent med brukeren (Moen og Larsen 2013, 20). Det er noe som kan bety at den halvparten som sjelden forteller om egne erfaringer til barna de møter, ikke opplever at de er i stand til å fortelle om egne erfaringer fordi de ikke rekker å bli godt kjent med barna av ulike årsaker. En årsak kan være rollen de har i barneverntjenesten som innebærer lite kontakt med barna siden denne kontakten heller overlates til aktuell omsorgsbasis. På den tredje siden kan profesjonsutøvere være preget av dydsetikk slik at de tar ulike valg avhengig av situasjonen fordi det ikke fremstår som entydig hvilke verdier fellesskapet enes om.

Delte meninger kan også bety at det ikke er entydig hva som er mest nytteetisk. Ved nærmere refleksjon rundt nytteetikken kan svaret være at det er mest nytteetisk å kunne fortelle om personlige erfaringer til barna for å skape ekthet i relasjonen, i tråd med Bubers teori. Andre undersøkelser, som «Using Friendship» (Trevithick 2003) og Horneman (1996, 45-47), viser at ungdommer og barn opplevde at de voksne som betydde noe, var de som viste noen av sine følelser for da kunne de oppleves som mennesker som fullt ut engasjerte seg i barnet eller ungdommen.

NOU 2009:8 om kompetanseutvikling i barnevernet har konkludert med at det er viktig at yrkesutøverne har evne til å finne en god balanse mellom empatisk nærhet og faglig distanse. Det kan ikke tolkes tydelig ut i fra formuleringen «god balanse mellom empatisk nærhet og

faglig distanse» nøyaktig hvordan balansen skal være. Den enkelte vil derfor ha behov for å utdype seg i relevant litteratur, empiri og teori for å finne ut av hva en slik balanse innebærer. Når man skal vurdere en passende balanse kan man ende opp med en balanse der man viser medfølelse ved eksempelvis å si «Jeg synes du er tøff, jeg tror ikke jeg hadde klart meg så bra hvis jeg var i din situasjon.». Her er det slik at man ikke deler av personlige erfaringer, det vil si har en faglig distanse ved å ikke dele av personlige erfaringer, samtidig som man har en empatisk nærhet. En annen balanse man kan komme fram til, går ut på at man forteller om en personlig erfaring som er så bearbeidet at det føles greit å fortelle om den til alle. Et eksempel kan være «En gang for lenge siden ble jeg mobbet da jeg gikk på skolen, og det jeg gjorde da, var å si ifra og be om hjelp selv om det ikke hjalp med engang. Alle trenger hjelp noen ganger i livet, og det er helt normalt. Ofte kan det ta tid før man opplever at man får hjelp. Hvis man ikke ber om hjelp, er det vanskelig å få gjort noe med det som er vanskelig.».

NOU 2009:8 sier ikke konkret hvilke av de to tilnærmingene som er mest hensiktsmessig. Begge tilnærmingene ser ut til å oppfylle termen om empatisk nærhet og faglig distanse. Om det utgjør en kvalitativ forskjell om man velger den ene eller den andre tilnærmingen, kan være vanskelig å finne svar på. Undersøkelser gjort av Trevithick (2003) og Horneman (1996, 45-47) viser at barn og ungdom helst foretrekker siste fremgangsmåte da den er mer personlig enn den andre. Begge utsagnene er også i tråd med det yrkesetiske grunnlagsdokumentet da de deler et personlig perspektiv.

I følge det yrkesetiske grunnlagsdokumentet kan det se ut som at det er tilstrekkelig å dele av eget personlige perspektiv da det ikke forventes at man deler av personlige erfaringer. Men er det å dele personlige perspektiv tilstrekkelig for å etablere en god relasjon? Slik undersøkelsene av Trevithick (2003) og Horneman (1996, 45-47) viser, der barn og unge har blitt intervjuet, ser det ut som at barn og unge opplever en ekthet i relasjonen når den er gjensidig på den måten at barn forteller om egne følelser når voksne også kan gjøre det. Dersom voksne ønsker at barn skal fortelle om egne erfaringer, er det kanskje naturlig av barn å forvente at også voksne kan fortelle om egne erfaringer ettersom det er med på å skape en vennskapslignende relasjon. Det er noe som undersøkelsen «Using Friendship» har vist å være effektivt (Trevithick 2003).

Det kan også se ut som at det er i strid med forventningene i NOU 2009:8 og det yrkesetiske grunnlagsdokumentet at yrkesutøveren sjelden forteller om personlige erfaringer. Imidlertid er det en forskjell på å dele av en personlig erfaring og et personlig perspektiv. Det kan hende at offentlige forventninger og retningslinjer ikke godt nok har tatt for seg nyansene i hvorvidt man skal være personlig.

6.6. Opplevelse av overordnedes holdning

Det fremgår av spørreundersøkelsen at de aller fleste opplever at overordnedes holdning går ut på at man kan være personlig i kontakt med barn man møter i barneverntjenesten ettersom totalt 67,3 % av respondentene har sagt seg uenig i påstanden om at den overordnede er tilhenger av at man ikke skal være personlig i kontakt med barn. Jeg lurer litt på hvorfor andelen respondenter som er uenig, ikke er større enn 67,3 % for jeg kunne ha forventet meg en større andel uenige. 13,8 % av respondentene er enige, mens 18,95 % har haket av for at de er hverken enig eller uenig i påstanden. At det er flere som har haket av for at de hverken er enig eller uenig i påstanden, kan skyldes at den overordnede ikke er tydelig på hva som er riktig på dette felt.

At det er over 100 av respondentene som opplever at den overordnede er tilhenger av profesjonalitet i den betydning at man ikke skal være personlig i møte med barna, kan være grunn til refleksjon om dette bidrar til at barn i større grad blir møtt på en upersonlig måte i tråd med teknisk-vitenskapelig kunnskap som Skau (2011, 36-37) har forfattet stor bekymring over. Imidlertid er det ikke nødvendigvis slik at yrkesutøveren som møter barnet deler overordnedes holdning, selv om denne kan påvirke yrkesutøveren. Det kan heller vurderes om en slik holdning hos en overordnet er av det gode eller ikke. Om det er av det gode, kan det bety at den overordnede gjennom sin holdning er opptatt av å forhindre de uheldige konsekvensene de ansatte kan få ved å være personlig i kontakt med barna. Om det ikke er av det gode, kan det bety at den overordnede har et ønske om at de ansatte i barneverntjenesten ikke skal møte barna på en personlig måte fordi barna skal få denne personlige kontakten andre steder enn hos barneverntjenesten uavhengig av eventuelle individuelle forhold i hver enkelt situasjon.

6.7. Ikke villig til å bli fosterhjem

De aller fleste har sagt at de ikke er villig til å bli fosterhjem for barn som de er kjent med at barnet ikke har det bra. Da påstanden har lav validitet, kan det være mange aspekter som ikke synliggjøres når de fleste sier at de ikke er villig til å bli fosterhjem. Mange kan ha sagt at de ikke er villig av etiske grunner, som at det er uetisk å bli fosterhjem for et barn man har vært saksbehandler til. Det er derfor vanskelig å si om disse svarene faktisk sier noe om hvilke holdninger og opplevelser yrkesutøvere i barneverntjenesten har om barna de møter i barneverntjenesten. Et spontant svar som resulterer i et nei kan være fornuftsbasert, at man benytter seg av sin kognitive moralfilosofi heller enn av en emosjonell moralfilosofi. Kanskje

er svarene et tegn på at de aller fleste yrkesutøvere etterlever en moralfilosofi basert på det kognitive heller enn det emosjonelle.

6.7. Hypotesen

Innledningsvis i denne oppgaven formulerte jeg denne hypotesen:

Profesjonsutøverens relasjon til barna de har med å gjøre i barneverntjenesten, er i større grad følelsesnøytral enn følelsesmessig engasjert.

Svarene på spørreundersøkelsen viser som kjent at respondentene ikke er en ensartet gruppe yrkesutøvere. Med tanke på hypotesen, gir svarene på spørreundersøkelsen uttrykk for at det er variasjon blant yrkesutøverne for hvordan de regulerer sitt følelsesmessige engasjement. Svarene på påstanden som lyder «Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.» viser på en måte at yrkesutøvere på dette punkt i større grad er følelsesmessig engasjert i mindre kommuner. Denne påstanden avgjør likevel ikke alene i hvilken grad yrkesutøverne er følelsesmessig engasjert siden årsaken til at de svarer som de gjør, ikke nødvendigvis handler om at de ikke er følelsesmessig engasjert slik det tidligere er drøftet i denne oppgaven. Respondentene viser at de i denne påstanden deler seg i to omtrent like store grupper. Det samme bildet ser vi når det kommer til påstandene «Jeg synes det er viktig at barna ikke knytter seg til meg som omsorgsperson for å bidra til at barna blir selvstendige individer som tar ansvar for egne handlinger og eget liv.» og «For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.».

Når det kommer til påstandene «Jeg opplever at jeg er emosjonelt tilgjengelig for barna jeg er i kontakt med i jobben.» og «Jeg opplever at barna jeg møter på jobben knytter seg til meg på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos meg.» tegner svarene på spørreundersøkelsen et bilde av yrkesutøverne som i stor grad ser på seg selv som emosjonelt tilgjengelig for barna, men hvorav en del ikke nødvendigvis opplever at barn knytter seg til yrkesutøverne på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos yrkesutøveren. Når opplevelsen om barn knytter seg til yrkesutøveren spriker fra yrkesutøverens opplevelse om de er emosjonelt tilgjengelig for barn, kan det være et tegn på at relasjonen fra yrkesutøverens side er regulert i retning av et følelsesmessig engasjement selv om barn ikke følelsesmessig engasjerer seg i relasjonen til yrkesutøveren i barneverntjenesten.

Ettersom det er like mange respondenter som ofte og sjelden forteller om sine personlige erfaringer til barna de møter i barneverntjenesten, ser det ut til at det er like mange som er både følelsesmessig engasjert som følelsesnøytral i møte med barna. Det å ikke fortelle om

personlige erfaringer, betyr ikke alene at yrkesutøveren er følelsesmessig nøytral siden det kan være følelsesmessig engasjement på andre måter uten å ha fortalt om personlige erfaringer.

En multippel frekvensanalyse av påstand nr. 5, 6 og 7 viser at over halvparten av respondentene har haket av for at der er enige i de tre påstandene som uttrykker egen opplevelse som følelsesmessig engasjert. Prosentandelen kunne muligens vært større i en slik analyse dersom ordet «omsorgsperson» i påstand nr. 5 ble byttet ut med en formulering som flere yrkesutøvere kjenner seg igjen i. Ved påstandene knyttet til om yrkesutøvere kunne tenke seg å bli fosterhjem for barn, ser vi at de fleste har haket av for at de ikke er villige til dette, og det kan på en måte forstås som at yrkesutøverne på dette spørsmål er mer følelsesnøytral. Imidlertid har drøftingen også vist at det kan være andre årsaker til at yrkesutøverne ikke ønsker å bli fosterhjem, uten at det nødvendigvis betyr at de ikke er følelsesmessig engasjert i barna de har med å gjøre i barneverntjenesten.

6.8. Fra min forforståelse til et vitenskapsteoretisk perspektiv

Svarene på spørreundersøkelsen bekrefter min forforståelse om at det ikke er entydig om yrkesutøvere i barneverntjenesten oppfatter seg selv som omsorgspersoner. Dette fordi respondentene i tabell 11 har fordelt seg jevnt mellom hvorvidt de er enige eller uenige i påstanden «For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson». Men ikke minst også fordi jeg har mottatt reaksjoner fra enkelte respondenter angående bruk av dette begrepet i spørreundersøkelsen, slik at påstandene som har ordet «omsorgsperson» i seg, har lav begrepsvaliditet. At det har lav begrepsvaliditet, kan bety at det ikke er klart blant yrkesutøverne i barneverntjenesten hvordan dette begrepet skal tolkes og brukes.

Det kan derfor se ut til at min forforståelse om at det ikke nødvendigvis er en felles forståelse mellom barn og barneverntjenesten hva det vil si å få «nødvendig hjelp og omsorg til rett tid», kan utvides og bekreftes på bakgrunn av at svarene på spørreundersøkelsen viser at det ikke er felles forståelse mellom yrkesutøverne i barneverntjenesten om hva som er riktig med tanke på relasjonen til barna de møter. Med dette har jeg forstått at det er store variasjoner innad i barneverntjenestene hva angår yrkesutøvernes holdninger og opplevelser om relasjonen de har til barna.

Jeg tenkte før utsendelse av spørreundersøkelsen at selv om jeg får et øyeblikksbilde, er det nok mange nyanser som ikke blir belyst når respondentene tvinges til å velge bestemte svar på

bestemte påstander. Det betyr nok at svarene på spørreundersøkelsen alene ikke nødvendigvis bidrar til et nytt paradigme, men heller at de viser at yrkesutøverne har forskjellige holdninger om sin relasjon til barna de møter. For overordnede myndigheter kan det derfor være en grunn til å angi noen retningslinjer for å kvalitetssikre relasjonen yrkesutøverne skal ha til barna i barneverntjenesten.

Forarbeiderne til dagens barnevernlov og barnevernloven sier lite om hvordan relasjonen mellom yrkesutøvere og barn i barneverntjenesten skal være da det er lagt opp til at formålet er oppfylt når barneverntjenesten har overholdt frister knyttet til saksbehandlingen ettersom det er det som anses som forsvarlig i tråd med forsvarlighetskravet i barnevernloven.

Kvalitetsmålene som er formulert i forarbeideren som noe som skal bidra til god praksis i barnevernet, vektlegger blant annet relevant faglig kunnskap og gode tiltak (Prop. 106 L (2012-2013), 49-50). Som tidligere nevnt, er det ene kvalitetsmålet som så vidt sier at ansatte skal møte barna med omsorg, varme og anerkjennelse, ikke ytterligere redegjort for med tanke på praktisk gjennomføring.

Fra et vitenskapsteoretisk perspektiv ser barnevernloven og dens forarbeider ut til å ha et positivistisk vitenskapssyn da den vektlegger at formålet er oppfylt når saksbehandlingsreglene er fulgt og fristene overholdt, noe som er basert på en presisjon for å skape full oversikt og kontroll. Barnevernloven og dens forarbeidere kan også ha påvirket de andre offentlige retningslinjene til å innta samme posisjon.

Svarene på spørreundersøkelsen er et tegn på at man ikke får full oversikt og kontroll over at formålet med barnevernloven er oppfylt når saksbehandlingsreglene er fulgt. For hvilken kvalitet og relasjon barna blir utsatt for i møte med barneverntjenesten, og de følgene det kan ha, kan ha stor betydning for å oppfylle formålet med barnevernloven. I en videre utgreiing ville det vært interessant å se på om barnevernloven og offentlige retningslinjer kan ha utbytte av et paradigmeskifte ved å legge større vekt på det relasjonelle mellom yrkesutøvere og barnet, og ansvaret knyttet til dette i barneverntjenesten. Ettersom spørreundersøkelsen viser at nytdannede yrkesutøvere som ikke har nedlagt mange år med arbeidserfaring innen barnevern opplever at de ikke har tid til å etablere en god relasjon, blir det viktig å ta hensyn til slike faktorer når det er snakk om større vektlegging av det relasjonelle i barneverntjenesten. Dersom en større vektlegging av det relasjonelle mellom yrkesutøver og barn i barneverntjenesten kan medføre at formålet i barnevernloven oppfylles på en bedre måte, må det være av det gode for barn i sårbare livssituasjoner.

7. Oppsummering og avslutning

For å oppsummere så viser spørreundersøkelsen og påfølgende drøfting i denne oppgaven et øyeblikksbilde av yrkesutøvere som en variert gruppe mennesker med jevnt over delte meninger og holdninger. Den ene halvparten av respondentene ser ut til å vektlegge filosofi og holdninger basert på det kognitive heller enn det emosjonelle, mens den andre halvparten har motsatt vektlegging. Det er jevnt mellom respondenter som enten sjelden eller ofte forteller om personlige erfaringer til barna de møter, og det er jevnt mellom de som mener det er riktig eller ikke riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden.

Delte meninger, som da innebærer ulike holdninger og filosofi, om de ulike påstandene i spørreundersøkelsen kan tolkes både positivt og negativt. Noe positivt ved delte meninger blant yrkesutøvere i barneverntjenesten er at det viser at yrkesutøvere er like forskjellige som mennesker ellers i samfunnet. Ulikhetene mellom yrkesutøvere kan være av det gode, ved at de kan lære av hverandre og utfylle hverandre i barneverntjenesten. Forskjellige barn kan ha behov for forskjellige tilnærminger fra yrkesutøvere i barneverntjenesten. Forskjellene blant yrkesutøvere kan derfor bidra til en bedre barneverntjeneste. At yrkesutøvere svarer forskjellig, kan også være et tegn på at de svarer ærlig og ut i fra egen overbevisning slik at ektheten i tråd med Bubers teori kommer bedre frem.

Noe annet er det å bekymre seg for at det er så delte meninger om noe så viktig. Bekymringen kan være begrunnet i at det kan tenkes at det går utover den profesjonelle rollen og barnet når barnet møter motstridende og tilfeldige holdninger i barneverntjenesten. Barnet kan oppleve ulike holdninger på et uheldig vis på den måten at det skaper usikkerhet og mistillit til en offentlig tjeneste når de er i en sårbar situasjon og har behov for forutsigbarhet, trygghet og omsorg.

Et eksempel på variasjonen blant yrkesutøverne, er at det er jevnt fordelt mellom yrkesutøverne som mener at det er riktig eller ikke riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden. I drøftingsdelen tok jeg for meg spørsmålet om hvorvidt det er tilstrekkelig for barnet at yrkesutøverne gjør seg tilgjengelig i sin arbeidstid.

Om man tar på seg dydsetikkens briller, kan det variere fra situasjon til situasjon om det er tilstrekkelig at yrkesutøvere er tilgjengelig for barn i arbeidstiden. Det kan være grunnen til at svarene på spørreundersøkelsen viser delte meninger knyttet til denne påstanden. Hva som er «det beste ut av situasjonen» kan variere siden barn i noen situasjoner har andre personer i sitt liv som er psykologisk tilgjengelig, mens det ikke er tilfellet i andre situasjoner. I en nytteetisk tankegang, kan det bety at det er bedre å være tilgjengelig for barn enn det motsatte

fordi de barn som benytter seg av yrkesutøvernes tilgjengelighet, kan ha et større behov for denne tilgjengeligheten i mangel på andre psykologisk tilgjengelige personer.

Det å være tilgjengelig kan også ha en betydelig effekt ved at det kan si noe om barnets aktuelle omsorgssituasjon er tilfredsstillende. Det kan tolkes slik at barnets omsorgssituasjon ikke er tilfredsstillende hvis barnet benytter seg av ansatte i barneverntjenesten som en psykologisk tilgjengelig person når denne tilgjengeligheten burde vært til stede hos andre voksne i barnets naturlige dagligliv. En slik tilgjengelighet kan dermed være med på å utløse relevante hjelpetiltak etter barnevernloven, til det beste for barnet både på kort og lang sikt. Nytteetisk filosofi vektlegger også den handlingen som skal komme flest mulig til nytte. I denne tankegangen kan det være til de fleste sin nytte at barn får en psykologisk tilgjengelig person så tidlig som mulig. Når barn ikke har en slik person tilgjengelig, kan det på sikt skape helserelevante utfordringer som kan innebære rusmisbruk, ensomhet og dårlig helse. Dårlig helse er kostnadskreven for samfunnet da det gjør at man uteblir fra arbeidslivet med behov for omfattende behandling og oppfølging fra det offentlige.

Geografiske forhold ser ut til å påvirke yrkesutøvernes holdninger når det kommer til spørsmålet om de skal være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden. Dette fordi det er et tydelig mønster i svarene på spørreundersøkelsen som viser at yrkesutøvere i mindre kommuner i større grad enn yrkesutøvere i større kommuner mener at det er riktig å være tilgjengelig for barn etter arbeidstiden. Det kan derfor se ut som at George Simmels betraktning fortsatt er gjeldende på den måten at bylivet har en psykologisk effekt på innbyggerne slik at yrkesutøvere i byen i motsetning til steder med færre innbyggere heller mot en reservert holdning der de er mer opptatt av den private og kjente sfæren med større avstand til menneskene utenfor denne sfæren. Frykt for konflikter kan være større i mindre kommuner enn i de mer folkerike kommuner, noe som også kan påvirke holdningene. Videre forskning rundt dette i en annen anledning kan utdype årsakene til forskjellene som kommer fram av denne spørreundersøkelsen.

Noen yrkesutøvere som har blitt intervjuet, har vektlagt at de har direkte kontakt med barnet, som en viktig årsak til gode resultater i sitt arbeid, uten at det nevnes at de har vært tilgjengelig utenfor arbeidstiden (Hansen 2009, 250). Det betyr at man ikke kan ha en ensidig vektlegging på tilgjengelighet etter arbeidstiden som en faktor til gode resultater i barneverntjenesten. En annen ting som ikke belyses i spørreundersøkelsen, er at yrkesutøvere kan definere seg som at de er på jobb selv om det er utenfor planlagt arbeidstid i de tilfeller yrkesutøvere tilfeldigvis møter barn etter planlagt arbeidstid. Imidlertid er det grunn til å anta

at respondentene har besvart spørreundersøkelsen med en forståelse for poenget med påstanden slik at det skilles mellom arbeidstid og fritid.

De fleste av yrkesutøverne oppgir i spørreundersøkelsen at de opplever at de er emosjonelt tilgjengelig for barn de møter i barneverntjenesten ettersom prosentandelen er på 89,1 %. Halvparten av de samme respondentene opplever at de ikke har tid til å skape en god relasjon til barna. Slik drøftingen viser, kan det være mindre sannsynlig at barn velger yrkesutøvere som tilknytningsperson hvis de ikke opplever at vedkommende har tid til å etablere en god relasjon. Barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt har vanskelig for å etablere tillit til andre (Lyons-Ruth mfl. 1990, 96-97). Dette betyr i en logisk tenkning at det kreves litt mer tid og engasjement i relasjonen for at barn skal etablere tillit til yrkesutøvere i barneverntjenesten. Spørreundersøkelsen viser imidlertid at det er en sammenheng mellom hvor lang arbeidserfaring yrkesutøverne har nedlagt i barnevernet og om de opplever at de har tid til å skape en god relasjon til barna. Øyeblikksbildet av spørreundersøkelsen er slik at jo lenger arbeidserfaring man har nedlagt i barnevernet, jo bedre tid opplever man at man har til å etablere en god relasjon til barna man møter i barneverntjenesten. Det kan derfor være grunn til å anta at yrkesutøverne har behov for mer tid til å skape en god relasjon og vinne tillit i starten av yrkeskarrieren innen barnevern.

En annen ting som fremkom av spørreundersøkelsen, er at det er jevnt fordelt mellom andelen respondenter som ofte eller sjelden forteller om personlige erfaringer til barn de møter i barneverntjenesten. Det kan ha noe å gjøre med personligheten hos hver enkelt yrkesutøver, og om de føler at de har etablert en tillitsfull relasjon slik at de blir i stand til å fortelle om personlige erfaringer. Et forsøk på en krysstabellanalyse viser at det ikke er sammenheng mellom hvor ofte og sjelden yrkesutøvere forteller om sine personlige erfaringer og hvorvidt de opplever at de har tid til å etablere en god relasjon til barna de møter. Egentlig er det rart fordi en naturlig forventning rundt dette er at det skal være en sammenheng som viser at yrkesutøvere som ofte foreller om personlige erfaringer også opplever at de har tid til å etablere en god relasjon til barna de møter.

Bildet av yrkesutøverne blir dermed slik at de opplever at de kan fortelle om personlige erfaringer uavhengig av om de har tid til å etablere en god relasjon. Drøfting rundt det å fortelle om personlige erfaringer til barn viser at det kan være at offentlige og yrkesetiske retningslinjer ikke har tatt for seg dette på en tydelig måte eller utdypet nyansene i hvorvidt en yrkesutøver i barneverntjenesten skal eller kan fortelle om personlige erfaringer.

Med tanke på hypotesen ser det ikke ut til at spørreundersøkelsen gir et klart bilde av hvorvidt yrkesutøverne er følelsesmessig engasjert eller følelsesnøytral i sin relasjon til barna. Svarene

på spørreundersøkelsen viser at omtrent halvparten av yrkesutøverne i en rekke påstander er enige i påstanden, og som da viser at relasjonen til barna i større grad er følelsesmessig engasjert enn følelsesnøytralt. Den andre halvparten ser ut til å lene seg mer mot en følelsesnøytral relasjon til barna. Tabell 8, som har tatt for seg hvorvidt yrkesutøverne er enige i tre av påstandene knyttet til emosjonell tilgjengelighet, viser at litt over halvparten, det vil si 56,8 %, har besvart på en måte som gir uttrykk for at i større grad er følelsesmessig engasjert enn følelsesnøytral i relasjonen med barna. En diskusjon er om denne prosentandelen burde vært høyere, og det er kanskje noe man kan gå mer i dybden på i en annen og større oppgave.

Svarene på påstanden knyttet til overordnede holdninger viser at 67,3 % av respondentene oppgir at de opplever at den overordnede ikke er tilhenger av profesjonalitet i den betydning at man ikke skal være personlig i møte med barna. Det kan undres på hvorfor prosentandelen ikke er høyere enn 67,3 %, men det er noe denne oppgaven ikke vil kunne gi svar på. Det kan til en senere anledning være interessant å utforske dette ytterligere. At respondentene svarer slik, betyr ikke nødvendigvis at de deler samme syn som den overordnede. Likevel er det mulig at om den overordnede har et slikt syn, kan det påvirke yrkesutøverne til å innta samme syn.

Svarene på påstandene knyttet til om hvorvidt man kunne tenke seg å bli fosterhjem for barn, ser ut til å gi en pekepinn på at de fleste yrkesutøvere i dette spørsmålet etterlever holdninger og filosofi basert på det kognitive framfor det emosjonelle. Oppgaven og spørreundersøkelsen har i denne omgang ikke gått i dybden på om barnet bør kunne se på yrkesutøveren i barneverntjenesten som en omsorgsperson, og hva det egentlig ligger i å være en omsorgsperson. Slik noen av svarene og reaksjonene på spørreundersøkelsen viser, kan det til en annen gang være fruktbart med en større forskning rundt dette fenomenet.

Hverken spørreundersøkelsen eller denne oppgaven gir et klart svar på hvordan relasjonen helst skal være når denne etableres som følge av samfunnsmandatet barneverntjenesten er gitt, da spørreundersøkelsen tegner et bilde av yrkesutøvere med ulike opplevelser og holdninger. Imidlertid har drøftingen vist at det kan være grunn til å reflektere mer rundt dette spørsmål både i løpet av utdanningen og i yrkesutøvelsen nettopp fordi det ikke eksisterer en overordnet og felles forståelse av hvordan relasjonen helst skal være. Videre at relasjonen med hell kan være mer åpen for personlig tilgjengelighet og vennskapslignende kvaliteter enn hva resultatene av spørreundersøkelsen tegner et bilde av. Dette fordi tidligere forskning viser at dette er noe som skaper gode resultater, og som er ønsket av barna i barneverntjenesten (Topor 2001; Trevithick 2003, Borg og Kristiansen 2004, 499-501; Tidefors og Olin 2011).

Spørreundersøkelsen viser at yrkesutøvere i barneverntjenestene er en uensartet gruppe hva angår holdninger, og at det kan være grunn til å ha mer holdningsskapende arbeid blant yrkesutøvere for å styrke ferdighetene til å dele personlige perspektiv slik det er formulert i det yrkesetiske grunnlagsdokumentet, og hva dette innebærer. Videre kan det være behov for en konkretisering av hva offentlige retningslinjer og forventninger består i når de mener at yrkesutøvere skal ha en hensiktsmessig balanse mellom empatisk nærhet og faglig distanse. Dette fordi ordet «balanse» kan oppleves som noe ganske relativt på den måten at det kan være opptil den enkelte yrkesutøvere å fastsette sin balanse.

Spørreundersøkelsen viser at det er store variasjoner i holdninger hos yrkesutøvere, og det kan være fordi de har fått stort spillerom til å balansere sin yrkesutøvelse mellom empatisk nærhet og faglig distanse uten utdypning i hvordan dette konkret skal praktiseres. Dette bekreftes ytterligere ved at yrkesutøvernes holdninger til en viss grad påvirkes av geografiske forhold.

Spørreundersøkelsen ser ut til å bekrefte det tidligere forskning har vist i form av dybdeintervjuer med yrkesutøvere i barneverntjenesten – at det er krevende, men nødvendig å jobbe mer med å lære hvordan man skal bruke seg selv som person, hvordan det personlige skal involveres i yrkesutførelsen på en tilfredsstillende måte (Aas 2007, 52-54). Det betyr med andre ord at det er et løpende behov for kompetanseheving i barneverntjenestene på dette felt med spørsmål rundt holdninger til relasjonen til barna de møter i barneverntjenesten. Det angår utdanningene innen disse profesjonene da det viser viktigheten av å fortsette med ferdighetsøvelser som går ut på å skape en god balanse mellom empatisk nærhet og faglig distanse samt involvere trening på å ha dialog med personlige perspektiv med mål om å komme fram til en felles beslutning i tråd med det yrkesetiske grunnlagsdokumentet.

Den dagen når vi ser en spørreundersøkelse der det er et tydelig flertall som er enige om hvilke holdninger de skal ha, da kan det tenkes at det hersker en mer felles forståelse av hvilke holdninger man skal ha til barna man møter i barneverntjenesten, noe som ikke er tilfellet i dag. At dette ikke er tilfellet i dag, kan medføre at barns opplevelse av barneverntjenesten blir vilkårlig og i en del tilfeller kvalitetsmessig svekket.

Drøftingen viser at det i offentlige retningslinjer og forarbeidere til barnevernloven er lite fokus på hvordan det personlige, emosjonelle og relasjonelle hos yrkesutøveren skal være i møte med barna. Kvalitetsmål nummer to i en av forarbeiderne sier at ansatte i barnevernet skal møte barna med omsorg, varme og anerkjennelse, uten å utdype hvordan dette skal praktiseres (Prop. 106 L (2012-2013), 49). Etersom noen av tidligere forskningsfunn og spørreundersøkelsen viser at respondentene har forskjellige meninger og reaksjoner knyttet til begrepene omsorg og omsorgsperson, kan det være behov for å utarbeide overordnede faglige

anbefalinger og retningslinjer rundt dette tema. Med tanke på drøftingen om forsvarlighetskravet og grensene rundt dette, har vi sett at det er en risiko for konsekvenser som ikke er forsvarlige. En løsning på dette kan være et større fokus på det relasjonelle mellom yrkesutøver og barn i barneverntjenesten. Et krav til yrkesutøvere i den forbindelse kan være at de må forsikre seg at ethvert barn de møter i barneverntjenesten alltid har minst en trygg voksen som er psykologisk tilgjengelig. Kravet kan stilles som noe av det første man som yrkesutøver skal gjøre når man mottar eller undersøker en sak. Selv om dette i dag ofte er en del av undersøkelsesrutinene, så kan det være at det ikke har fått god nok vektlegging med tanke på øyeblikksbildet spørreundersøkelsen har vist.

En mer felles holdning blant yrkesutøverne bør likevel ikke gå på bekostning av ektheten i relasjonen, noe som det kan tenkes å være en vanskelig balanse å skape. Drøftingen kan derfor leses som en oppfordring til yrkesutøvere og offentlige retningslinjer innen barnevern om å gå mer i dybden på hva det vil si at vi som profesjonsutøvere har felles holdninger om relasjonen til barna vi møter i barneverntjenesten uten at det går utover ekthetens kvalitet.

8. Litteraturliste

- Austgard, Kitt. 2010. *Omsorgsfilosofi i praksis. Å tenke med filosofen Kari Martinsen i sykepleien*. 2.utgave. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Bachelor, Alexandra. 1995. «Clients' Perception of the Therapeutic Alliance: A Qualitive Analysis.» *Journal of Counseling Psychology* 3:323-337.
- Bentham, Jeremy. 1970. *Moral og nytte. Filosofiske tekster om utilitarisme*. Oversatt av Kai Dramer. Oslo: Gyldendal. Opprinnelig publisert som *An Introductiton to the Principles of Morals and Legislation* (London: Printed for W. Pickering etc., 1823).
- Biestek, Felix Paul. 1957. *The casework relationship*. Chicago: Loyola University Press.
- Binder, Per-Einar og Geir Høstmark Nielsen. 2006. «Selvet og relasjonene – nyere psykoanalytiske perspektiv». I *Oppvekst og psykologisk utvikling: innføring i psykologiske perspektiver*, red. Liv Mette Gulbrandsen. Oslo: Universitetsforlaget.
- Borg, Marit og Alain Topor. 2014. *Virksomme relasjoner. Om bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser*. 3.utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Borg, Marit og Kristjana Kristiansen. 2004. «Recovery-oriented professionals: Helping relationships in mental health services.» *Journal of Mental Health* 5:493-505.
- Bowlby, John. 1969. *Attachment and loss. Volume 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, John. 1973. *Attachment and loss. Volume 2. Separation, anxiety and anger*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, John. 1980. *Attachment and loss. Volume 3. Loss, sadness and depression*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, John. 1988. *A secure base. Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Brandtzæg, Ida, Lars Smith og Stig Torsteinson. 2011. *Mikroseparasjoner. Tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bretherton, Inge og Kristine A. Munholland. 2016. «The Internal Working Model Construct in Light of Contemporary Neuroimaging Research». I *Handbook of attachment. Theory, Research, and Clinical Applications*, red. Jude Cassidy og Phillip R. Shaver. 3.utgave. New York: The Guilford Press.
- Buber, Martin. 1967. *Skyld og skyldfølelse*. Oversatt av Bente Halmer og Stein Mehren. Oslo: Minerva forlag. Opprinnelig publisert som *Schuld und Schuldgefühle* (Heidelberg: Lambert Schneider, 1958).

- Buber, Martin. 1990. *Det mellommenneskelige*. Oversatt av Pehr Sällström. Ludvika: Dualis Förlag AB. Opprinnelig publisert som *Elemente des Zwischenmenschlichen* (Heidelberg: Lambert Schneider, 1954).
- Cashmore, Judy. 2002. «Promoting the participation of children and young people in care.» *Child Abuse & Neglect* 8:837–847.
- Denhov, Anne og Alain Topor. 2012. «The components of helping relationships with professionals in psychiatry: Users' perspective.» *International Journal of Social Psychiatry* 4:417-424.
- Donnelly, Cathy. 2010. «Reflections of a Guardian Ad Litem on the participation of Looked-after Children in Public Law Proceedings.» *Child Care in Practice* 2:181–193.
- Fellesorganisasjonen. 2015. *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Stå opp for trygghet.*
https://www.fo.no/getfile.php/1320310/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument_2015.pdf (11.11.2016).
- Furuholmen, Dag og Arne Schanche Andresen. 2007. *Fellesskapet som metode. Om miljøterapi og rus*. 3.utgave. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Killén, Kari. 2010. *Sveket II. Ansvar og (be)handling*. 4.utgave. Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, Kari. 2015. *Sveket I. Risiko og omsorgssvikt – et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. 5.utgave. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kirkengen, Anna Luise og Ane Brandtzæg Næss. 2015. *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Habermas, Jürgen. 1999. *Kommunikasjon, handling, moral og rett*. Oversatt av Jon-Alfred Smith og Jon-Hjalmer Smith. Oslo: Tano Aschehoug. Opprinnelig publisert som *Theorie des kommunikativen Handelns* (Frankfurt am Main: Jürgen Habermas og Suhrkamp Verlag, 1995).
- Hansen, Heidi Aarum. 2009. «Å ta barnets perspektiv – en studie om hva sosialarbeidere gjør for å ivareta barnet i situasjonen.» *Tidsskriftet Norges barnevern* 4:246-258.
- Hansen, Heidi Aarum. 2004. *Dette fikk vi til!* Hovedoppgave i sosialt arbeid. Høgskolen i Oslo.
- Hart, Susan. 2011. *Den følsomme hjernen. Hjernens utvikling gjennom tilknytning og samhørighetsbånd*. Oversatt av Heikki Gröhn. Oslo: Gyldendal akademisk. Opprinnelig publisert som *Den følsomme hjerne. Hjernens utvikling gjennom tilknytning og samhørighetsbånd* (København: Hans Reitzel, 2009).

- Henriksen, Jan-Olav og Arne Johan Vetlesen. 2006. *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. 3.utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Horneman, Kristin. 1996. *De stygge andungene og hjelperne deres*. Hovedoppgave ved program for sosialt arbeid. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Klette, Trine. 2008. «Omsorgssvikt og personlighetsforstyrrelser.» *Tidsskriftet Norges legeforening* 13-14:1538-1540.
- Krejsler, John. 2006. «Professionel eller kompetencenomade. Hvordan tale meningsfullt om professionel utvikling?» *Nordisk pedagogik* 4:298-308.
- Laugharne, Richard, Stefan Priebe, Rose McCabe, Natasha Garland og Damian Clifford. 2011. «Trust, choice and power in mental health care: Experiences of patients with psychosis.» *International Journal of Social Psychiatry* 5:496-504. doi: 10.1177/0020764011408658.
- Lov av 17.juli 1992 nr. 100 *Lov om barneverntjenester* (barnevernloven).
- Luborsky, Lester, A. Thomas McLellan, Louis Diguier, George Woody og David A. Seligman. 1997. «The Psychotherapist Matters: Comparison of Outcomes Across Twenty-Two Therapists and Seven Patient Samples.» *Clinical Psychology: Science and practice* 1:53-65.
- Lyons-Ruth, Karlen, David B. Connell, Henry U. Grunebaum og Sheila Botein. 1990. «Infants at Social Risk: Maternal Depression and Family Support Services as Mediators of Infant Development and Security of Attachment.» *Child Development* 1:85-98.
- Løgstrup, Knud Ejler. 1999. *Den etiske fordring*. Oversatt av Bodil Engen. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS. Opprinnelig publisert som *Den etiske fordring* (København: Gyldendal, 1956 og 1991).
- Martinsen, Kari. 2000. *Øyet og kallet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Moen, Ellen Ånestad og Inger Beate Larsen. 2013. ««Her er det faktiske hele meg som er på jobb» - Om å bruke erfaringer med egen psykiske helse i profesjonelle relasjoner.» *Tidsskriftet for psykisk helsearbeid* 1:15-24.
- NOU 2009:8. *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- Nygren, Pär. 2004. *Handlingskompetanse. Om profesjonelle personer*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Ot.prp.nr. 44 (1991-1992). *Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Barne- og familiedepartementet.
- Ot.prp.nr. 69 (2008-2009). *Om lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- Parsons, Talcott. 1964. *Social structure and Personality*. New York: The Free Press of Glencoe.
- Prop. 106 L (2012-2013). *Endringer i barnevernloven*. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Richmond, Mary Ellen. 1917. *Social diagnosis*. New York: Russell Sage Foundation.
- Riksrevisjonen. 2012. *Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet og bruken av statlige virkemidler*. Dokument 3:15 (2011-2012). Oslo: Riksrevisjonen.
- Ringdal, Kristen. 2013. *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 3.utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schiefloe, Per Morten. 2011. *Mennesker og samfunn*. 2.utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schiefloe, Per Morten. 2015. *Sosiale landskap og sosial kapital. Nettverk og nettverksforskning*. 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Shulman, Lawrence. 2003. *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Oversatt av Kari Marie Thorbjørnsen. Oslo: Gyldendal akademisk. Opprinnelig publisert som *The Skills of Helping Individuals, Families, Groups and Communities* (Itasca, Illinois: F. E. Peacock Publishers Inc., 1999).
- Simmel, George. 1971. «The Metropolis and Mental Life». I *Sociological Perspectives. Selected Readings*, red. Kenneth Thompson og Jeremy Tunstall. Harmondsworth: Penguin.
- Skau, Greta Marie. 2011. *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. 4.utgave. Latvia: Cappelen Damm AS.
- Skauge, Berit. 2010. *Er det noen som vil høre på meg? Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermedvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis? Blir barnets stemme mer fremtredende?* Masteroppgave. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap.
- Skauge, Berit. 2013. «Hører ikke de som skal vernes.» *Fontene* 4:46-51.

- Smith, Lars. 2006. «Bowlbys teori om barnets bånd og empiriske studier av tilknytning». I *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*, red. Liv Mette Gulbrandsen. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sroufe, L. Alan. 2005. «Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood.» *Attachment & Human Development* 4:349-367.
- Thrana, Hilde Maria. 2013. «Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid?». *Tidsskriftet Norges barnevern* 1:4-17.
- Tidefors, Inga og Elisabeth Olin. 2011. «A need for «good eyes»: Experiences told by patients diagnosed with psychosis.» *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 6(1). doi: 10.3402/qhw.v6i1.5243.
- Topor, Alain. 2014. «En annen profesjonalitet». I *Virksomme relasjoner. Om bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser*, red. Marit Borg og Alain Topor. 3.utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Topor, Alain. 2001. *Managing the contradictions. Recovery from severe mental disorders*. Stockholm: Department of Social Work, Stockholm University.
- Trevithick, Pamela. 2003. «Effective relationship-based practice: a theoretical exploration.» *Journal of Social Work Practice* 17(2). doi: 10.1080/026505302000145699.
- Ware, Norma, Toni Tugenberg og Barbara Dickey. 2004. «Practitioner Relationships and Quality of Care for Low-Income Persons With Serious Mental Illness.» *Psychiatric Services* 5:555-559.
- Aadland, Einar. 2011. «Og eg ser på deg...» *Vitenskapsteori i helse- og sosialfag*. 3.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aamodt, Laila Granli. 2014. *Den gode relasjonen*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Aas, Karin Haarberg. 2007. «Utvikling av relasjonskompetanse – «Det er vanskelig å sette ord på det, men det ligger liksom i bakhodet ett eller annet sted».» *Nordisk sosialt arbeid* 1:45-55.

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vedlegg 1: Godkjenning av studien

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Julia Köhler-Olsen

Institutt for sosialfag Høgskolen i Oslo og Akershus

Postboks 4 St. Olavs plass

0130 OSLO

Vår dato: 22.09.2015

Vår ref: 44472 / 3 / AGL

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 02.09.2015.

Meldingen gjelder prosjektet:

44472

Relasjon i barneverntjenesten

Behandlingsansvarlig Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig

Julia Köhler-Olsen

Student

Julia Anh Thu Ølmheim

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering.

Endringsmeldinger gis via et eget skjema,

<http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database,

<http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 18.05.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Knut Kalgraff Skjåk

Audun Løvlie

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Julia Anh Thu Ølmheim s133312@stud.hioa.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 44472

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Høgskolen i Oslo og Akershus sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal sendes elektronisk eller lagres på privat pc/mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Lime Survey (eventuelt annen tjenestetilbyder) er databehandler for prosjektet. Høgskolen i Oslo og Akershus skal inngå skriftlig avtale med Lime Survey (eller annen tjenestetilbyder) om hvordan personopplysninger skal behandles, jf. personopplysningsloven § 15. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder: <http://www.datatilsynet.no/Sikkerhet-internkontroll/Databehandleravtale/>.

Forventet prosjektslutt er 18.05.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger somf.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)

Vi gjør oppmerksom på at også databehandler (Lime Survey eller annen tjenestetilbyder) må slette personopplysninger tilknyttet prosjektet i sine systemer. Dette inkluderer eventuelle logger og koblinger mellom IP-/epostadresser og besvarelser.

Vedlegg 2: Invitasjon til spørreundersøkelsen

Emnefelt i skjermbrevinvitasjon: Bli med på årets mest spennende spørreundersøkelse!

Hei!

Bakgrunn og formål

I min masteroppgave ved Høgskolen i Oslo og Akershus, retning sosialt arbeid, studerer jeg yrkesutøvernes relasjon til barna i barneverntjenesten og hva de legger i denne relasjonen. Hensikten er å få mer kunnskap om hvilke meninger de ansatte i barneverntjenesten har om sin relasjon til barna de møter. Det er lite dokumentert kunnskap om dette. Jeg studerer dette ved å ta for meg teoretiske perspektiver og gjennomføre en standardisert spørreundersøkelse. Denne spørreundersøkelsen er et viktig bidrag i min masteroppgave da det vil gi et øyeblikksbilde av hvilke gjennomgående tendenser det er som eksisterer i norske barneverntjenester. **Derfor er det viktig at nettopp du besvarer spørreundersøkelsen.** Undersøkelsen er anonym og sendes til yrkesutøvere i alle barneverntjenester i Norge.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse i studien innebærer at du besvarer en spørreundersøkelse bestående av 11 påstander om relasjon i barneverntjenesten i tillegg til litt informasjon om deg selv og din arbeidsplass. Å besvare spørreundersøkelsen vil ta rundt 5 minutter.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun jeg, veileder og databehandler som vil ha tilgang til informasjonen om deg. Opplysningene om deg vil lagres atskilt fra koblingsnøkkelen. Du vil ikke kunne bli gjenkjent i publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.2016. Alle personopplysninger vil bli anonymisert og slettet ved prosjektslutt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi

noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med meg, Julia Ølmheim, tlf. nr. 21 02 37 63/40 32 97 50 eller veileder og daglig ansvarlig for prosjektet: Julia Köhler-Olsen, tlf. nr. 67 23 80 52/95 55 77 34.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Jeg retter en stor personlig *takk* til deg som besvarer denne undersøkelsen da du vil være med på å dokumentere noe viktig i barnevernfaglig kontekst. Meningene du har, vil si noe om hva du legger i relasjonen til barna du møter. Du vil få tilsendt et kortfattet resultat av oppgaven når den er fullført.

For å delta og svare på undersøkelsen, vennligst klikk på lenken nedenfor.

Med hilsen

Julia Anh Thu Ølmheim

Vedlegg 3: Spørreskjema

Relasjon i barneverntjenesten

Velkommen til spørreundersøkelsen! Din deltakelse innebærer at du besvarer 11 påstander om relasjon i barneverntjenesten i tillegg til litt informasjon om deg selv og din arbeidsplass. Å besvare spørreundersøkelsen vil ta rundt 5 minutter.

Litt informasjon om deg

1) Kjønn?

Kvinne

Mann

2) Alder?

Hva er din alder?

20-29 år

30-39 år

40-49 år

50-59 år

60 år eller eldre

3) Hva er din høyeste fullførte utdanning?

Sosionom

Barnevernspedagog

Mastergrad i sosialt arbeid eller barnevern

Annen bachelorgrad

Annen mastergrad

Fullført videregående skole

Realkompetanse

Annet: _____

4) Hvor mange år har du jobbet innenfor barnevern? Her gjelder kun barneverntjeneste og barneverninstitusjoner.

Antall år?

0-2 år

3-5 år

6-10 år

11-20 år

21-50 år

Litt informasjon om ditt kontor

1) Jobber du ved en barneverntjeneste i en storby? Følgende betegnes som storbyer i denne undersøkelsen: Oslo, Trondheim, Bergen og Stavanger.

- Ja Nei

2) Hvor mange ansatte er det i din barneverntjeneste?

Antall ansatte?

1-5 ansatte 6-10 ansatte 11-20 ansatte 21-30 ansatte 31-50 ansatte 51 + ansatte

3) Jobber du i en barneverntjeneste som har interkommunalt samarbeid?

- Ja Nei

4) Hvor stor er kommunen eller bydelen der du jobber i omtrentlig antall innbyggere?

Dersom du jobber i en barneverntjeneste som har interkommunalt samarbeid, bes det om at du besvarer summen av antall innbyggere i kommunene som hører til i det interkommunale samarbeidet.

- 1-1000 innbyggere
 1001-5000 innbyggere
 5001-10 000 innbyggere
 10 001 – 50 000 innbyggere
 50 001 – 100 000 innbyggere
 100 001 – 400 000 innbyggere
 400 001 – 700 000 innbyggere

Elleve ulike påstander

I det følgende vil du bli presentert for elleve ulike påstander der du haker av for det alternativet som er riktig for deg.

- 1) En definisjon av begrepet profesjonell går ut på å være distansert, og ikke tillate personlig nærhet. Jeg mener at denne tilnærmingen bidrar til at barna blir uavhengige og selvstendige voksne.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 2) Jeg synes det er viktig at barna ikke knytter seg til meg som omsorgsperson for å bidra til at barna blir selvstendige individer som tar ansvar for egne handlinger og eget liv.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 3) Jeg synes det ikke er riktig å gjøre meg tilgjengelig for barna jeg møter i barneverntjenesten etter arbeidstiden.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 4) Jeg opplever at jeg ikke har tid til å skape en god relasjon til barna jeg møter.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 5) For å gjøre jobben min, er det viktig for meg å gi barna mulighet til å knytte seg til meg som omsorgsperson.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 6) Jeg opplever at jeg er emosjonelt tilgjengelig for barna jeg er i kontakt med i jobben.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 7) Jeg opplever at barna jeg møter på jobben knytter seg til meg på en måte som gjør at de søker trygghet og nærhet hos meg.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 8) I løpet av min arbeidserfaring i barnevernstjenesten, har jeg fortalt om mine personlige erfaringer til barna jeg møter.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Alltid Svært ofte Ofte Sjelden Svært sjelden Aldri

- 9) Jeg er villig til å bli fosterhjem for et barn som er yngre enn eller 12 år gammel som jeg gjennom jobben er kjent med at ikke har hatt omsorgspersoner å knytte seg til i løpet av de siste 6 månedene.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 10) Jeg er villig til å bli fosterhjem for et barn som er 13 år eller eldre som jeg gjennom jobben er kjent med at ikke har hatt omsorgspersoner å knytte seg til i løpet av de siste 6 månedene.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

- 11) Min erfaring er at min overordnede er tilhenger av profesjonalitet i den betydning at man ikke skal være personlig i møte med barna.

Hvilket svaralternativ er riktig for deg?

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig

Jeg setter umåtelig stor pris på at nettopp du tok deg fem minutter til å besvare spørreundersøkelsen. Tusen takk!